

K 11/2002 vp

VALTIONTALouden TARKASTUSVIRASTON KERTOMUS EDUSKUNNALLE TOIMINNASTAAN

Annettu vuonna 2002

Helsinki 2002

ISSN 1458-7092

Editia Prima Oy
Helsinki 2002

EDUSKUNNALLE

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 6 §:n mukaan tarkastusvirasto antaa eduskunnalle vuosittain syyskuun loppuun mennessä kertomuksen toiminnastaan. Saman lain 22 §:n 5 momentin mukaan tarkastusvirasto antaa ensimmäisen kertomuksensa eduskunnalle vuoden 2002 syyskuun loppuun mennessä.

Tämä Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus koskee viraston toimintaa vuonna 2001, mutta kertomukseen on sisällytetty keskeisimmät tarkastustulokset niistä tilintarkastuksista, jotka ovat valmistuneet keväällä 2002 ja kohdistuvat vuoteen 2001. Vastaavasti toiminnantarkastuksista on tähän kertomukseen sisällytetty vuoden 2001 aikana ja vuoden 2002 toukokuun loppuun mennessä valmistuneet tarkastukset.

Tämän kertomuksen lisäksi tarkastusvirasto on laatinut maaliskuussa 2002 varainhoitovuotta 2001 koskevan viraston tilinpäätöksi-asiakirjan, joka sisältää myös toimintakertomuksen sanotulta vuodelta.

Tämä kertomus on sisällöllisesti jaettu siten, että luvussa yksi käsitellään yhteenvedonomaaisesti edellä mainitun toimintakertomuksen tietoja. Luvussa käsitellään tarkas-

tusviraston toiminnan peruslähtökohtia eli päämääriä ja toimintaperiaatteita. Luvussa käsitellään myös viraston tarkastusoikeutta ja toiminta-aluetta, tarkastustoiminnan suunnittelua ja strategisia linjauksia, viraston tarkastustoimintaa ja kansainvälistä toimintaa sekä organisaatiota, henkilöstöä sekä kulurakennetta ja kustannuksia.

Luvussa kaksi käsitellään tilinpäätöksiä ja talousarvion noudattamista tilintarkastuksen perusteella.

Luku kolme sisältää yhteenvedon hallinnon tilasta vuonna 2001 varainhoitovuoden tilintarkastusten sekä toiminnantarkastusten perusteella.

Luvussa neljä on esitetty tarkastusviraston kannanotot valtion tilinpäätöksestä ja talousarvion noudattamisesta koskien varainhoitovuotta 2001.

Luvussa viisi on esitetty lyhyet kuvaukset suoritetuista toiminnantarkastuksista, eräistä jälkitarkastuksista sekä selvitys valtioneemistöisten osakeyhtiöiden toiminnasta.

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 6 §:n ja 22 §:n 5 momentin perusteella Valtiontalouden tarkastusvirasto kunnioitavasti antaa eduskunnalle tämän kertomuksen toiminnastaan.

Helsingissä 3 päivänä syyskuuta 2002

Pääjohtaja Tapio Leskinen

Suunnittelupäällikkö Esa Tammelin

SISÄLLYSLUETTELO

---

1. TARKASTUSVIRASTON TOIMINTA VUONNA 2001

- 1.1 Päämäärät ja toimintaperiaatteet
- 1.2 Tarkastusviraston tarkastusoikeus ja toiminta-alue
- 1.3 Tarkastustoiminnan suunnittelu ja strategiset linjaukset
- 1.4 Tarkastustoiminta vuonna 2001
- 1.5 Kansainvälinen toiminta
- 1.6 Organisaatio, henkilöstö ja kustannukset

2. TILINPÄÄTÖKSET JA TALOUSARVION NOUDATTAMINEN TILINTARKASTUKSEN PERUSTEELLA

- 2.1 Tilivirastojen tilinpäätökset
  - 2.1.1 Tilintarkastuskertomukset
  - 2.1.2 Tilintarkastuskertomusten rakenne ja sisältö
  - 2.1.3 Oikeat ja riittävät tiedot tilivirastojen tilinpäätöksissä
  - 2.1.4 Talousarvion ja sitä koskevien keskeisten säännösten noudattaminen tilivirastojen tilintarkastuskertomusten perusteella
  - 2.1.5 Tilivirastoille edellisen vuoden tilintarkastuskertomuksissa asetetun ilmoitusvelvollisuuden seuranta
- 2.2 Tilintarkastuskertomus valtion keskuskirjanpidon ja valtion tilinpäätöslaskelmien tarkastuksesta vuodelta 2001

3. YHTEENVETO HALLINNON TILASTA TARKASTUSTEN PERUSTEELLA
  - 3.1 Yhteenveto hallinnon tilasta vuoden 2001 tilintarkastusten perusteella
    - 3.1.1 Ministeriöiden hyväksymät tulostavoitteet
    - 3.1.2 Budjetointimenettelyt
    - 3.1.3 Tilivirastojen tilinpäätöslaskelmat
    - 3.1.4 Tilivirastojen tuloksellisuustiedot
    - 3.1.5 Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmat ja hinnoittelukysymykset
    - 3.1.6 Taloudellisuuden ja kannattavuuden seurantaan tukeva laskentatoimi
    - 3.1.7 Euroopan unionin varainsiirtoa koskevia tarkastushavaintoja
    - 3.1.8 Sisäinen valvonta ja sisäinen tarkastus
  - 3.2 Hallinnon tila toiminnantarkastusten perusteella

4. TARKASTUSVIRASTON KANNANOTOT VALTION TILINPÄÄTÖKSESTÄ JA TALOUSARVION NOUDATTAMISESTA KOSKIEN VARAINHOITOVUOTTA 2001

5. TOIMINNANTARKASTUKSET
  - 5.1 Tarkastushavainnot
  - 5.2 Tarkastusten jälkiseurantahavainnot
  - 5.3 Selvitys valtioenemmistöisten osakeyhtiöiden toiminnasta

- Liitteet: 1. Organisaatiokaavio
2. Laillisuusmuistutukset ja ilmoitusvelvollisuudet

1. TARKASTUSVIRASTON TOIMINTA VUONNA 2001

1.1 Päämäärät ja toimintaperiaatteet

Valtiontalouden tarkastusvirasto on puolueeton ja riippumaton taloudenhoidon tarkastuksen asiantuntijaviranomainen. Viraston tehtävänä on tarkastaa valtion taloudenhoidon laillisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä talousarvion noudattamista.

Viraston tavoitteena on tuottaa eduskunnalle, valtioneuvostolle ja muille hallinnon ohjaustasoille hyödyllistä ja luotettavaa tarkastustietoa valtion taloudenhoidon laillisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta.

Lisäksi virasto suorittaa eräitä kansainvälisten järjestöjen tilintarkastuksia. Tarkastusvirasto hoitaa myös toimialaansa kuuluvia asiantuntija- ja neuvontatehtäviä sekä osallistuu tarkastusalan kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Viraston visio on olla valtiontalouden tarkastuksen huippuosaaja

Viraston arvot

Osaaminen

Objektiivisuus

Yhteistyö

Rohkeus

Tuloksellisuus

Viraston toiminnan yleisenä päämääränä on tarkastustoiminnalla

- *varmistaa* valtion talousarvion ja taloudenhoitoa koskevien säännösten ja määräysten noudattamista
- *edistää* valtionhallinnon tuloksellisuutta eli taloudellisuutta, tuottavuutta ja vaikuttavuutta sekä
- *tukea* hyvää hallintoa ja taloudenhoitoa koskevien yleisten periaatteiden toteutusta hallinnossa.

Tarkastusviraston tarkastustoiminta käsittää sekä tilintarkastuksen että toiminnantarkastuksen. Tilintarkastus kohdistuu vuosittain kaikkiin valtion tilinpäätösvelvollisiin virastoihin ja laitoksiin sekä valtion keskuskirjanpitoon ja valtion tilinpäätökseen. Toiminnantarkastus on kertaluonteista ja sen kohdentamisesta päätetään vuotuisessa tarkastussuunnitelmassa. Toiminnantarkastukset kohdistetaan useita toimijoita käsittäviin tehtäväalueisiin, hallintoa läpäiseviin toimintoihin, tietyn hallintolohkon, viranomaisen tai valtionavun saajan hoitamaan rajattuun tehtävään, talousarvion ulkopuolisiin rahastoihin, liikelaitoksiin tai valtionyhtiöihin.

Tarkastettavaa aihetta lähestytään aina taloudellisesta näkökulmasta. Tämä viraston perustehtävästä lähtevä näkökulma tulee esiin tarkastuksen tavoitteiden määrittelyssä, tarkastustyössä ja raportoinnissa.

1.2 Tarkastusviraston tarkastusoikeus ja toiminta-alue

Viraston tarkastusoikeus ja toiminta-alue käsittää

- valtioneuvoston ja ministeriöt,
- valtion virastot ja laitokset,
- valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot,
- valtion liikelaitokset ja valtion määräysvallassa olevat yhtiöt,

- valtionavut,
- valtion maksuliikettä hoitavat luottolaitokset,
- Suomen ja Euroopan yhteisöjen väliset varainsiirrot.

Niiden taloudellista merkitystä kuvaavat seuraavat vuoden 2001 tilinpäätöksen luvut.

VALTIONHALLINTO

- 115 tilivirastoa
- valtion tilinpäätöksen loppusumma 214,5 miljardia markkaa
- henkilöstön määrä noin 120 500

VALTION LIIKELAITOKSET

- viisi liikelaitosta
- liikevaihto tilinpäätöksen mukaan noin 8,25 miljardia markkaa
- henkilöstön määrä noin 8 400

VALTIONYHTIÖT¹

- 37 konsernia tai konserneihin kuulumatonta yhtiötä
- liikevaihto tilinpäätöksen mukaan noin 140,6 miljardia markkaa
- henkilöstön määrä noin 101 000

TALOUSARVION ULKOPUOLISET RAHASTOT

- 11 rahastoa
- rahastojen yhteenlasketut tulot 25,6 miljardia markkaa ja menot 22,5 miljardia markkaa²

VALTIONTUET JA TULONSIIRROT

- valtionavunsaajina kunnat, kuntayhtymät, kotitaloudet, yleishyödylliset yhteisöt ja yritykset
- muut tuet ja siirtomenot
- siirtomenot noin 109 miljardia markkaa

ERITYISKOhteita

- EU:n ja Suomen väliset varainsiirrot (noin 7 miljardia markkaa) sekä EU-varojen käyttö ja käytön valvonta
- erilaiset kansainväliset tarkastus- ym. tehtävät

---

¹ Valtionyhtiöihin kuuluu noin 1 200 yhtiötä. Luvuista puuttuu Arsenal Oyj:tä koskevat tiedot

² Valtion talousarvio 2002 (arvio)

1.3 Tarkastustoiminnan suunnittelu ja strategiset linjaukset

Viraston toimintastrategia muodostuu niistä linjauksista, joiden mukaan viraston toimintaa suunnataan, toteutetaan ja kehitetään ottaen huomioon viraston toimintaympäristön muutokset. Strategian luomisessa perustana on virastolle lainsäädännössä annettu tehtävä.

Valtiontalouden tarkastusviraston toiminta perustuu pidemmän aikavälin suunnitteluun ja vuotuisen toiminnan suunnitteluun. Suunnitelmissa määritellään toiminnan strategiset linjaukset ja toiminnan suuntaamisen painopisteet sekä vahvistetaan yksittäiset tarkastuskohteet.

Virasto toteuttaa tarkastustehtävänsä tilintarkastuksella ja toiminnantarkastuksella, jotka toimivat samansuuntaisesti viraston tarkoitusperän toteuttamiseksi.

Virasto tarkastaa joka vuosi kaikki valtion tilivirastot ja valtion tilinpäätöksen. Toiminnantarkastuksia suunnataan valtiontalouden arvioitujen riskien perusteella alueille, joilla on huomattavaa välitöntä tai välillistä taloudellista merkitystä. Tilintarkastukset ja toiminnantarkastukset tuottavat yhdessä yleiskuvan valtion budjettitalouden hoidosta.

Virasto seuraa valtionyhtiöiden, valtion liikelaitosten ja budjetin ulkopuolisten rahastojen toimintaa. Virasto julkaisee vuosittain selvityksen, jossa tarkastellaan konsernitason valtionenemmistöisten osakeyhtiöiden toimintaa. Valtionyhtiöihin ja valtion liikelaitoksiin sekä budjetin ulkopuolisiin rahastoihin kohdistuvista tarkastuksista pääteään erikseen.

Tarkastustoiminnan suuntaamiseksi tarkastusvirasto on vahvistanut seuraavat kriteerit:

- asian taloudellinen merkitys
- riski valtiontalouden kannalta
- uuden tiedon tuottaminen
- valtion virastojen ja laitosten taloudenhoiton oikeellisuuden ja toimivuuden sekä talousarvion noudattamisen varmistaminen
- asian merkitys eduskunnan kannalta.

Toiminnantarkastusten kohteet valitaan vuosittain. Vuoden 2001 tarkastustoiminnan painopistealueet olivat hallinnon taloudelliset ohjausjärjestelmät, valtionavustukset ja muut tuet, valtion tulot ja rahoitusjärjestelmät sekä investoinnit ja hankinnat.

Tilintarkastuksessa kriteerit vaikuttavat resurssien suuntaamiseen eri tarkastuskohteisiin ja tarkastuksen kohdentamiseen tarkastuskohteen sisällä.

Yhtäläisen suojan periaatteen mukaisesti EU-varojen tarkastus saa virastossa saman painoarvon kuin kansallisten varojen tarkastus. Tarkastusvirasto tarkastaa Suomen ja Euroopan Unionin välisiä varainsiirtoja samoja periaatteita ja menettelytapoja noudattaen kuin kansallisia varoja.

1.4 Tarkastustoiminta vuonna 2001

Tarkastusvirasto antoi keväällä tilintarkastuskertomukset kaikista 116 tilivirastosta varainhoitovuodelta 2000 ja kertomuksen valtion tilinpäätöksen tarkastamisesta varainhoitovuodelta 2000. Varainhoitovuotta 2001 koskeva tilintarkastus aloitettiin 115 tilivirastossa ja näitä koskevat tarkastuskertomukset annettiin keväällä 2002. Toimintavuonna valmistui 25 toiminnantarkastusta sekä selvitys valtioneenemmistöisten osakeyhtiöiden toiminnasta vuonna 2000. Uusia tarkastuksia käynnistettiin toimintavuonna esiselvityksellä tai suoraan tarkastuksen muodossa 30.

Virasto osallistui myös tarkkailijana kaikkiin kolmeen Euroopan tilintarkastustuomioistuimen Suomessa suorittamaan tarkastuskäyntiin.

Vuonna 2001 virastossa valmistui kolme välittömästi EU-asioita koskevaa toiminnantarkastusta: "Euron käyttöönotto valtionhallinnossa", "Valtion tukien ilmoittamisessa komissiolle noudatettava menettely Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksen 87-89 artiklojen mukaan" ja erillisjulkaisu "Budjetin ulkopuolinen EU-rahoitus". Tämän lisäksi useissa muissa toiminnantarkastuksissa sivuttiin EU-asioita.

Myös tilintarkastuksissa käsitellään EU-varoja ja niiden hallintaa. Valtion runsaasta sadasta tilivirastosta 2/3:lla on kirjanpidossaan EU-varoihin liittyviä tapahtumia. Tilivirastojen kirjanpitoon merkittävät EU-varoja tarkastetaan samoilla menettelytavoilla ja periaatteilla kuin kansallisia varoja.

Tarkastustoiminnasta ja sen keskeisistä tuloksista kerrotaan erikseen tämän kertomuksen luvuissa 3 ja 5.

Tarkastusvirasto seuraa ja käsittelee valtionhallinnossa tapahtuvia taloudellisia väärinkäytöksiä ja niiden vaikutuksia sekä toimenpiteitä väärinkäytösten torjunnassa.

Toimintavuonna 2001 valtiontalouden hoitoa koskevia yksityisten kansalaisten ja yhteisöjen tekemiä selvityspyyntöjä (kante-luita) saapui tarkastusvirastoon 43 kpl (2000 34 kpl), joista toimintavuoden aikana käsiteltiin 51 kpl (2000 17 kpl). Lisäselvityspyyntöjä eri viranomaisille esitettiin näistä 32 tapauksessa ja 19 tapauksessa ei ollut tarvetta viraston toimenpiteisiin. Valtion viranomaiset, laitokset, liikelaitokset ja valtion rahatot tekivät 16 ilmoitusta Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 16 §:ssä tarkoitetuista väärinkäytöksistä (2000 11 ilmoitusta). EU-tukia hallinnoivat ministeriöt lähettivät lisäksi komission asetuksessa (EY) N:o 1681/94 säädetyt tukien valvontaa koskevat neljännesvuosi-ilmoituksensa tiedoksi tarkastusvirastolle. Tarkastusvirastolle tehdyt ilmoitukset sisälsivät yhteensä 14 sellaista väärinkäytöstä, jotka oli annettu poliisille esitutkinnassa selvitettäväksi. Lisäksi valtionhallintoon liittyvien talousrikosten tutkinnassa tehtiin yhteistyötä poliisin kanssa.

Väärinkäytösten ilmoittamisessa tarkastusvirastolle on ollut havaittavissa epäyhteneväisyyttä eri viranomaisten toiminnassa. Osaltaan tähän on vaikuttanut ilmoittamista koskevan säännöksen lakitekkinen sijainti

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetussa laissa, vaikka muilta osin valtiontalouden hoitoa koskevat säännökset ovat valtion talousarviolaisissa ja -asetuksessa sekä valtionvarainministeriön ja valtiokonttorin antamis-

sa ohjeissa ja määräyksissä. Tarkastusvirasto on ohjeistanut ilmoitusmenettelyä ja sen sisältöä valtion viranomaisille, laitoksille, liikelaitoksille ja valtion rahastoille 25.4.2001 antamallaan ohjeella.

1.5 Kansainvälinen toiminta

Tarkastusvirasto toimii Euroopan unionin jäsenvaltioiden ylimpien tarkastuselinten sekä Euroopan tilintarkastustuomioistuimen kansallisena yhteysviranomaisena. Kertomusvuonna virasto osallistui vakiintuneeseen tapaan Euroopan unionin tarkastusvirastojen pääjohtaja- ja yhteyshenkilökokouksiin sekä pääjohtajakokousten asettamien työryhmien työskentelyyn. Tarkastusviraston virkamies toimi myös tilintarkastustuomioistuimen palveluksessa määrällä aikaisessa tehtävässä tilintarkastustuomioistuimen ja jäsenmaiden tarkastusvirastojen sopiman käytännön mukaisesti.

Kertomusvuonna saatiin päätökseen kaksi kansainvälistä yhteistarkastusta, joihin myös tarkastusvirasto osallistui. Näistä toinen oli eräiden EU:n jäsenmaiden yhteistarkastus, joka koski valtion tukien ilmoitusmenettelyä. Kertomusvuonna valmistui myös kansainvälinen rinnakkaistarkastus Itämeren suojelusopimuksen (Helsingin sopimus) toimeenpanosta.

Virasto on INTOSAIn, joka on eri valtioiden ylimpien tarkastuselinten kansainvälinen järjestö, ja sen eurooppalaisen tytärjärjestön EU-ROSAIn jäsen. Virasto on osallistunut vakiintuneeseen tapaan järjestöjen kokouksiin ja seminaareihin sekä vastannut järjestöistä ja sen työryhmistä tuleviin viraston toimintaa koskeviin kyselyihin. Kansainvälisen yhteistyön keskeisenä tavoitteena on edistää valtiontalouden tarkastuksen menettelytapoja koskevaa tietojenvaihtoa. INTOSAIn ja EUROSAIN toimintamuotoja ovat myös tarkastusmenetelmien ja standardien kehittämistyö.

Kertomusvuonna tarkastusviraston edustajat osallistuivat Korean tasavallassa loka-kuussa pidettyyn XVII INTOSAIn kongressiin. Kongressin osanottajat edustivat yhteensä 141 maata. Kongressin pääteemoina olivat tarkastusvirastojen osallistuminen kansainvälisten järjestöjen tarkastamiseen ja tarkastusvirastojen vaikutus hallinnon uudistamishankkeisiin. Tarkastusvirasto antoi yhdessä Etelä-Afrikan tarkastusviraston kanssa kongressille INTOSAIn viimeistä kolmivuotiskautta koskevat tilintarkastuskertomukset. Samalla päättyi tarkastusviraston kuusi vuotta kestänyt INTOSAIn tilintarkastajuus.

Pohjoismaisten tarkastusvirastojen välinen yhteistyö samoin kuin yhteistyö Baltian maiden tarkastusvirastojen kanssa toteutui perinteisellä tavalla. Toimintavuonna yhteistyömuotoja olivat pohjoismaiden pääjohtaja- ja yhdyshenkilökokoukset sekä pohjoismaiset tilintarkastus- ja atk-seminaarit. Atk-seminaari järjestettiin tarkastusvirastossa toimintavuoden syyskuussa. Seminaarin teemoja olivat muun muassa tietoturva, tiedonhankinta sekä Internet ja intranet, menetelmien ja ohjelmien käyttö sekä atk-tarkastus.

Toimintavuonna tarkastusvirastoon tehtiin ulkomailta yhteensä 14 tutustumiskäyntiä ja vierailua ja tarkastusviraston edustajat osallistuivat yhteensä 21 ulkomailta järjestettyyn kokoukseen ja seminaariin. Lisäksi viraston edustajat tekivät ulkomaille 8 tarkastusmatkaa ja olivat mukana 2 muussa kansainvälisessä asiantuntijatehtävässä.

Englannin tarkastusviraston kanssa edellisvuonna aloitettua virkamiesvaihtoa jatkettiin siten, että kesällä 2001 yksi tarkastusviraston tarkastaja tutustui neljän kuukauden ajan Englannin tarkastusviraston tarkastustoimintaan.

1.6 Organisaatio, henkilöstö ja kustannukset

Organisaatio

Tarkastusvirastoa johtaa eduskunnan valitsema pääjohtaja. Virastossa on myös lakisääteinen neuvottelukunta. Viraston muun organisaation muodostavat tarkastuksen toimintayksiköt, sisäisten palveluiden yksikkö ja erillisyksikkö (organisaatiokaavio, liite 1).

Tarkastuksen toimintayksiköt ovat tilintarkastuksen yksikkö ja kaksi toiminnantarkastuksen yksikköä. Sisäisten palvelujen yksikön tehtävänä on valmistella ja hoitaa ne asiat, jotka koskevat tarkastusviraston sisäistä hallintoa ja tilivirastotehtäviä sekä sisäisiä tukipalveluja ja viraston yhteydenpitoa Euroopan tilintarkastustuomioistuimeen. Erillisyksikön tehtävänä on käsitellä valtion taloudenhoitoa

koskevat kantelu- ja väärinkäytösasiat sekä valmistella viraston toimialaan kuuluvia selvityksiä ja aloitteita.

Tarkastusviraston päätoimipaikka sijaitsee Helsingissä. Virastolla on toimipaikat myös Turussa ja Oulussa.

Neuvottelukunnan tehtävänä on ylläpitää ja kehittää tarkastusviraston yhteyksiä yhteistyötahoihin, tehdä aloitteita tarkastustoiminnan kehittämiseksi sekä seurata tarkastustoiminnan suuntautumista, tuloksellisuutta ja palvelukykyä eri yhteistyötahojen kannalta. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii kansanedustaja Maria Kaisa Aula, varapuheenjohtajana alivaltiosihteeri Juhani Turunen ja sihteerinä erikoistutkija Leena Juvonen.

NEUVOTTELUKUNNAN KOKOONPANO 2001 – 2003

Maria Kaisa Aula	<i>kansanedustaja</i>
Reino Hjerpe	<i>ylivohtaja, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus</i>
Markku Lehto	<i>kansliapäällikkö, sosiaali- ja terveysministeriö</i>
Tapio Leskinen	<i>pääjohtaja, Valtiontalouden tarkastusvirasto</i>
Christel von Martens	<i>ruotsinkielisen toiminnan johtaja, Suomen Kuntaliitto</i>
Anita Niemi-Iilahti	<i>dosentti, Vaasan yliopisto</i>
Risto Palo	<i>ylitarkastaja, Valtiontalouden tarkastusvirasto</i>
Vappu Taipale	<i>pääjohtaja, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus</i>
Juhani Turunen	<i>alivaltiosihteeri, valtiovarainministeriö</i>
Kari Urpilainen	<i>kansanedustaja</i>

Kertomusvuonna neuvottelukunta koontui viisi kertaa. Neuvottelukunnan jäsenille esiteltiin tarkastusviraston toimintaa: tilitarkastusta ja toiminnantarkastusta sekä EU-varojen tarkastusta. Neuvottelukunnassa keskusteltiin myös tarkastusviraston tarkastus- ja toimintasuunnitelmasta vuodelle 2002. Lisäksi neuvottelukunnassa käsiteltiin tulosohjauksen tilaa tarkastushavaintojen perusteella. Neuvottelukunnan 18.12.2001 tekemässä tulosohjausta koskevassa aloitteessa valtiovarainministeriön harkittavaksi esitetään keskusteluseminaarin järjestämistä tulosohjauksen edelleen kehittämiseksi.

Henkilöstö

Tarkastusvirastossa oli vuoden 2001 päättyessä 145 virkaa. Virkavapauksista johtuen viraston työssäolevan henkilöstön kokonaismäärä oli vuoden 2001 lopussa kuitenkin vain 129 henkilöä. Vuonna 2001 viraston käytössä oli 132 henkilötyövuotta vastaava työpanos.

Vuonna 1999 vahvistetun henkilöstöstrategian (2000–2003) toimeenpanoa jatkettiin. Toimintavuoden aikana kehitettiin viraston sisäistä viestintää ja toteutettiin viraston ulkoisen profiilin kartoitus. Viraston viestintää

koskevat tavoitteet ja periaatteet vahvistettiin joulukuussa 2001.

Virastossa valmistui helmikuussa kyselytutkimus viraston ulkoisesta kuvasta. Kyselyn vastaajat ilmoittivat yleisesti ottaen tuntevansa melko hyvin tarkastusviraston toiminta-alueita ja tarkastustoimintaa. Kyselyn perusteella viraston ulkoisessa kuvassa painottui eniten objektiivisuus. Myös yhteistyökyyvystä virasto sai keskimäärin melko hyviä arvosanoja. Huonoimman arvosanan virasto sai tiedottamisestaan. Selvityksen perusteella mielikuva virastosta on suhteellisen myönteinen ja melko samankaltainen keskeisissä asiakas- ja sidosryhmissä. Viestintätehtävien hoitamista varten virastolla on ollut tiedottaja vuoden 2002 alusta lähtien.

Viraston palkkausjärjestelmän kehittämistyötä jatkettiin. Tarkastusvirasto asetti marraskuussa työryhmän valmistelemaan ja ohjaamaan tarkastusviraston työtehtävien vaativuuden selvittämistä. Tämä selvittämistyö on parhaillaan käynnissä.

Toimintavuonna julkaistiin viraston 175-vuotisjuhlan yhteydessä viraston historia vuosilta 1975 – 2000: ”Valvontaa varoille – vastinetta rahoille”.

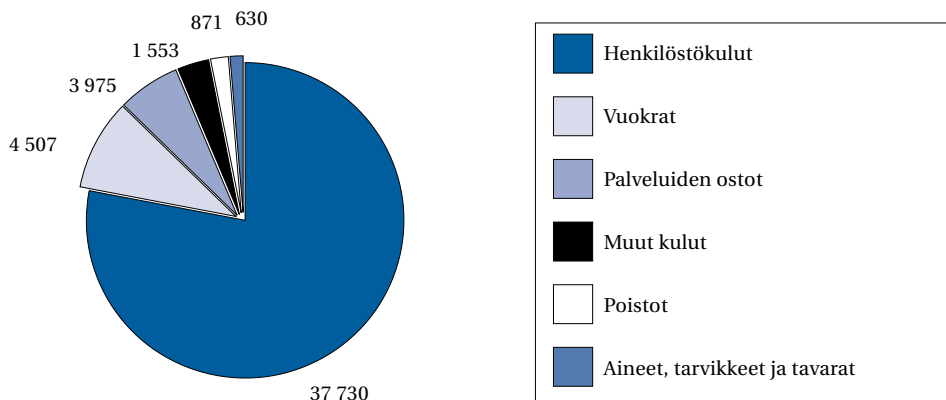
FRÄITÄ TIETOJA HENKILÖSTÖSTÄ

	1999	2000	2001
Keski-ikä v.	44,4	44,0	45,0
Keskimääräinen palveluksessaoloaika v.	10,1	10,2	11,2
Naisten osuus henkilöstöstä %	38	40,5	38
Korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus %	92	90,9	91,5

Kulurakenne ja kustannukset

Vuodelle 2001 viraston toimintamenoihin oli myönnetty yhteensä 51 085 000 markkaa ja määrärahoja käytettiin 48 932 109 markkaa.

Tarkastusviraston kulut tuotto- ja kululaskelman mukaan olivat yhteensä 49 266 000 mk. Yksityiskohtaiset tiedot tarkastusviraston kulurakenteesta ja kustannuksista käyvät ilmi viraston tilinpäätöksestä ja siihen sisältyvästä toimintakertomuksesta.

Kuvio 1. Tarkastusviraston kulut vuonna 2001 (tuhansia markkoja).

2. TILINPÄÄTÖKSET JA TALOUSARVION NOUDATTAMINEN TILINTARKASTUKSEN PERUSTEELLA

2.1 Tilivirastojen tilinpäätökset

2.1.1 Tilintarkastuskertomukset

Vuosittainen tilintarkastus suoritettiin kaikissa 115 tilivirastossa. Tilintarkastuskertomukset jaettiin asianomaisille tilivirastoille ja mahdollisen johtokunnan tai hallituksen jäsenille, ohjaaville ministeriöille, valtiovarainministeriölle, Valtiokonttorille ja valtiontilintarkastajille. Tilintarkastuskertomukset on koottu painetuksi julkaisuksi, joka on jaettu eduskunnalle ja hallintoon. Ne ovat myös luettavissa viraston internet-sivuilla: <http://www.vtv.fi>.

2.1.2 Tilintarkastuskertomusten rakenne ja sisältö

Tilivirastojen tilintarkastuskertomukset sisältävät tarkastukseen perustuvat kannanotot mahdollisine huomautuksineen tiliviraston tilinpäätöksestä, tilinpäätöstietojen perustana olevasta kirjanpidosta ja muusta laskenta-toimesta ja sisäisestä valvonnasta. Jos kyseisen tiliviraston talousarviomenettelyissä on tullut esiin huomauttamisen aihetta, käsitellään asiaa erityisessä budjetointimenettelykohdassa.

Tilintarkastuskertomuksen lopussa esitetään tarkastusviraston kannanotto talousarvion ja sitä koskevien keskeisten säännösten noudattamisesta. Kaikki tilintarkastus-

kertomuksessa esitetyt huomautukset eivät johda kielteiseen kannanottoon (laillisuusmuistutus), vaan kannanotto perustuu huomautusten vakavuuteen ja tarkastusviraston ohjeistuksessaan omaksumaan linjaan. Mahdollinen laillisuusmuistutus on aina yksilöity. Valtion talousarvion sitovuudesta johtuen laillisuusmuistutus joudutaan antamaan rahamääräisesti pienistäkin virheistä, jos on kysymyksessä sitovien perustelujen tai talousarviolain vastainen menettely, kiinteän määrärahan tai valtuuden ylitys taikka määrärahojen tai tulojen kohdentaminen väärälle varainhoitovuodelle. Tästä johtuen laillisuusmuistutusten lukumäärä ilman niiden sisällöllistä arviointia ei sinänsä anna riittävää kuvaa valtion talousarvion noudattamisesta koko valtionhallinnon tasolla.

Tilintarkastuskertomuksen viimeisenä kohtana on vielä Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momentin tarkoittama mahdollinen yksilöity ilmoitusvelvollisuus tarkastusvirastolle toimenpiteistä, joihin on ryhdytty kertomuksessa esitetyn huomautuksen johdosta.

Ministeriöiden tilinpäätöksiin kuuluu myös hallinnonalan toimintakertomus. Tämän osion sekä ministeriön tulostavoitennettelyn arviointi esitetään ministeriön tilintarkastuskertomuksessa.

2.1.3 Oikeat ja riittävät tiedot tilivirastojen tilinpäätöksissä

Talousarvioasetuksen 63 §:n mukaan tiliviraston tilinpäätöksen on annettava oikeat ja riittävät tiedot taloudesta ja toiminnan tuloksellisuudesta. Tilinpäätös koostuu tilinpäätöslaskelmista, joita ovat tuotto- ja kululaskelma, tase sekä talousarvion toteutumalaskelma ja niiden liitteinä annettavista tiedoista sekä toimintakertomuksesta.

Tilivirastojen tilinpäätöstietojen oikeellisuutta ja riittävyyttä on tarkasteltu jäljempänä olevassa kohdassa 3.1. Yhteenvedoa hallinnon tilasta varainhoitovuoden 2001 tilintarkastusten perusteella. Merkittävimmät puutteet tilivirastojen tilinpäätösten oikeissa ja riittävässä tiedoissa liittyvät tuloksellisuustietoihin ja erityisesti näissä toiminnan taloudellisuutta koskeviin tietoihin.

	tilivirasto- ja hallinnonalalla v. 2001	muistutuksen saaneet v. 2000	muistutuksen saaneet v. 2001	ilmoitusvelvolliset v. 2000	ilmoitusvelvolliset v. 2001
Tasavallan presidentin kanslia	1	-	-	-	
Valtioneuvoston kanslia	1	-	-	-	
Ulkoministeriön hallinnonala	1	1	1	1	1
Oikeusministeriön hallinnonala	2	-	-	1	2
Sisäasiainministeriön hallinnonala	18	1	1	1	3
Puolustusministeriön hallinnonala	3	2	1	3	2
Valtiovarainministeriön hallinnonala	6	-	1	-	2
Opetusministeriön hallinnonala	27	10	20	15	11
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	10	2	6	4	7
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	8	2	1	2	2
Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala, TE-keskukset	15	6	12	14	14
Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala, muut	12	4	2	4	3
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	7	3	4	4	4
Työministeriön hallinnonala	1	1	1	-	1
Ympäristöministeriön hallinnonala	3	-	-	-	-
	115	32	50	49	52

Taulukko 1: Laillisuusmuistutukset ja ilmoitusvelvollisuudet varainhoitovuosien 2000 ja 2001 tilintarkastuksissa

2.1.4 Talousarvion ja sitä koskevien keskeisten säännösten noudattaminen tilivirastojen tilintarkastuskertomusten perusteella

Varainhoitovuoden 2001 tilintarkastuksissa tuli esiin 50 tiliviraston (edellinen vuosi 32) kohdalla sellaisia virheellisiä menettelyjä, joista annettu huomautus tai useat huomautukset kokonaisuutena katsottiin talousarvion noudattamisen rikkomukseksi, josta esitettiin tilintarkastuskertomuksessa laillisuusmuistutus. Tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momentin tarkoittama ilmoitusvelvollisuus toimenpiteistä huomautusten johdosta asetettiin 52 tilivirastolle (edellinen vuosi 49).

Laillisuusmuistutusten ja ilmoitusvelvollisten jakauma hallinnonaloittain on esitetty taulukossa 1 ja tämän kertomuksen liitteessä 1 on esitetty yksilöidyt tiedot.

Merkittävä syy laillisuusmuistutuksiin ovat talousarvion tai säännösten noudattamisvirheet, jotka on tilintarkastuskertomuksissa raportoitu tilinpäätöslaskelmien ja niistä lähinnä talousarvion toteutumalaskelman yhteydessä. Tällöin on kysymyksessä yleensä momenttiperustelujen rikkomus, luvaton nettouttaminen tai muuten säännösten vastainen menettely. Näitä tilivirastoja (ilman alla tarkoitettuja yliopistoja) oli 19 (edellinen vuosi 20).

Laillisuusmuistutusten määrä oli poikkeuksellisen suuri aikaisempiin vuosiin verrattuna. Tämä johtui lähinnä kahdesta syystä.

- Tilivirastoista erityisesti yliopistojen toimintaan saadaan lahjoitusvaroja ja sponsorituloja. Tarkastusviraston näkemyksen mukaan olisi näiden varojen käyttö osana talousarvion täydellisyyssperiaatetta ja eduskunnan budjettivallan kannalta tullut

budjetoida toimintamenomomentille. Näin ei kuitenkaan tapahtunut opetusministeriön hallinnonalalla ennen kuin vuoden 2002 lisätalousarviossa. Menettelystä, jossa talousarviossa budjetoimattomia tuloja ja menoja kirjattiin toimintamenomomentille, annettiin laillisuusmuistutus 19 tiliviraston kohdalla. Näistä 17 oli opetusministeriön hallinnonalalla. Laillisuusmuistutus pelkästään tästä asiasta annettiin 11 tilivirastolle, mikä lisäys siis tuli muistutuksen saaneiden tilivirastojen määrään. Tapauksista on esitetty huomautus myös tilintarkastuskertomusten budjetointimenettelyt-kohdassa. On syytä kuitenkin tuoda esiin, että tilivirastot olivat budjetointiratkaisun ja Valtiokonttorin puutteellisten kirjanpito-ohjeiden kannalta asiassa vaikeassa tilanteessa.

- Maksullisen toiminnan kannattavuuden seurannan ja vuosituloksen esittämisen (talousarviolain 15 §:n 2 mom.) puutteista tai maksuperustelain vastaisesta hinnoittelusta tai hintatukimenettelystä jouduttiin antamaan laillisuusmuistutus 24 tilivirastolle (edellisenä vuonna 11 kpl, vuonna 1999 18 kpl). Määrän kasvussa merkittävien ryhmä olivat työvoima- ja elinkeinokeskukset (12 muistutusta, edellinen vuosi 1). Edellisen vuoden tarkastuksessa uusimpina tilivirastoina toimineisiin työvoima- ja elinkeinokeskuksiin asetettiin edellisen vuoden tarkastuksessa muita tilivirastoja hiukan alempi vaatimustaso ja laillisuusmuistutusten sijasta toteutettiin ilmoitusmenettely. Toimenpiteet laskentatoimen kehittämisessä eivät kuitenkaan edenneet ainakaan yhdessä vuodessa. Pelkästään maksullisen toiminnan puutteista tai virheistä sai muistutuksen 14 tilivirastoa (10 TE-keskusta), mikä määrä selittää suuren osan muistutuksen saaneiden tilivirastojen määrän kasvusta (18) edelliseen vuoteen verrattuna.

2.1.5 Tilivirastoille edellisen vuoden tilintarkastuskertomuksissa asetetun ilmoitusvelvollisuuden seuranta

Edellisen vuoden 2000 tilintarkastuksissa asetettiin tarkastusvirastoa koskevan lain 5 §:n 1 momentin tarkoittama ilmoitusvelvollisuus toimenpiteistä 49 tilivirastolle koskien yhteensä 72 huomautusta.

Vuoden 2001 tilintarkastusten yhteydessä selvitettiin ilmoitusmenettelyn vaikuttavuutta.

Vuoden 2001 tilintarkastuksissa tuli siis esiin, että noin puolet edellisen vuoden huomautusten aiheista oli vuodessa saatu ainakin pääosin kuntoon ja noin puolet ilmoitusvelvollisuuksista jouduttiin uusimaan.

Vuoden 2000 tarkastuksissa asetettu ilmoitusvelvollisuus kohdistui 49 tilivirastoon. Näistä 25 viraston kohdalla menettely jouduttiin uusimaan vuoden 2001 tarkastuksessa. Tästä joukosta 13 oli työvoima- ja elinkeinokeskuksia, joissa pääsääntöisesti huomautusten aiheena oli kustannuslaskennan puuttuminen.

VIRHEELLINEN MENETTELY OLI KORJATTU

• olennaisin osin kuntoon	32 kpl
• osittain, ei uutta ilmoitusvelvollisuutta	6 kpl
<hr/>	
yhteensä	38 kpl 53 %

VIRHEELLINEN MENETTELY

• oli korjattu osittain, mutta ilmoitusvelvollisuus uusittiin	6 kpl
• jatkui ja ilmoitusvelvollisuus uusittiin	28 kpl
<hr/>	
yhteensä	34 kpl 47 %

2.2 Tilintarkastuskertomus valtion keskuskirjanpidon ja valtion tilinpäätöslaskelmien tarkastuksesta vuodelta 2001

Tarkastusvirasto on 11.6.2002 antanut tilintarkastuskertomuksen valtion keskuskirjanpidon ja valtion tilinpäätöslaskelmien tarkastuksesta vuodelta 2001 valtiovarainministeriölle ja Valtiokonttorille sekä tiedoksi valtiotilintarkastajille. Tarkastus kohdistui talousarviolain 17 §:n tarkoittamaan valtion tilinpäätökseen, johon kuuluvat valtion tuotto- ja kululaskelma, tase, talousarvion toteutumisen osoittava laskelma sekä liitetiedot. Tarkastus kohdistui myös valtion kirjanpidon ohjeistukseen ja valvontaan. Tilinpäätöksen tarkastus toteutettiin atk-avusteisia analyttisiä tarkastusmenetelmiä käyttäen ja hyödyntäen tilivirastojen tarkastuksissa kertyneitä havaintoja. Seuraavassa käsitellään edellä mainitun tarkastuskertomuksen sisältöä.

Valtiokonttori on allekirjoittanut valtion tilinpäätöksen 22.3.2002.

Valtion talousarvion toteutumisen osoittava laskelma vastaa valtion talousarviokirjanpidon pääkirjaa.

Valtion tase on johdettu valtion liikekirjanpidon pääkirjasta. Valtion tuotto- ja kululaskelma esitetään valtion tilinpäätöksessä siten, että tilikarttaan merkityt sisäisten tuottojen ja kulujen tilit on eliminoitu. Valtiokonttorissa laadittu eliminointilaskelma on johdettu valtion liikekirjanpidon pääkirjasta. Tuotto- ja kululaskelma on johdettu asianmukaisesti eliminointilaskelmasta.

Valtion tilinpäätöksen liitetiedoissa on esitetty selvitys talousarviossa myönnettyistä valtuuksista ja niiden käytöstä ja käytöstä ai-

heutuvista menoista sekä valtion tilinpäätöksen täsmäytyslaskelma talousarvioasetuksen edellyttämällä tavalla.

Tilivirastojen tilitietoihin keskuskirjanpidossa tehdyt muutokset ja keskuskirjanpidon kirjaukset on dokumentoitu ja tallennettu todennettavalla tavalla. Tilivirastojen kirjanpidon mukaiset tilitiedot vastaavat keskuskirjanpidon tilitietoja 31.12.2001.

Tarkastuksen perusteella kiinnitetään huomiota seuraaviin valtion talousarviosta annetun lain 14 §:n tarkoittaman hyvän kirjanpito-tavan ja tähän sisältyvän yhtenäisyyden periaatteen kannalta keskeisiin tarkastuksessa esiin tulleisiin virheisiin, puutteisiin ja riskeihin:

- Useissa tilivirastoissa, erityisesti yliopistoissa, on vuonna 2001 kirjattu tiliviraston saamia tuloja ja niillä rahoitettuja menoja talousarvion vastaisesti tiliviraston toimintamomentille. Tämän vuoksi talousarvion toteutumalaskelmaan sisältyy tuloja ja menoja, joita ei ollut sisällytetty talousarvioon. Vuoden 2002 lisätalousarvioesityksen mukaan opetusministeriön hallinnonalalla muutetaan budjetoimintamomentteja korkeakoulujen osalta siten, että toimintamomentille sisällytetään lahjoituksina saadut tulot ja sponsoritulot ja niillä rahoitetut menot.

Virastojen budjetoimintamomentteja tulee kehittää niin, että kaikki niiden toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot sisällytetään vuosittain talousarvioon. Koska on ilmeistä,

ettei talousarvion ulkopuolista rahoitusta ja sen käyttöä voida kokonaan välttää, tulee Valtiokonttorin täydentää kirjanpitoa koskevia määräyksiä niin, että kaikki tapahtumat voidaan kirjata talousarviokirjanpidossa ja liikekirjanpidossa niiden luonteen mukaisille tileille. Tilijärjestelmän ja tilien käytön ohjeistuksen tulee noudattaa talousarvioasetuksen 42 b §:n määräystä, jonka mukaan tilijärjestelmän tulee olla selkeä riittävästi eritelty ja talousarviotilien ja niiden sisällön tulee vastata talousarviota ja sen tili-jaottelua.

- Yhtenäisyyden periaate ei ole valtion taseen osalta toteutunut kattavasti tase-eriä rajattaessa ja arvostettaessa. Edelleen on eroja siinä, miten esimerkiksi yksittäisiä saatavaryhmiä tai kansainvälisten rahoituslaitosten osakkeita ja osuuksia sekä vaihtomaisuutta käsitellään valtion taseessa. Myös arvopaperien käsittelyssä on eroja.

Yhtenäisten periaatteiden toteutuminen edellyttää nykyistä kattavampia määräyksiä siitä, miten edellä mainittuja ja muita valtion tilinpäätöslaskelmille ominaisia eriä käsitellään tilinpäätöksessä. Koska kysymys on viime kädessä valtion tilinpäätöksen laadintaperiaatteista, tulisi valtiovarainministeriön antaa, olennaisuus huomioon ottaen, määräykset erien sisällyttämisestä valtion taseeseen ja niiden arvostamisesta.

- Valtion talousarviosta annetun lain 19 §:n tarkoittamien korkomenojen ja –tulojen kirjauksissa liikekirjanpidossa käytetään edelleen sekä talousarviolain 19 §:ssä mainittua maksuperustetta että talousarvioasetuksen 42 d §:stä johdettua suoriteperustetta vastaavaa perustetta. Vuoden 2000 tilintarkastuksen yhteydessä todettiin, että val-

tiovarainministeriön tulee ryhtyä toimenpiteisiin edellä mainittujen säädösten ja Valtiokonttorin ohjeistukseen sisältyvän sisällöllisen ja vähintäänkin ilmaisullisen ristiinpoistamiseksi.

Vuoden 2003 talousarvion laadintamääräysten mukaan korkomenot ja –tulot budjetoidaan suoriteperusteella. Suoriteperustetta vastaavan perusteen soveltaminen budjetoinnissa myös valtion antaman lainan ja valtion velan korkoihin edellyttää talousarviolain muuttamista. Siirtyminen maksuperusteesta suoriteperusteeseen aikaistaisi korkomenojen kirjausta.

- Valtion pääkirjan mukaan valtion tilinpäätökseen sisältyy lyhytaikaisia saatavia 10,3 miljardia markkaa, joista tulorästejä 4,2 miljardia markkaa. Tulorästeistä vanhimmat ovat vuodelta 1977.

Talousarviotaloudessa tulee kiinnittää huomiota saatavien käsittelyyn kirjanpidossa ja perinnässä. Saatavat tulee ensisijaisesti periä. Ellei tämä ole mahdollista, tulee ne poistaa asianmukaisesti tileistä.

- Valtion kirjanpidossa kiinteinä määrärahoina tai arviomäärärahoina budjetoituihin menoihin liittyvissä velkakirjauksissa käytetään Valtiokonttorin määräysten mukaisesti ostovelkojen tilejä, muiden velkojen tilejä sekä menorästien tilejä.

Talousarviolain 19 §:n mukaisesti käytetään menorästimenettelyä tilanteissa, joissa suuruudeltaan tarkoin tiedossa ollutta kiinteästä tai arviomäärärahasta rahoitettua menoa ei ole voitu maksaa ennen varainhoitovuoden päättymistä. Menorästi, jota ei ole maksettu seuraavan varainhoito-

vuoden aikana, tulee peruuttaa ellei asianomainen ministeriö toisin määrää.

Vain menorästimenettelyssä on keskuskirjanpidossa mahdollisuus valvoa mihin määrärahalajiin velka liittyy ja miten kauan sitä pidetään tileissä. Valtiokonttorin tulee ottaa huomioon talousarviolain 19 §:stä aiheutuvat menorästien seurantaan koskevat velvoitteet kirjanpito-ohjeissaan ja rajanvedossa ostovelkojen ja muiden velkojen suhteen. On paikallaan myös arvioida sitä, tulisiiko menorästikäsité poistaa talousarviolakiä muuttamalla ja korvata velkojen seurannan mahdollistavat menettelyt esimerkiksi liitetietovelvoitteella.

- Keskuskirjanpidon tarkastuksen yhteydessä on selvitetty tilivirastojen valtuusseurannan järjestelyjä. Tämän mukaan valtuusseuranta olisi yleisesti ottaen järjestetty asianmukaisesti. Eräiden tilintarkastusten yhteydessä on kuitenkin tullut esiin puutteita tilinpäätöksen liitteenä esitettävissä valtuuden käyttöä ja tästä aiheutuvia menoja koskevissa tiedoissa.

Vaikka valtuusseuranta on osa talousarvion toteutumisen seurantaan, sitä ei ole kai-

kissa tilivirastoissa järjestetty luotettavasti. Valtuusseurannan osalta puutteita on hyvän kirjanpitoivan soveltamisessa valtuuden käytön ja käytöstä aiheutuvien menojen seurantaan. Osittain tähän voitaisiin vaikuttaa ohjeistusta kehittämällä.

- Vuoden 2001 talousarvion mukaan momenttikohtaisissa perusteluissa on laajennettu useiden määrärahojen vakiosisältöistä käyttötarkoitusta. Tavallisimmin tämä tarkoittaa sitä, että siirtomenomenteille budjetoituja määrärahoja saadaan käyttää myös henkilöstömenoihin tai valtion muihin kulutusmenoihin.

Talousarvion selkeyden ja hallittavuuden sekä valvonnan kannalta olisi suotavaa, että budjetoinnissa noudatettaisiin menomomenttien vakiosisältöä. Jos talousarviota laadittaessa poiketaan tästä periaatteesta, tulisi tämä ottaa huomioon myös talousarvion toteutumisen seurannassa. Poikkeavissa budjetointitilanteissa tulisi harkita velvoitetta esittää talousarvion toteutumlaskelman yhteydessä esimerkiksi liitetiedoissa riittävä selvitys momentin perusteluissa mahdollisesti esitettyjen rajoitteiden ja ehtojen noudattamisesta.

3. YHTEENVETO HALLINNON TILASTA TARKASTUSTEN PERUSTEELLA

3.1 Yhteenvetoa hallinnon tilasta vuoden 2001 tilintarkastusten perusteella

3.1.1 Ministeriöiden hyväksymät tulostavoitteet

Talousarvion laadintamääräys edellyttää ns. alustavien tulostavoitteiden esittämistä talousarvioesityksen lukuperustelujen selvitysosassa. Asianmukaisesti esitetyillä tulostavoitteilla on merkitystä paitsi talousarvion valmisteluprosessissa myös eduskunnalle sen päättäessä myönnettävistä määrärahoista. Tarkastusviraston havaintojen mukaan alustavien tulostavoitteiden riittävydessä ja selkeydessä on yleisesti parantamisen varaa. On varsin yleistä, että ne eivät täytä talousarvion laadintamääräyksen vaatimuksia.

Talousarvioasetuksen 11 §:n mukaan talousarvion toimeenpanoa varten laaditaan vuosittain talousarvion tilijaottelu sekä hyväksytään hallinnonalan ja sen virastojen ja laitosten tulostavoitteet. Asetuksen 13 §:n mukaan eduskunnan julkaistua valtion talousarvion asianomaisen ministeriön tulee viipymättä vahvistaa talousarvion tilijaottelu sekä hyväksyä ja julkaista 11 §:ssä tarkoitetut tulostavoitteet. Tulostavoitteet on 14 §:n mukaan toimitettava viipymättä tiedoksi valtiovarainministeriölle, valtiontilintarkastajille ja Valtiontalouden tarkastusvirastolle.

Tilivirastojen tilintarkastuksen yhteydessä arvioidaan mm. ministeriön hyväksymien tulostavoitteiden kattavuutta. Tällöin kiinnitetään huomiota erityisesti taloudellisuusta-

voitteisiin tai vaihtoehtoiseen menettelyyn tulosalue- tai tehtäväkohtaisten kustannustavoitteiden esittämisessä.

Varainhoitovuoden 2001 tilintarkastusten perusteella arvioidaan, että tulosohjaukseen olennaisesti kuuluvat talousarvioasetuksen 11 §:n tarkoittamat ministeriöiden hyväksymät tulostavoitteet virastoille ja laitoksille ovat taloudellisuus- tai kustannustavoitteiden osalta edelleen pääsääntöisesti puutteellisia eivätkä täytä alustavillekaan tulostavoitteille talousarvion laadintamääräyksessä asetettuja vaatimuksia. Vain 18 prosentille tilivirastoista on hyväksytty taloudellisuus- tai kustannustavoitteet (vuosi 2000: 19 %).

Maksullista toimintaa harjoittaville virastoille ja laitoksille (101 tilivirastoa) tulisi vastaavasti asettaa kannattavuustavoitteet liikelatoudellisen maksullisen toiminnan osalta. Tarkastushavaintojen mukaan noin 55 prosentille näistä tilivirastoista on hyväksytty kannattavuustavoite, joten tilanne on tässäkin suhteessa suunnilleen edellisen vuoden kaltainen.

Vaikuttavuustavoitteiden arviointi (keskeiset, vaikutettavissa olevat, seuranta- tai arviointikelpoiset) tilintarkastuksen keinoin on ongelmallista. Tilintarkastajien arviointien mukaan lähes 70 prosentille tilivirastoista oli asetettu vaikuttavuustavoitteet, joten tilanne tällä tuloksellisuuden osa-alueella näyttää paremmalta. Useissa tapauksissa vaikutta-

vuustavoitteina kuitenkin esitetään suoranaisia tehtäviä ja tavoitteita voi olla lukumääräisesti liikaa.

3.1.2 Budjetointimenettelyt

Tilivirastojen tilintarkastuskertomuksissa esitettiin huomautuksia talousarviomenettelystä 31 tilivirastolle (vuosi 2000: 10). Poikkeuksellisen suuri määrä johtui budjetoimattomista lahjoitus- ja sponsorirahojen käsittelystä opetusministeriön hallinnonalalla. Budjetointihuomautusten johdosta on syytä tuoda esiin, että puutteiden korjaamisessa on asianomaisen ministeriön ja valtiovarainministeriön rooli talousarvioesityksen valmistelijoina keskeinen.

3.1.3 Tilivirastojen tilinpäätöslaskelmat

	2000	2001
talousarvion toteutumalaskelma	29	31
tuotto- ja kululaskelma	9	8
tase	9	9
liitetiedot	11	14
laskelmien tarkastelu	8	7
kirjanpito	27	31

Taulukko 2: Tilinpäätöskertomusten huomautukset tilinpäätöslaskelmista

Talousarvion noudattamisen kannalta on huomautuksia toteutumalaskelmasta ja valtuuksien käytöstä pidettävä vakavimpina. Ne ovatkin johtaneet useimmissa tapauksissa laillisuusmuistutukseen. Talousarvion toteutumalaskelman huomautuksiin vuonna 2001

sisältyy poikkeuksellisenä eränä myös huomautukset edellisessä kohdassa mainittujen lahjoitus- ja sponsoritulojen nettouttamisesta. Kun otetaan huomioon, että pelkästään tästä syystä huomautettiin 11 tilivirastoa, niin toteutumalaskelman huomautusten määrä ei muista syistä kasvanut.

Talousarviossa myönnetyn valtuuden käytöstä tai valtuusseurannasta oli 54 valtuuksia käyttäneiden tiliviraston joukosta yhdeksän huomautusta (17 %).

Kirjanpidosta 31 tilivirastolle annettujen huomautusten synnä oli 16 tapauksessa ainakin osittain menetelmäkuvauksen puutteellisuus.

3.1.4 Tilivirastojen tuloksellisuustiedot

Talousarvioasetuksen 63 §:n mukaan tiliviraston on annettava tilinpäätöksessään oikeat ja riittävät tiedot taloudesta ja toiminnan tuloksellisuudesta. 65 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan tilinpäätökseen sisältyvässä tiliviraston toimintakertomuksessa on esitettävä toiminnan tuloksellisuus tunnuslukuineen ja vertailu asetettuihin tulostavoitteisiin.

Toiminnan vaikuttavuustietojen oikeellisuuden ja riittävyyden tarkastaminen on vuositaisessa tilintarkastuksessa ongelmallista tavoitteiden toteutumisen kestoajan, tavoitteiden luonteen ja arviointiongelmiensa vuoksi. Tilintarkastuksissa keskitytäänkin lähinnä tuottavuus- ja taloudellisuustietojen sekä kustannus- ja suoritustietojen esittämisen tarkastukseen.

Tilivirastoja, joissa tuloksellisuutta koskevat taloudellisuus- tai kustannustiedot todet-

tiin oikeiksi ja riittäviksi oli 60 eli 52 prosenttia. Edellisenä vuonna vastaavat luvut olivat 41 eli 36 prosenttia. Positiivisesta muutoksesta (19 tilivirastoa) selittyy noin puolet opetusministeriön hallinnonalan tilivirastojen kehityksestä. Muut muutokset jakautuvat tasaisemmin eri hallinnonaloille.

Työvoima- ja elinkeinokeskusten osalta on todettava, että yksikään 15 tilivirastosta ei antanut tuloksellisuudesta taloudellisuuden tai kustannusten osalta oikeita ja riittäviä tietoja. Koko tulosohjauksen kannalta keskeinen ja vakavin uskottavuuskysymys tulee kuitenkin siitä, että yksikään ministeriö ei oman toimintansa osalta esittänyt oikeita ja riittäviä taloudellisia tuloksellisuustietoja.

Oikeiden ja riittävien tietojen vaatimus tarkoittaa sitä, että tiliviraston tuloksellisuustiedot ovat samanaikaisesti sekä luotettavia että riittäviä.

Tuloksellisuustietojen luotettavuusprosentti on suurempi kuin riittävyysprosentti. Tämä johtuu siitä, että riittämättömien tietojen tapauksissa on puutteellisen laskentatoimen vuoksi voitu esittää vain joitakin tietoja tai ilmeisesti jopa valittu esitettäväksi vain tietoja, joiden luotettavuuden uskotaan kestävän tarkastelun. Asianmukaiseen tilivelvollisuuteen kuuluu kuitenkin velvollisuus esittää oikeat ja riittävät tiedot eikä vain sopivien tietojen valikointi.

Tarkastusvirasto on jo useiden vuosien ajan pitänyt osasyynä taloudellisuutta ja kustannuksia koskevan tuloksellisuustiedon puutteisiin ministeriöiden heikon ohjausotteen ohella normivaatimusten täsmentämättömyyttä. Nytemmin valtiovarainministeriön asettaman Valtion tilinpäätöstyöryhmän tehtäväksi on annettu muun ohella tätä asiaa koskevan talousarvioasetuksen 65 §:n 2 momentin selkeyttämisen selvittäminen.

Varainhoitovuosi	Luotettavat tiedot	Riittävät tiedot	Oikeat ja riittävät tiedot
2000	76 %	52 %	35 %
2001	81 %	57 %	52 %

Taulukko 3: Tilinpäätösten taloudellisten tuloksellisuustietojen luotettavuus ja riittävyys

Vaikuttavuuden osalta oikeiden ja riittävien tietojen arviointi vuosittaisessa tilintarkastuksessa on todettu ongelmalliseksi. Varainhoitovuoden 2001 tilintarkastuksissa ei arviotukaan yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta esitettyjen tietojen luotettavuutta. Sen sijaan arvioitiin vaikuttavuustietojen riittävyttä toimintakertomuksissa. Noin 90 % tilivirastoista arvioitiin antaneen toimintakertomuksissaan riittävät tiedot.

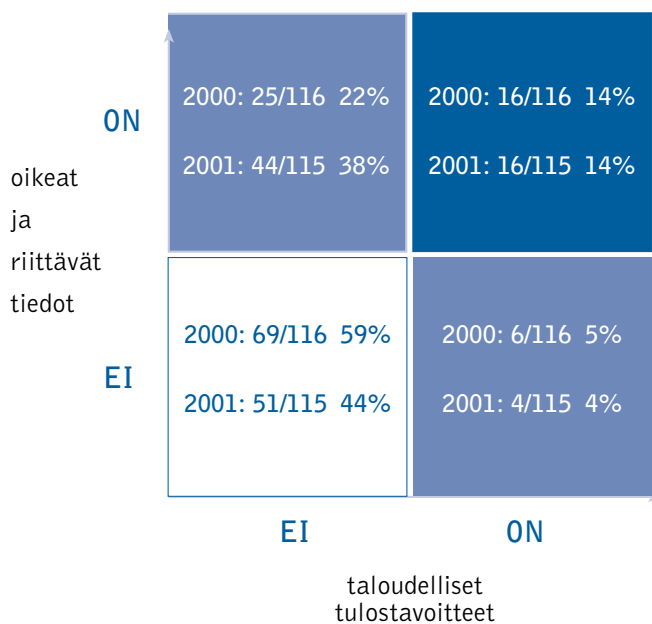
Hyvään arviointitulokseen saattaa olla vaikuttanut se näkökulma, että vaikuttavuustietojen riittävyyskriteeri olisi ministeriön tulostavoitteista raportointi. Samoin kuin taloudellisten tuloksellisuustietojen kohdalla tämä vertailu tulostavoitteisiin on kuitenkin periaatteessa lisävaatimus oikeille ja riittäville tiedoille, joista puutteelliset tavoitteet eivät voi vapauttaa. Toinen arvion luotettavuuteen ehkä vaikuttava tekijä voi olla se, että kun ti-

lintarkastuksessa tarkastusevidenssiin muodostaminen vaikuttavuustietojen riittävydestä on ongelmallista, niin vielä ongelmallisempaa on evidenssin muodostaminen tietojen riittämättömyydestä. Näistä varaumista johtuen vaikuttavuustietojen riittävyysarvioon, josta siis myös puuttuu kytkentä luotettavuuteen on suhtauduttava varauksin. Tilanetta voidaan joka tapauksessa pitää parempana kuin edellä käsiteltyjen taloudellisuustietojen kohdalla.

Valtiovarainministeriön asettama Valtion tilinpäätöstyöryhmä selvittää myös kysymystä siitä, missä määrin yhteiskunnallisen vaikuttavuuden osalta ylipäänsä on syytä vaatia tilivirastoilta vuosittaista tilinpäätösinformaatiota ja tulisiko tämä tuloksellisuuden osa-alue nähdä ensisijassa ministeriön hallinnonalan toimintakertomusosiona ja hallituksen kertomusta valtiovarain hoidosta ja tilasta koskevana asiana. On odotettavissa, että tilivirastojen tilinpäätösnormit tälläkin alueella muuttuvat.

Vuosi on lyhyt aikaväli vaikuttavuustavoitteissa ja vaikuttavuustietojen raportoinnissa. Valtiovarainministeriön ohjeissa ministeriöiden hallinnonalan toimintakertomusten laatimisesta tuodaankin esiin, että ministeriöiden tulisi laatia hallinnonalakohtaiset evaluointisuunnitelmat. Muutaman vuoden välein suoritettavat arvioinnit, joiden keskeiset tulokset esitettäisiin hallinnonalakertomuksissa, voisivat myös toimia tilivirastojen nykyistä vuosittaista raskasta toimintakertomusraportointia keventävällä tavalla.

Alla olevalla kuviolla on pyritty kuvaamaan tulosohjauksen tilaa kokonaisuutena pitämällä kriteereinä sitä, että ministeriöt huolehtivat asianmukaisista taloudellisista tulostavoitteista ja kaikki tilivirastot antavat tilinpäätöksissään toiminnasta oikeat ja riittävät taloudellisuus tai kustannustiedot.

- Kuten edellä on tuotu esiin tulostavoitteiden tilanne ei ole muuttunut vuodessa. Tuloksellisuusinformaatioissa sen sijaan on parannusta.
- Voidaan katsoa, että todellinen tulosohjaus toimii (tavoitteet ja oikeat ja riittävät tiedot) kuten edellisenäkin vuona vain 14 prosentissa tilivirastoista.
- Tilivirastoista, joille on hyväksytty tulostavoitteet (20 kpl), antaa 16 tilivirastoa eli 80 prosenttia oikeat ja riittävät tiedot.
- Tilivirastoista, joille ei ole hyväksytty taloudellisia tulostavoitteita (95 kpl), antaa 44 tilivirastoa eli vain 46 prosenttia oikeat ja riittävät tiedot.

Kuvion johtopäätösten kritiikkinä voidaan esittää, että se ei käsittele kokonaistuloksellisuutta, koska vaikuttavuutta koskeva näkökulma puuttuu. Vaikuttavuustavoitteet ja niitä koskeva tilinpäätösinformaatio ei kuitenkaan voi korvata taloudellista tuloksellisuustietoa, koska taloudelliset voimavarat ovat aina rajalliset. Olennaista kokonaistuloksellisuuden kannalta on, minkälaisella taloudellisuudella ja kustannuksilla vaikuttavuus on aikaansaatu.

3.1.5 Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmat ja hinnoittelukysymykset

Talousarviolain 15 §:n 2 momentin mukaan maksullisen toiminnan kannattavuuden seuranta on järjestettävä niin, että vuositulo voidaan esittää tilinpäätöksen yhteydessä, ellei maksullinen toiminta ole vähäistä. Talousarvioasetuksen 65 §:n 2 momentin 3 kohdan

mukaan toimintakertomuksessa tulee esittää tiedot maksullisen toiminnan kannattavuudesta ja vertailu asetettuihin tavoitteisiin. Oikeita ja riittäviä tietoja on tällä alueella myös tarkennettu Valtiokonttorin määräyksellä (8/03/97, 3.9.1997), jossa edellytetään esitettäväksi kustannusvastaavuuslaskelmat suoritetyypeittäin. Oikeiden ja riittävien tietojen sisältö on maksullisen toiminnan osalta säännöksissä selkeästi esitetty.

Valtiokonttori on vuodelta 2001 laatinut selvityksen valtion maksullisesta toiminnasta. Sen mukaan tuotot olivat yhteensä noin 7,1 miljardia markkaa, joista julkisoikeudellisten suoritteiden osuus oli 1,3 miljardia markkaa, markkinasuoritteiden 4,1 miljardia markkaa ja erityislakien nojalla hinnoiteltavien suoritteiden 1,7 miljardia markkaa.

Edellä kohdassa 2.1.4 tilivirastojen tilintarkastuskertomusten laillisuusmuistutuksia käsiteltäessä todettiin, että 101 tilivirastossa harjoitetun maksullisen toiminnan virheelliset menettelyt aiheuttivat 24 tilivirastolle laillisuusmuistutuksen. Syynä oli useimmissa tapauksissa luotettavan vuosituloksen esittämisen puutteet kustannusvastaavuuslaskelmissa.

Maksullisesta toiminnasta todettiin tarkastuksissa kustannusvastaavuuslaskelmien sisältävän oikeat ja riittävät tiedot 64 tilivirastossa (63 %). Edellisenä vuonna vastaavat luvut olivat 49 tilivirastoa 98 tilivirastosta (50 %). Tilanne siis kokonaisuutena parani huolimatta laillisuusmuistutusten lisääntymisestä.

Toisin kuin edellä käsiteltyjen taloudellisten tuloksellisuustietojen kohdalla on maksullisen toiminnan tietojen riittävyysprosentti huomattavasti korkeampi kuin luotettavuusprosentti. Tarkastusviraston käsityksen

mukaan tilanne johtuu siitä, että tietovaatimukset on selkeästi esitetty säännöksissä ja määräyksissä kaikille samoina eivätkä esitettävät tiedot ole tiliviraston valittavissa. Asiaan vaikuttanee sekin seikka, että myös tarkastusviraston tilintarkastuksella on ollut vuosien ajan tarkastusevidenssin pohjana ja tukena selkeät normit ja tarkastusvirasto on näin ollen voinut myös raportoida laillisuuskriteeriin vedoten asiasta 10 vuoden aikana.

Tarkastusvirasto on jo aikaisempina vuosina kiinnittänyt huomiota maksuperustelain tarkoittaman hintatukimenettelyn ongelmallisuuteen ja tehnyt asiasta myös aloitteen valtiovarainministeriölle. Myös vuoden 2001 tilintarkastuksissa tuli jälleen esiin tapauksia (5 tilivirastoa), joissa hintatukea oli käytetty säännösten vastaisesti tai hinnoiteltu markkinasuoritteita alijäämäisesti ilman hintatukimäärärahan oikeutusta.

Varainhoitovuosi	Luotettavat tiedot	Riittävät tiedot	Oikeat ja riittävät tiedot
2000	59 %	67 %	50 %
2001	65 %	96 %	63 %

Taulukko 4: Maksullisen toiminnan tilinpäätöstietojen luotettavuus ja riittävyys

3.1.6 Taloudellisuuden ja kannattavuuden seuranta tukeva laskentatoimi

Laskentatoiminta koskevat keskeiset säännökset ovat talousarviolain 15 §:n 2 momentissa ja 16 §:ssä. Tarkemmin säädetään asiasta talousarvioasetuksen 55 §:ssä, jonka mukaan laskentatoimen ja muiden seurantajärjestelmien on tuotettava sisäisen johtamisen ja ulkoisen ohjauksen edellyttämät tiedot tuotettujen suoritteiden määrästä, laadusta ja kustannuksista ja maksullisen toiminnan kannattavuudesta sekä niiden kehityksestä.

Varainhoitovuoden 2001 tilintarkastuksissa arvioitiin tuloksellisuuden ja kannattavuuden seuranta tukeva laskentatoimi asianmukaisesti järjestetyksi ja hoidetuksi 72 tilivirastossa (63 %). Edellisenä varainhoitovuonna vastaavat luvut olivat 64 tilivirastoa ja 55 prosenttia, joten pientä parannusta näyttää tapahtuneen.

Kun laskentatoimi on puutteellista kuitenkin yli kolmasosassa tilivirastoista, niin tätä taustaa vasten tilinpäätösten taloudellisten ja tuloksellisuustietojen ja kustannusvastavuuslaskelmien puutteet ovat ymmärrettävät. Kysymys tilinpäätöstä valmisteltaessa ei aina tilannekohtaisesti olekaan pelkästään siitä, mitä tietoja tuloksellisuuden osalta halutaan esittää, vaan myös siitä, mitä tietoja laskentatoimen perusteella voidaan esittää.

Tarkastusviraston näkemyksen mukaan asiassa on syytä tähdentää nimenomaan johdon vastuuta asiassa. Johdon asia on myös järjestää taloushallinnolle laadullisesti ja määrällisesti riittävät voimavarat. Todella merkittävä edistyminen laskentatoimen tilassa tapahtunee kuitenkin vasta, jos ministeriöt todella vaativat taloudellista tulostuloinformaatiota sekä itseltään että alaiseltaan hallinnolta. Tätä asiaa edistäisi tilinpäätösnormin tämentäminen.

Tyypillisiä laskentatoimen puutteita ovat edelleen

- yhtenäisen kustannuslaskennan puuttuminen ja tilinpäätöstietojen korvaaminen menopohjaisilla luvuilla
- laskentajärjestelmän ja tietojen tuottamisen dokumentointipuutteet
- henkilökustannusten kohdistaminen arvonvaraisesti ja työaikakirjanpidon puutteet
- yhteiskustannusten kohdistamisen ja dokumentoinnin puutteet
- taloudellisten tunnuslukujen vähäisyys, jossa taustalla on useinkin haluttomuus parantaa tilinpäätöksen läpinäkyvyyttä.

3.1.7 Euroopan unionin varainsiirtoa koskevia tarkastushavaintoja

Tilintarkastuksen toimintayksikön tilintarkastajat tarkastavat Euroopan unionin (EU) varainsiirtoja osana tilivirastojen vuositilintarkastusta. Tätä työtä tukee EU:n varainsiirtojen tarkastukseen erikoistunut ryhmä (EVT-ryhmä). Ryhmän työ on organisoitu matriisiperiaatteella ja resursseina voitiin käyttää vain osaa neljän henkilön vuosityöpanoksesta. Vuoden 2001 tarkastuskierroksella se suoritettiin tarkastukset maa- ja metsätalousministeriössä, Varsinais-Suomen TE-keskuksessa, Pohjois-Pohjanmaan TE-keskuksessa, Pohjois-Savon TE-keskuksessa, Lapin lääninhallituksessa, Etelä-Suomen lääninhallituksessa, Itä-Suomen lääninhallituksessa ja Länsi-Suomen lääninhallituksessa. Tarkastukset perustuivat riskianalysiin ja tarkastussuunnitelmiin, joiden suorittamiseksi EVT-tarkastajat

kävivät läpi EU-varainsiirtoja laajasti valtionhallinnon tasolla – valiten tarkastettavaksi olennaisimmiksi ja riskialteimmiksi arvioidut ja ottaen huomioon jo tehdyt tarkastukset. Tarkastukset raportoitiin tilivirastojen tilintarkastusten yhteydessä. Tarkastuksissa havaittiin seuraavaa:

- *Ohjeistus.* EU:n lainsäädäntö edellyttää riittävien ohjeiden olemassaoloa rakennerahastovarojen moitteettoman hoidon varmistamiseksi. Hallintoviranomaisten ohjeet ohjattaville viranomaisille eivät ole olleet kattavat tai riittävän selkeät tai ne eivät ole olleet saatavilla. Ohjeita on myös tulkittu väärin.
- *Talousarvioasetuksen noudattaminen.* Talousarvioasetuksessa mainittujen menon tarkastusta ja hyväksymistä sekä maksu määräystä koskevia säännöksiä on vaikea noudattaa tarkoitustaan vastaavasti eräissä tapauksissa.
- *Järjestelmien väliset täsmäytykset.* Tukien hallintojärjestelmän ja kirjanpitojärjestelmän välillä on todettu saldoeroja, joiden syitä järjestelmien käytöstä vastuulliset eivät ole pystyneet selvittämään kohtuullisessa ajassa. Erot ovat muodostuneet vaikeasti selvitettäviksi, koska järjestelmien välisiä täsmäytyksiä ei ole tehty säännöllisesti kuukausittain.
- *Hallinto- ja valvontajärjestelmien kuvaukset.* EU:n lainsäädäntö edellyttää hallinto- ja valvontajärjestelmien kuvauksia. Kuvauksen laatimisessa ja pitämisessä ajan tasalla on ollut liiallista viivettä ja eräät kuvaukset ovat jääneet keskeneräisiksi tai liian yleiselle tasolle.
- *Rahoitusosuudet.* Kansallisen rahoitusosuuden maksamiseen on virheellisesti

käytetty toimintamäärärahaa, vaikka tarkoitukseen on ollut omat määrärahasa.

- *Tiliointi.* Hallintojärjestelmään rakennetut eräät tiliointirutiinit ovat johtaneet kirjausvirheisiin liikekirjanpidossa. Takaisinperittäviä tukia on myös kirjautunut järjestelmällisesti väärin talousarviokirjanpitoon menonoikaisuksi tapauksessa, jossa ne olisi tullut tulouttaa.

Esiin nousseet epäkohdat voidaan kokonaisuutena nähdä sisäisen valvonnan puutteina. Talousarvioasetuksen 69 a §:n mukaan sisäisen valvonnan menettelyissä on otettava huomioon myös Euroopan yhteisön oikeudesta aiheutuvat viraston ja laitoksen toimintaan kohdistuvat vaikutukset.

3.1.8 Sisäinen valvonta ja sisäinen tarkastus

Vuonna 2000 uudistettiin sisäisestä valvonnasta annettuja säännöksiä talousarviolain

24 b §:llä (217/2000) ja talousarvioasetuksen määräyksiä täydentämällä (263/2000). Uudet säännökset korostavat entisestään sisäisen valvonnan ja sisäisen tarkastuksen merkitystä hallinnossa ja niiden tavoitteena on saattaa sisäinen valvonta valtionhallinnossa kansainvälisten standardien ja suositusten tasokaiseksi. On kuitenkin todettava, että pääsääntöisesti hallinnossa ei vielä ole sisäistetty uusien normien merkitystä ja sisäisen valvonnan käsitteistöä.

Keskeinen väline tiliviraston sisäisen valvonnan suunnittelussa ja järjestämisessä on talousarvioasetuksen 26 §:n edellyttämä taloussääntö. Varainhoitovuoden 2001 tilintarkastuksissa arvioitiin, että 75 tiliviraston (65 %) taloussääntö on olennaisilta osiltaan asianmukainen. Kolmasosalla tilivirastoista taloussääntö oli siis uudistamatta tai kesken-eräinen Valtiokonttorin 31.10.2001 antaman määräyksen kannalta.

Tilivirastot voidaan sisäiseen valvontaan kohdistuneen tarkastuksen tulosten suhteen ryhmitellä seuraavasti:

	2000		2001	
	kpl	%	kpl	%
a) tarkastuksissa ei tullut esiin olennaista huomautettavaa	46	40	46	40
b) tarkastuksissa tuli esiin olennaisia puutteita, joiden suhteen tilivirasto on kuitenkin ryhtynyt asianmukaisiin toimenpiteisiin	35	30	44	38
c) tarkastuksissa tuli esiin olennaisia puutteita, jotka edellyttävät korjaustoimenpiteitä	35	30	25	22
Yhteensä	116	100	115	100

Viimeksi mainitulle ryhmälle asetettiin pääsääntöisesti tarkastusvirastoa koskevan lain 5 §:n 1 momentin tarkoittama ilmoittamisvelvollisuus toimenpiteistään.

Hankintojen sisäinen valvonta oli tarkastuskohteena 41 tiliviraston (36 %) osalta. Näiltä osin tarkastustulos oli edellä esitettyä jonkin verran parempi.

Sisäisen tarkastuksen osalta voitiin vuoden 2001 tilintarkastusten perusteella todeta, että 60 tilivirastossa (52 %) on sisäistä tarkastusta (2000: 56 %). Sisäiseen tarkastukseen käytettiin yhteensä noin 96 henkilötyövuotta, josta ostopalvelujen osuus oli noin 8 henkilötyövuotta (2000: 95 htv, josta ostopalvelut noin 9 htv).

Sisäinen tarkastus oli järjestetty vain omaa henkilöstöä käyttäen 40 tilivirastossa. Yksinomaan ostopalveluja käytti 16 tilivirastoa. Sekä omaa henkilöstöä että ostopalveluja käytti neljä tilivirastoa.

Ostopalveluja käytettiin vain niitä käyttäneissä tilivirastoissa keskimäärin 25 työpäivää vuodessa. Sisäisen tarkastuksen laadun ja ammattimaisuuden suhteen on syytä tuoda esiin, että edellä mainittuihin lukuihin sisältyy 8 tilivirastoa, joissa sisäistä tarkastusta hoidetaan jonkun muun tehtävän ohella. Sisäisen tarkastuksen ammattimaisuuden, riippumattomuuden ja uskottavuuden kannalta tilanne näissä tapauksissa on usein ongelmallinen.

Sisäisen tarkastuksen ohjesääntö oli puutteellinen 10 tilivirastossa (17 %) (2000: 32 %).

Tilintarkastajat esittivät tarkastuksen yhteydessä sisäisen tarkastuksen kehittämisedotuksia 37 tilivirastolle 60:stä eli 62 prosentille.

Kaikissa sisäistä tarkastusta käyttävissä tilivirastoissa sisäinen tarkastus ei täytä talousarvioasetuksen uusittujen määräysten laatuvaatimusta, joten kehittämistarvetta on. Tarkastusviraston näkemyksen mukaan keskeisiä sisäisen tarkastuksen järjestämiskriteerejä ovat asianmukainen ohjesääntö, johdon hyväksymä tarkastussuunnitelma ja kirjallinen raportointi projekti- ja vuositasolla.

Velvoite sisäisen tarkastuksen järjestämiseen syntyy talousarvioasetuksen 70 §:n mukaan, jos siihen on perusteltua tarvetta asetuksen 69 ja 69 a §:ssä edellytettyjen sisäisen valvonnan menettelyjen johdosta. Päätös asiassa kuuluu viraston johdolle.

Niissä 55 tilivirastossa, joissa ei ole sisäistä tarkastusta tarkastusviraston tilintarkastajat ovat arvioineet sen olevan tarpeen noin 10 tilivirastossa ja suosittelleet asian selvittämistä tilivirastolle.

3.2 Hallinnon tila toiminnantarkastusten perusteella

Hallinnon tilaa koskeva yleiskuva muodostuu yksittäisten toiminnantarkastusten kautta. Kertomusvuonna toteutettujen yksittäisten tarkastusten kohteet ja kysymyksenasettelut ovat poikenneet suuresti toisistaan. Pääpaino on ollut tarkastuksissa, joiden tarkoituksena on edistää valtiontalouden järkeistämistä.

Nyt toteutetuissa tarkastuksissa ovat korostetusti nousseet esille tulohajauksen poliittiselle ja hallinnolliselle ohjaukselle asettamat haasteet sekä informaatio-ohjauksessa ja sen väliseissä esiintyvät puutteet. Nykyiset ohjausjärjestelmät näyttävät tarkastusten perusteella myös heikentäneen hallinnon läpinäkyvyyttä. Käsitteiden ja toimintojen määrittelyjen tulkinnanvaraisuus heijastuu etuuksien saajien yhdenvertaiseen ja tasapuoliseen kohteluun sekä toisaalta vaikeuteen arvioida viranomaisten toimintojen onnistuneisuutta. Useimmissa tapauksissa kysymys ei ole olemassa olevan seurantatiedon hyödyntämättä jättäminen vaan käyttökelpoisen seurantatiedon ja riittävän valvonnan puute.

Poliittisen ja hallinnollisen ohjauksen haasteita

Julkisen hallinnon toimintaympäristö ja suhde yhteiskuntaan ei pysy vakiona. Muutos tuo uusia haasteita eduskunnan harjoittamalle poliittiselle ohjaukselle sekä hallinnon sisällä tapahtuvalle ohjaukselle. Muutoshaasteisiin on viime vuosina vastattu mm. tulohajauksella. Tavoiteohjauksesta, palvelutaso-ohjauksesta, omistajaohjauksesta tai mukanaolosta hallinnossa on myös käyty keskustelua.

Tulohajauksen onnistuneisuutta ja kehittämistarpeita on käsitelty useassa tarkastuksessa. Ongelmat liittyvät usein siihen, että valtion rooli monessa toiminnossa on lisääntyvässä määrin muuttunut luonteeltaan edistäväksi. Tästä seuraa se, että toimintojen tulokset ja hyödyt eivät aina ole määritelmällisesti, saatikka tilinpidollisesti yksiselitteisiä. Myöskään hyötyjen jakautuminen eri osapuolille tai esiintulo ajallisesti ei ole yhtä läpinäkyvää kuin tulohajauksista perinteisen hallinnon lähtökohdista kehitettäessä ehkä on oletettu. Olettamuksellisena lähtökohdana on ollut yksiselitteisyys, tilinpidollinen läpinäkyvyys ja palautteen antamisen helppous. Tuloksellisuusraportointiin liittyvä palautemekanismi on puuttunut tai toiminut puutteellisesti, mikä liittyy valtionhallinnon vastuu- ja seuraamusjärjestelmän yleiseen kehittymättömyyteen.

- Yliopistoissa ulkopuolinen rahoitus on kohonnut noin kolmasosaan yliopistojen rahankäytöstä. Hallinnonalan ulkopuolisella rahoituksella harjoitettavaa toimintaa tai sen sisältöä ei ole käsitelty hallinnonalan tulohajausjärjestelmässä, vaikka yliopistot tuottavat ulkopuolisen rahoituksen turvin mm. jatkotutkintoja tiedekunnille tulostavoitteiden saavuttamiseksi.
- Eräiden korkeakoulujen uudeksi toiminnoksi on vakiintunut teknologian siirtotoiminta. Tarkastuksen kohteena olleen korkeakoulun ja sen yksiköiden välisissä tulos sopimuksissa ei ole yksilöity teknologian siirtoa konkreettisten tavoitteiden muodossa.

- Talousarvioesitykseen kirjatut valtion liikelaitosten palvelu- ja muut toimintatavoitteet eivät nykyisenkaltaisina anna eduskunnalle riittävästi mahdollisuutta vaikuttavaan palvelutaso-ohjaukseen. Tunnuslukuihin perustuvassa tavoiteohjauksessa eduskunta ja muut ohjaukselliset harjoittajat tavoiteohjausta antamalla liikelaitoksille tavoitetunnusluvut ja niille sallitut raja-arvot.
- Aluepolitiikkaan sisältyvien osaamiskusten kehittämisessä määrällisten mittareiden vähäisyys tai suoranainen puuttuminen vaikeuttaa osaamiskusten tuloksellisuuden mittaamista ja niiden keskinäistä vertailua. Myös työvoima- ja elinkeinokeskuksissa tulosohejaus on muodostunut ongelmalliseksi ohjaavien ministeriöiden yhteisten näkemysten puuttuessa.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen ja ohjaavan ministeriön toimintakertomuksen perusteella ei ole helppo muodostaa käsitystä tutkimuslaitoksen toiminnan onnistumisen asteesta. Vuosittaiset tulostavoitteet ja –raportointi eivät riitä sektoritutkimuslaitoksen toiminnan ohjaukseen ja arviointiin.
- Ympäristöhallinnon alalla tilivirastokertomuksen tehtävä ja tarkoitus jää selkiintymättömäksi. Kertomus ei anna tietoja siitä, paljonko eri tavoitteiden toteuttamiseen oli käytetty varoja. Suoritteiden ja niiden toteuttamisesta aiheutuvien kustannusten yhteys jää epäselväksi.

Seurantatiedon kehittämistarpeita

Tarkastuksissa on tullut esille puutteita tai kehittämistarpeita viranomaisten toimintaa, tuloksia ja vaikuttavuutta kuvaavan seuranta-

tiedon suhteen. Seurantatiedon ja tehtyjen arviointien erottelukykyä on parannettava. Olisi kyettävä erottamaan tähänastista paremmin valtion tukien tai viranomaistoiminnan erillisvaikutukset yleisestä kehityksestä. Samalla seurantatieto olisi saatava kuvaamaan asiointiloja kansalaisen ja ns. loppukäyttäjän kannalta.

- Valtion liikelaitosten toiminnan menestyksellisyydestä tai eduskunnan asettamien palvelu- ja muiden toimintatavoitteiden toteutumisesta annetaan hallituksen ns. tilakertomuksessa liian niukasti eduskunnalle välttämätöntä seurantatietoa.
- Alueellisten ympäristökeskusten tuloksellisuusraportointi on ollut lähinnä ympäristöministeriölle suunnattua. Ulkopuolinen lukija ei juurikaan pysty tulkitsemaan keskusten esittämiä tietoja. Kehittämällä laskentatoimea virasto-ympäristöön ja edistämällä laskentainformaation hyväksikäyttöä voidaan esittää paremmin tietoja, jotka kertovat mitä määrärahoilla on saatu aikaan. Tuloksellisuusraportointiin ei useimmiten liity palautemekanismeja.
- Ympäristönsuojelun edistämisyhteisöjen kohdalla uuden valtionavustuslain edellytys valtionavustusten käytön tuloksellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden seurannasta ei ole asianmukaisella tavalla toteutunut. Käytössä ei ole ollut alueellista eikä valtakunnallista tietojärjestelmää, johon mm. hankkeiden toteuttamisen menetelmät ja tulokset olisi voitu laajempaa hyödyntämistä silmällä pitäen rekisteröidä.

- Matkailun yritystukien osalta viranomaisilla ei ole riittävästi ja riittävän luotettavaa tietoa matkailun tukemisen vaikutuksista matkailun kehitykseen, työllistävyyteen tai

yri­tysten kil­pailukykyyn. Tutkimukset ja ba­rometrit ovat viitan­neet enem­män muiden sei­kkojen kuin jul­kisen tuen merkitykseen mat­kailun ja yri­tysten kehi­tyk­sessä.

- Tek­nolo­gian siirtotoiminnan vakiintu­minen korkeakoulujen toimintakent­­tään uu­denlaisena toimintona asettaa uu­denlaisia vaati­muksia toiminnan koordinoimille ja seuranta­järjestelmälle. Seuranta edesaut­taisi tek­nolo­gian siirrolle asetettavien tulos­ ja toiminnallisten tavoitteiden yksi­tyiskoh­taisempi määrittely.
- Maatalousyrittäjien luopumistukijär­jestelmästä ja sen tavoitteiden toteutumises­ ta talousarvioesityksissä esitetyt tiedot ei­vät ole olleet riittäviä ja kaikilta osin oikei­ta. Maatalouden rakennetukien ja luopu­mistukien vaikuttavuutta on arvioitu maatalouden yleisen kehi­tyksen perus­teella.
- Seurantatiedon hyvyttä voidaan arvioida myös sisällön kannalta: minkä tyypistä tie­toa on tuotettu tai pitäisi tuottaa. Usein on tyydytty tarjoamaan tietoa kokonaistuloista tai kokonaiskustannuksista. Näin on toimit­tu mm. tuomioistu­inlaitoksen tulojen ja kustannusten tai maatalousyrittäjien lomitus­palvelujen kustannusten kyseessä ol­len. Tuomioistuinten kohdalla kaivattaisiin suori­tekohtaisia tarkasteluja. Ratahallintokes­kukselle on asetettu toiminnan taloudelli­suutta ja yksikkökustannuksia koskevia tu­lostavoitteita, mutta tavoitteen toteutumisen seuranta on kohdistunut ainoastaan peruskunnossapidon yksikkökustannuk­siin, mitä ei voida pitää riittävänä.
- Ratahallintokeskuksella ei ole aktiivisessa käytössä sellaista seuranta­järjestelmää, jonka avulla saisi kokonais­kuvan hankinto-

jen kil­pailuttamisen asteesta. Tielaitoksen seuranta­järjestelmän joistakin puutteista johtuen on vaikea tarkasti arvioida silta­hankkeiden esitety­n kannattavuuden to­teutumista.

Hallinnon läpinäkyvyys: toimintojen ja käsitteiden määrittelyt

Tarkastuksissa on tullut esille tapauksia, joissa tiettyjen toimintojen, käsitteiden ja toiminta­periaatteiden määrittely normeissa tai norme­ja sovellettaessa on osoittautunut ongelmalli­seksi, liian muotoperusteiseksi tai muutoin puutteelliseksi. Epätas­mällisyydet tai väljät ja vaihtelevat tulkinnat ovat vaikuttaneet jul­kisten varojen käytön oikeellisuuteen mm. tukia myönnettäessä. Myös toiminnan onnistunei­suuden arviointi on vaikeutunut.

- Maataloustuki on nykyisin suoraa tulotukea. Tuen ehtona on tavanomaisen viljely­ta­van noudattaminen. Käsitteen määrittely on tulkinnanvarainen, mikä näkyy myös valvonnan vaikeutena.
- Tulojen ja varallisuuden käsitteiden mää­rittelyissä on asiayhteydestä riippuen erilaisia menettelyjä ja tulkintoja. Rajauksissa käytetyt käsitteet ja ilmaisut ovat tulkinnan­varaisia. Yläkäsitteille, kuten työtulot tai omaisuus, ei ole olemassa virallista yksilöi­tyä määritelmää.
- Raha-automaattivastuksia saa lakien mukaan myöntää yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille - ei julkisyhteisöille, kuten kunnille. Yleishyödyllisen yhteisön käsit­teen tulkinnassa on nojaututtu muotosei­kaan. Avustuksia myönnettäessä yleis­hyödyllisyyttä on tulkittu vain järjestön sääntöjen perusteella. Yhdistykset on voitu katsoa avustuskelpoisiksi silloinkin kun jär-

jestö käytännössä ja tosiasiallisesti voidaan katsoa kuntakonserniin kuuluvaksi.

- Korkeakoulun harjoittama teknologian siirtotoiminta ja sen toiminnallinen luonne ovat täsmentymättömiä. Olisi määriteltävä, mikä asema teknologian siirtotoiminnalle korkeakoulun tavoitteellisena tehtävänä annetaan ja mikä on sen suhde korkeakoulun päätehtäviin. Julkisten varojen käytön koordinoiminnin ja valvonnan näkökulmasta korkeakoulun käyttämät resurssit olisi määriteltävä nykyistä paremmin.
- Selkiintymättömyyttä on myös hallinnon ohjausprosessien käsitteistössä. Esille on tullut mm. tulosohjauksen puutteellinen määrittely ja kevyt säädöspohja. Tilivirastokertomuksen ja hallinnonalakertomuksen tehtävät ja keskinäinen suhde on selkiintymätön. Työvoima- ja elinkeinokeskusten kohdalla on epätietoisuutta siitä, mitä tarkoittaa yleishallintoviranomaisena toimiminen (kauppa- ja teollisuusministeriön rooli).

Tasapuolinen kohtelu, yhdenmukaiset käytännöt, terve kilpailu

Tarkastettaessa valtion tukien myöntämistä, erillisohjelmien toimeenpanoa tai edistämishankkeita on tullut esille tapauksia, joissa on jouduttu kiinnittämään huomiota mukana olevien osapuolten tasapuoliseen kohteluun tai terveen kilpailun ylläpitämiseen. Seuraavaan on poimittu muutama tämältyyppinen tapaus, joilla on sekä menettelytapoihin että valtion varojen käyttöön liittyvä aspekti.

- Itämeren suojelusopimuksen toteutukseen liittyvässä vesioikeudellisten lupien valvontamenettelyssä on vaihtelevia käy-

täntöjä eri ympäristökeskuksissa. Tilanne on alueellisen ja myös toiminnanharjoittajien välisen tasapuolisuuden kannalta epäsuotava ja valvonnan tila tässä suhteessa kokonaisuutena epätydyttävä. Olisi pyrittävä valvonnan yhdenmukaisuuteen, valtakunnallisesti yhtenäiseen linjaan sekä valvonnan painopisteiden priorisointiin.

- Ympäristönsuojelun edistämisyavustusten myöntämisessä on havaittu erilaisia menettelyjä niin että avustuksen hakijat eri puolilla Suomea ovat joutuneet eriarvoiseen asemaan.

- Maataloustuen kohdalla on havaittu, että ns. tavanomaisen viljelytavan valvonta on käytännössä vaikeaa ja eri valvojat voivat arvioida samaa kasvustoa eri tavalla. Tämä voi johtaa viljelijöiden epätasapuoliseen kohteluun.

- Alueellisen kehittämisen eri ohjelmien (osaamiskeskukset, aluekeskukset) kohdalla keskustelua on käyty paitsi ohjelmien mahdollisesta päällekkäisyydestä ja resursien hajauttamisesta myös siitä, vääristävätkö ohjelmat kilpailua ja onko vaara suljetun ilmapiirin luomisesta. Vastaavasti matkailun yritystukien on katsottu voivan johtaa vääristyneeseen hintakilpailuun ja ylikapasiteetin syntyyn.

- Valtion satamapolitiikka perustuu markkinatalouden toimintaan ja pelisääntöihin. Satamatoimintaa koskevan lainsäädännön tulee turvata kilpailulainsäädännön tavoitteiden mukaisesti terve ja toimiva kilpailu eri satamien välillä riippumatta satamien omistuspohjasta tai organisaatiosta. Valtiolle ei ole voimassa oleviin normeihin perustuvaa velvollisuutta ottaa osaa Vuosaaren satamahankkeeseen liittyviin investointeihin.

Edistämistoiminnot, innovatiivisuus

Yhä useampi valtion toiminto on muuttunut ja muuttumassa luonteeltaan toimintaedellytyksiä luovaksi tai edistäväksi. Tämä näkyy pyrkimyksissä edesauttaa innovaatioiden syntyä, leviämistä ja käyttöönottoa. Tarkastuksissa on havaittu toiminnallisia kehittämismahdollisuuksia mm. innovaatioita koskevien tietojärjestelmien suhteen. Edistämistoimintojen onnistuneisuutta lisääisi uuden tiedon kokoaminen sekä välittäminen käyttäjille nykyistä joustavammin. Usein tiedot jäävät hajalleen toimijoille, viranomaisten halltuun, joissakin tapauksissa myös liikesalaisuuksiksi. Tarvittaisiin kokoavaa ja syntetisoivaa otetta, mikä samalla mahdollistaisi kattavamman kuvan saamisen innovoinnin onnistumisista ja merkityksestä.

- Ympäristönsuojelun edistämisyhteistyön aikaansaamat innovatiiviset vaikutukset on tarkoitettu laajemmin hyödynnettäviksi. Kuitenkin hyöty hankkeista on usein jäänyt vain avustuksen saajalle ja hankkeiden tulokset virkamiesten tietoon. Käytössä ei ole ollut tietojärjestelmää, johon hankkeiden tulokset olisi rekisteröity laajempaa soveltamista varten.
- Korkeakouluissa harjoitetulle teknologian siirrolle ei ole erityistä tietojärjestelmää, jonka avulla saatua tietoa kerättäisiin ja välitettäisiin. Tietojärjestelmästä tulisi voida tunnistaa saavutettavat hyödyt kunkin projektiosapuolen kannalta. Projektien asiakirjoista ei ole selkeästi ilmennyt, miten eri osapuolet projektista hyötyvät.
- Osaamiskeskukset ovat kuvaava esimerkki elinkeinoelämän, kaupunkien, teknologiakeskusten, yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja muun julkisen

hallinnon pyrkimyksestä innovoivaan yhteistyöhön. Ohjelman onnistuneisuutta on tarkastuksessa arvioitu kansantaloutta kuvaavien makrolukujen avulla käytännönläheisempien arviointimenetelmien puuttuessa.

- Työvoima- ja elinkeinokeskukset on osaaamiskeskusohjelmaan verrattuna hallinnollisempi uudistus. Ohjaavien ministeriöiden yhteistyö onkin osoittautunut hallinnollisiin kysymyksiin keskittyväksi eikä TE-keskusten keskeisistä substanssikysymyksistä ole viranomaisten kesken riittävästi keskusteltu. Maaseutu- ja työvoimaosastojen toimintaan uudistus ei ole tuonut tavoiteltuja synergiaetuja.
- Matkailun alalla asiantuntijat ovat arvioineet ongelmaksi innovaatioiden puutteen, ala toistaa itseään ja yritystuen myötä on olemassa vaara vääristyneeseen hintakilpailuun ja siihen, että julkisen tuen avulla ollaan tuottamassa ylikapasiteettia.
- Periaatteessa innovaatioiden leviämistä voidaan edesauttaa myös kannustimilla tai sanktioilla. Itämeren suojelusopimus on tässä suhteessa kielteinen esimerkki. Sen toimeenpanossa on paljolti luotettu ohjeisiin ja suosituksiin, mutta näiden vaikuttavuus on havaittu heikoksi.

Ohjelmat ja sopimukset ohjauksena

Kansainvälistymisen myötä ja valtion yhteiskunnallis-taloudellisen roolin kehittyessä sellaiset toiminnot, jotka perustuvat sopimukseen, edistämishelmiin ja verkostomaiseen toimintaan, ovat yleistyneet. Tällaisia ovat mm. Itämeren suojelusopimus, alueellisen kehittämisen ohjelmat, väljemmin ymmärrettyä myös matkailun edistäminen, maatalouden tukiohjelmat ja muut vastaavat. Monessa

tarkastuksessa on käsitelty tämän tyyppisiä ohjausvälineitä, niiden toimeenpanoa, tavoitteissa onnistumista ja kehittämistarpeita.

- Itämeren suojelusopimus on sitovuudeltaan verrattavissa lainsäädäntöön. Sopimuksen perusteella annetut suositukset eivät ole oikeudellisesti sitovia. Sopimus ja sen suositukset ovat jääneet toissijaisiksi ja ne ovat eräänlaisen lisäohjausvälineen asemassa maalta peräisin olevan kuormituksen sääntelyssä. Ympäristöministeriön tulisi valmistella kotimaista ohjeistusta suositusten toteuttamisen tehostamiseksi.
- Valtioneuvoston matkailupolitiikkaa koskeva periaatepäätös ei sisällä sanottavam-

min lähivuosina kehitettävän matkailun sisältöjä koskevia priorisointeja, kannanottoja tai linjauksia. Päätöstä tulisi täydentää, muutoin sen ohjausvaikutus jää vähäisemmäksi kuin siltä on kohtuullista edellyttää.

- Osaamiskeskusohjelman tulokset ovat toimintaa ohjaavien ministeriöiden käsityksen mukaan hyviä, mutta analyysien ja dokumentoinnin puutteesta johtuen selvää arviota toiminnan onnistumisesta ei ole. Osa tuloksista voi olla osaamiskeskustoiminnasta riippumattomia. Tämän tyyppisen toiminnan tulosten arviointi tai mittaminen on ongelmallista.

4. TARKASTUSVIRASTON KANNANOTOT VALTION TILINPÄÄTOKSESTÄ JA TALOUSARVION NOUDATTAMISESTA KOSKIEN VARAINHOITOVUOTTA 2001

Valtion tilinpäätös koostuu tuotto- ja kululaskelmasta, taseesta, talousarvion toteutumisen osoittavasta laskelmasta ja liitetiedoista.

Tarkastusviraston tilintarkastuskertomuksessa valtion keskuskirjanpidon ja valtion tilinpäätöslaskelmien tarkastuksesta sekä kaikkien valtioneuvoston alaisten 115 tiliviraston tilintarkastuskertomuksissa esiin tuodut puutteet, virheet tai riskit eivät ole olennaisuuden periaate huomioon ottaen olisi esteenä valtion tilinpäätöksen vahvistamiselle. Valtion tilinpäätös on laadittu voimassa olevien säännösten mukaisesti.

Tarkastusvirasto on tässä kertomuksessa tuonut esiin keskeisiä havaintoja ja johtopäätöksiä varainhoitovuoden 2001 tilintarkastuksiin perustuen. Tilivirastojen tilintarkastuskertomusten kannanotot puutteista ja virheistä talousarvion ja sitä koskevien keskeisten säännösten noudattamisessa on esitetty yksilöidysti tämän kertomuksen liitteessä 2 ja niitä on käsitelty tässä kertomuksessa. Samoin tilintarkastuskertomuksessa valtion keskuskirjanpidon ja tilinpäätöslaskelmien tarkastuksesta on tuotu varsinaisten tarkastuslausumien ohella esiin myös havaitut puutteet, virheet ja riskit.

Tarkastusvirasto katsoo, että hallinnon on ryhdyttävä asianmukaisiin toimenpiteisiin

talousarvion ja sitä koskevien säännösten noudattamisen osalta tilintarkastuskertomuksissa esitettyjen muistutusten ja huomautusten suhteen.

Hallinnon tulosohjauksen ja maksullisen toiminnan tilaan liittyen tarkastusvirasto korostaa myös asian laillisuusnäkökulmaa talousarviota koskevien säännösten kannalta. Ministeriöillä on talousarvioasetuksen mukainen velvollisuus tulos- ja kannattavuustavoitteiden asettamiseen ja tilivirastoilla ministeriöt mukaan lukien velvollisuus esittää tilinpäätöksissään oikeat ja riittävät tuloksellisuus- ja kannattavuustiedot.

Tilivirastojen tilinpäätösten oikeat ja riittävät tiedot ovat välttämätön perusta myös laadukkaalle informaatiolle talousarvion toteutumisesta ja hallinnon tuloksellisuudesta laadittaessa eduskuntaa varten hallituksen kertomusta valtiovarain hoidosta ja tilasta.

Tarkastusvirasto kiinnittää talousarviota koskevien säännösten noudattamisen suhteen vielä erityistä huomiota sisäisen valvonnan järjestämiseen. Sisäisen valvonnan piiriin kuuluu myös viraston ja laitoksen johtamisen ja ulkoisen ohjauksen edellyttämät oikeat ja riittävät tiedot taloudesta ja toiminnasta, joten tulosohjauksen toimiminen tulee nähdä myös sisäisen valvonnan kysymyksenä.

5. TOIMINNAN TARKASTUS

Suoritettujen toiminnantarkastusten yhteenveto on esitetty edellä kohdassa 3.2. Tässä luvussa esitetään keskeisimmät havainnot ja johtopäätökset niistä tarkastuksista, joihin yhteenveto perustuu. Tarkastukset ovat valmistuneet 2001 tammikuun ja 2002 toukokuun välisenä aikana.

5.1 Tarkastukset

SOTAINVALIDIEN SAIRAANHOITOPALVELUJEN HANKINTA (1/2001)

42

Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää sotainvalidien sairaanhoitopalvelujen hankintojen kilpailuttamismenettelyä ja arvioida sen laillisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Sotainvalideille kuuluvista palveluista on säädetty sotilasvammalaisissa (SK: 404/48). Palvelujen vuosittaiset hankintakustannukset ovat noin 500 miljoonaa markkaa ja ne rahoitetaan valtion talousarvion määrärahoilla.

Tarkastus kohdistui Valtiokonttorin sotilasvamma- ja veteraaniasiat yksikön vuonna 1999 toteuttamaan tarjouskilpailuun. Tarkastuksen johtopäätöksenä todettiin, ettei kyseisessä kilpailuttamismenettelyssä oltu saatu aikaan kilpailua hankintalaissa tarkoitettulla tavalla. Tarkastuksen perusteella näytti siltä, että hankintamenettelyssä oli painottunut enemmän sairaskotien ylläpidon turvaaminen sinänsä kuin kokonaistaloudellisesti edullisten ja laadukkaiden palvelujen turvaaminen sotainvalideille.

Tarkastusvirasto edellytti Valtiokonttorin järjestämään ensi tilassa sotainvalidien sairaanhoitopalvelujen kilpailuttamisen hankintalaissa edellytetyllä tavalla ja mahdollisimman tehokkaasti. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön katsottiin olevan ohjaavana viranomaisena velvollinen osaltaan varmistamaan palvelujen kilpailuttamisen tavoitteiden toteutumisesta ja hankintalain noudattamisesta.

PUOLUSTUSHALLINNON HANKINTATOIMI – päivittäistavarahankinnat (2/2001)

Tarkastuksen tavoitteena oli tukea, seurata ja arvioida Puolustusvoimien oman joukko-osastojen päivittäistavarahankintoja yksinkertaistamaan asetetun Päivi-hankkeen etenemistä. Tarkastuksen näkökulmana oli mahdollisuus tehostaa varojen käyttöä ja saada aikaan säästöjä puolustushallinnon päivittäistavarahankintojen organisointia ja menettelytapoja kehittämällä. Puolustusvoimien päivittäistavarahankinnat ovat määrältään vuosittain 1 – 1,5 miljardia markkaa. Hankintatyön kustannusten on arvioitu olevan noin 250 miljoonaa markkaa.

Tarkastusvirasto totesi, että päivittäistavarojen hankintojen kehittäminen olisi nähtävä osana koko Puolustusvoimien logistisen järjestelmän kehittämistä. Perustana logistiikan kehittämisessä tulisi olla riittävän selkeä visio tulevaisuuden Puolustusvoimista lähtökohtana valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Euroopan turvallisuuskehityksestä ja Suomen puolustuksesta. Hankintatyön kustannuksia kohotti mm. hankintojen hajautta-

minen suurelle määrälle hankintayksiköitä sekä pienet hankintamäärät lukuisalta joukolta eri toimittajia.

Tarkastusvirasto suositti hankintakustannuksia säästävien puitesopimusten käytön lisäämistä kattamaan useampia tuotteita. Hankintoja tulisi pyrkiä keskittämään pienemmälle määrälle toimittajia. Hansel-kortin käyttöönottoa suositeltiin kaikkiin hankintapisteisiin. Varuskunta-ajoneuvojen huomattavia huoltokustannuksia todettiin voitavan alentaa poistamalla käytöstä yli 10 vuotta vanhat ajoneuvot. Uusien ajoneuvojen hankinnassa tarkastusvirasto suositteli leasing-sopimusten käyttöä aina, kun se on kokonaisuutaloudellisesti ostoa tai vuokrausta edullisempaa.

MAATALOUDEN RAKENTEEN KEHITTÄMINEN (3/2001)

Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää maatalouden rakenteeseen vaikuttavien toimien, lisämaanoston ja navettainvestointien tuen sekä maitokiintiöjärjestelmän, vaikuttavuutta ja tukien kohdentumista. Lisämaanoston tukeen on käytetty vuosina 1996-99 noin 170 miljoonaa markkaa ja navettainvestointien tukeen noin 670 miljoonaa markkaa. Kaikista maatalouden rakennetuista ne muodostivat kyseisellä ajanjaksolla noin neljänneksen. Vuonna 1985 käyttöön otetulla maitokiintiöjärjestelmällä säädellään maidontuotannon määrää. Järjestelmässä puolet luopuvilta tiloilta siirtävistä kiintiöistä myydään hallinnollisesti kiinteään hintaan ja puolet tuottajien välisessä vapaassa kaupassa.

Tarkastuksessa havaittiin, että lisämaanoston tuki nostaa pellon hintaa. Kohonneen hinnan vuoksi osa tuesta kohdistuu peltonsa myyville ja maanviljelyksestä luopuville tiloil-

le, mikä on vastoin maatalouspoliittisia tavoitteita. Tarkastuksessa havaittiin myös, ettei lisämaanoston tuki ole vaikuttanut tilakoon kasvuun tuen tavoitteiden mukaisesti. Navettainvestointien tuen osalta ei tarkastuksessa saatu tilastollista näyttöä tuen kohdentumisesta korkeampina maitokiintiöiden hintoina luopuville tiloille. On kuitenkin hyvin todennäköistä, että tuki kohottaa kiintiöiden hintaa. Maitokiintiöjärjestelmä ilman navettainvestointien tukeakin aiheuttaa huomattavan tulonsiirron jatkavilta tiloilta maidontuotannosta luopuville tiloille. Lisäksi kiintiöiden hintaan sitoutunut pääoma heikentää maitotilojen kannattavuutta ja vaikeuttaa sukupolvenvaihdoksia. Järjestelmällä ei ole saavutettu tavoitetta maidontuotannosta luopumisen nopeutumisesta.

Tarkastusvirasto katsoi, että lisämaanoston tuen tarkoituksenmukaisuutta olisi harkittava uudelleen. Tuen jatkuessa sen kohdentumisesta myös luopujille tulisi mainita hallituksen talousarvioesityksessä. Tarkastusvirasto suositti myös, että tuottajien välisessä maitokiintiöiden siirtämisessä tulisi harkita kaupankäynnistä luopumista ja järjestelmän muuttamista hallinnolliseen siirtoon perustuvaksi. Tarkastusviraston näkemyksen mukaan lähivuosina maidontuotannossa käyttöön otettava tuki maitokiintiölle ei tule nykyjärjestelmän vallitessa juurikaan hyödyttämään jatkavaa tuottajaa.

YMPÄRISTÖHALLINNON TULOKSELLISUUSRAPORTOINTI

- erityisesti luonnonsuojelu- ja ympäristön-suojelutehtävien osalta (4/2001)

Tarkastuksen tavoitteena oli arvioida ympäristöhallinnon tuloksellisuustietojen esittämistä ja rakennetta sekä esitettyjen tietojen käyttöä ohjauksessa ja päätöksenteossa.

Tarkastuksessa käsiteltiin ympäristönsuojeluun ja luonnonsuojeluun liittyvää tavoiteasettelua, väliraportointia ja tilinpäätökseen sisältyvää toimintakertomusta eli tulosohjauksen kaikkia keskeisiä vaiheita. Tarkastus suoritettiin osana tulosohjauksen toimivuuden kohdistuneiden tarkastusten sarjaa. Tuloksellisuusraportointia koskevat säännökset sisältyvät valtion talousarviosta annettuun asetukseen (SK: 1243/92).

Tarkastuksen kohteena olivat Lounais-Suomen ja Pohjois-Karjalan ympäristökeskusten, ympäristöministeriön ja ympäristöhallinnon (ns. hallinnonalakertomus) vuoden 1999 toimintakertomukset. Tarkastuksessa todettiin ympäristöhallinnon tavoiteasettelussa ongelmia tavoitteiden saavuttamisen mitattavuudessa, tärkeysjärjestykseen asettamisessa ja tavoitteiden kytkemisessä määrärahoihin. Nämä puutteet heijastuivat myös tuloksellisuusraportoinnissa. Alueellisten ympäristökeskusten raportointi todettiin lähinnä ympäristöministeriölle suunnatuksi, minkä vuoksi hallinnonalan ulkopuolinen lukija ei juurikaan pysty tulkitsemaan keskusten esittämiä tietoja. Ympäristökeskusten raportoinnissa todettiin puutteita myönnettyjen määrärahojen ja saavutettujen tulosten välisen yhteyden osoittamisessa ja vaikuttavuustietojen esittämisessä. Tilivirastokertomus informaation lähteenä ei antanut tietoja, paljonko eri tavoitteiden toteuttamiseen oli käytetty varoja. Yleensäkin suoritteiden ja niiden tuottamisesta aiheutuvien kustannusten yhteys jäi epäselväksi. Tavoitteiden ylittämistä tai alittamista koskevien syiden esittämisessä todettiin myös puutteita. Tilivirastokertomuksen keskeisen ongelman todettiin olevan siinä, että kertomuksen tehtävä ja tarkoitus on selkiintymätön.

Tarkastusvirasto katsoi, että kehittämällä

laskentatoimea virastoympäristöön ja edistämällä laskentainformaation hyväksikäyttöä, voidaan parantaa sellaisten tietojen esittämistä, jotka kertovat mitä määrärahoilla on saatu aikaan. Raportoinnin tuloksellisuutta analysoivaa osaa tulisi kehittää siten, että siitä kävisi selkeästi ilmi raportoivan yksikön oma käsitys toteutuneesta tuloksellisuudesta ja odotettavissa olevasta kehityksestä. Tarkastusvirasto katsoi myös, että talousarviolainsäädännössä tulisi selkeyttää tilivirastokertomuksen ja hallinnonalakertomuksen tehtävät sekä niiden keskinäinen suhde. Asia tulisi liittää erityisesti hallinnon vastuu- ja seuraamusjärjestelmän kehittämiseen.

Tarkastukseen keväällä 2002 tehdyssä jälkiseurannassa havaittiin, että ympäristöministeriö on muuttanut alueellisille ympäristökeskuksille antamaansa ohjeistusta. Valtiovarainministeriössä on myös vireillä useita hankkeita, joissa käsitellään hallinnon vastuu- ja seuraamusjärjestelmien kehittämistä.

VANKEINHOITOLAITOKSEN HENKILÖSTÖN SOPEUTTAMINEN (5/2001)

Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää, onko vankeinhoitolaitoksen henkilökuntaa sopeutettu vankeinhoitolaitoksen toimintaympäristön muutoksiin ja vankeinhoidon tavoitteissa 1990-luvun lopulla omaksuttuihin uusiin painotuksiin. Tarkastus kohdistui ajallisesti vuosiin 1994 – 1999. Vankimäärät laskivat koko 1990-luvun. Henkilökunnan määrän muutokset eivät olleet kuitenkaan vastanneet tätä muutosta, mistä seurasi merkittävä kasvu (26,8 %) yhtä vankia kohden laskettavissa vuotuisissa toimintamenoissa.

Tarkastuksessa havaittiin, että vankiaineksen merkittävän vaikeutumisen vuoksi laitos-

ten henkilökunnan määrä ei ollut voinut seurata vankien määrän vähenemistä. Henkilöstön määrä ei ollutkaan ongelma vaan se, että henkilöstön rakenteessa ja laitosten sisäisessä työnjaossa ja organisaatorakenteessa ei ollut tapahtunut sellaisia muutoksia, jotka olisivat tukeneet tavoitteiden saavuttamista ja entistä vaativampien vankeinhoitotehtävien hoitamista. Valvontahenkilöstön palkan määrätymisperusteiden ja valvontatyön järjestämisen uusiminen todettiin myös kiireelliseksi tehtäväksi. Tulosohjausjärjestelmä ei ollut tukenut henkilöstön rakenteellista sopeuttamista, eikä sillä ollut riittävää ohjausvaikutusta laitosten toimintaan ja vankeinhoitotyön sisällölliseen uudistamiseen niissä. Myöskään voimavarojen oikeudenmukaiseen ja tarkoituksenmukaiseen jakaantumiseen laitosten kesken sillä ei ollut vaikutusta. Oikeusministeriön vankeinhoito-osaston strategisessa johtamisessa havaitut puutteet olivat osaltaan viivästyttäneet monien kehittämisen- ja uudistushankkeiden valmistumista tai haitanneet niiden toteuttamista.

Tarkastusvirasto katsoi, että tulosohjausjärjestelmän kehittämistä tuli jatkaa. Samoin edellytettiin eräiden kehittämishankkeiden tulosten saattamista käytäntöön. Myös keskushallinnon ja laitosten työnjakoa sekä toimivallan ja vastuun jakoa tuli selkiyttää.

MAATALOUSYRITTÄJIEN LUOPUMISTUKEA KOSKEVA INFORMAATIO TALOUSARVIOESITYKSISSÄ (6/2001)

Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää, olivatko talousarvioesityksissä esitetyt tiedot maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmästä ja sen tavoitteiden toteutumisesta olleet oikeita ja riittäviä eli saiko eduskunta riittävästi tietoa päätöksenteon pohjaksi. Tarkastuksen

kohteena olivat vuosien 1995 - 2001 talousarvioesitykset maatalousyrittäjien luopumistukea koskevilta osiltaan. Tarkastus oli rajattu koskemaan vain vuosina 1995 - 1999 käytössä ollutta luopumistukijärjestelmää.

Tarkastuksessa havaittiin, että maatalousyrittäjien luopumistuesta annettiin vuosien 1995 - 2001 talousarvioesityksissä hyvin niukasti tietoja. Missään vaiheessa talousarvioesityksissä ei kerrottu luopumistukijärjestelmän päämääriä ja Suomen maatalouden varhaiseläketukiohjelmassa asetettuja tavoitteita. Talousarvioesityksissä kerrottiin lähinnä vain luopumistukeen tarvittavien varojen määrä sekä talousarviovuonna luopuvien maatilojen arvioitu määrä. Talousarvioesitysten perusteella ei ollut mahdollista verrata tavoitteita ja tuloksia toisiinsa tukimuodon voimassaoloaikana, sillä luopumistuen toteutusta ei kerrottu tarkkoja lukuja. Sekä talousarvioesitysten luku- että momenttiperusteissa oli havaittavissa mekaanisuutta ja rutiininomaisuutta. Vaikka tosiasiallinen tilanne muuttui, perustelujen tekstit pysyivät vuodesta toiseen kutakuinkin samoina, vain numeroihin tehtiin vuosittain tarvittavat muutokset.

Tarkastuksen perusteella tarkastusvirasto katsoi, etteivät maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmästä ja sen tavoitteiden toteutumisesta talousarvioesityksissä esitetyt tiedot olleet riittäviä ja kaikilta osin oikeita. Tarkastusvirasto edellytti, että jatkossa talousarvioesityksissä selvitetään solmittavia luopumistukisitoumuksia koskevan tavoitteen ohella myös saatavilla olevat tulokset solmituista sitoumuksista tukimuodon toteutumisen seurannan helpottamiseksi. Tarkastusvirasto painotti myös, että eduskunnan budjettivallan asianmukainen toteutuminen edellyttää määrärahojen aitoa perustelemista.

LOSSEJA KORVAAVAT TIELAITOKSEN SILTAHANKKEET (7/2001)

Tarkastuksessa pyrittiin selvittämään 1) miten hyvin losseja korvaavien siltahankkeiden rakennusohjelman hankkeiden kannattavuuteen vaikuttavat tekijät oli tuotu esiin päätöksenteossa, 2) mitä vaikutuksia toteutetuista hankkeista oli aiheutunut, 3) miten tehokkaasti hankkeiden toteuttaminen ja kustannusten hallinta oli onnistunut ja 4) miten hankkeiden eri vaiheiden menettelytapoja koskevia säännöksiä oli noudatettu. Sillanrakennusohjelmassa on mukana yhteensä 24 hanketta, joiden toteuttamisaika on vuosina 1997-2007. Näiden hankkeiden kustannusarvioiden summa on 517 miljoonaa markkaa. Ohjelman sisältämiin hankkeisiin oli myönnetty vuoden 2001 alkuun mennessä yhteensä 227 miljoonaa markkaa momentin 31.12.2001 määrärahoja ja valmiiksi oli saatu 11 hanketta.

Tarkastuksessa todettiin siltahankkeiden vaikuttavan kannattavilta, jos tarkastellaan hankkeiden alussa tehtyjä laskelmia, joissa ovat mukana lossin käyttökustannusten säästöt ja sillan rakentamiskustannukset ja tarkasteluaikaväliksi otetaan pitkäaikainen ajanjakso esimerkiksi 30 vuotta. Sen sijaan on vaikea arvioida tarkasti hankkeiden kannattavuuden toteutumista tai myöhempien vaiheiden laskelmissa käytettyjen laskenta-arvojen tarkkuutta tai realistisuutta. Tielaitoksen seurantajärjestelmästä eivät ilmenneet helposti kaikki toteutuneista siltahankkeista aiheutuneet kustannukset eikä se, toteutuvatko ennakoidut lossien käyttökustannussäästöt kokonaisuudessaan siltahankkeiden ansiosta.

Tarkastusvirasto totesi, että Tielaitoksen seurantajärjestelmän tietoja tulisi pyrkiä parantamaan. Losseja korvaavien siltahankkeiden hankekohtaisen kannattavuuslaskennan

lisäksi tulisi suorittaa aika ajoin järjestelmällinen ja dokumentoitu kannattavuuslaskenta, joka ottaa huomioon yksittäisestä hankkeesta laajempaan tienpidon kokonaisuuteen aiheutuvat hyödyt, haitat ja niiden kustannukset. Myös vaikeasti rahassa arvioitavat tekijät tulisi ottaa huomioon hankkeiden suunnittelussa. Tiehallinnossa nykyisin omaksuttu entistä vuorovaikutteisempi suunnittelumenetely hankkeiden eri vaiheissa edesauttaa erilaisten vaikutusten huomioon ottamista ja kokonaisarviointia.

Tarkastusvirasto huomautti myös, että tielaitoksen siltahankkeisiin on käytetty kahta tai useampaa valtion talousarvion määrärahaa ja hankkeisiin tarvittavan määrärahan valinta on ollut vaihtelevaa. Mikäli usean eri määrärahan pitämistä valtion talousarviossa Tiehallinnon investointihankkeita varten halutaan jatkaa, esitettiin eri momenttien käytösääntöjen laatimista loogisemmiksi ja toisistaan selkeämmin erottuviksi siten, että käytännön toiminnassa valittava momentti on helposti nähtävissä.

ITÄMEREN SUOJELUSOPIMUKSEN TOTEUTTAMINEN SUOMESSA

- Helsingin sopimuksen merkitys vesiensuojelun ohjausvälineenä erityisesti maalta peräisin olevan kuormituksen vähentämiseksi (8/2001)

Tarkastus on osa kansainvälistä rinnakkais-tarkastusta, jossa ovat mukana kaikki Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelua koskevan yleissopimuksen eli Helsingin sopimuksen allekirjoittajamaat Saksaa lukuun ottamatta. Tarkastuksen pääkysymyksenä selvitettiin Helsingin sopimuksen merkitystä vesiensuojelun ohjausvälineenä, arvioitiin sopimuksen suositusten sitovuutta ja verrattiin suositusten statusta vesiensuojelua koskeviin

kansallisiin normeihin ja ohjelmiin. Tarkastuksessa selvitettiin myös Helsingin sopimuksen alueellisia vaikutuksia ja arvioitiin sen toteutusta alueellisen ympäristökeskuksen näkökulmasta. Tarkastuksen yhteydessä kartoitettiin, miten kansallinen lainsäädäntö on huomioinut Helsingin sopimuksen määräykset, millaisia menettelyjä on käytössä sopimusmääräysten toteutuksen seurannassa ja valvonnassa, millaisia taloudellisia ohjauskeinoja on käytettävissä Itämeren suojeluun ja miten kuormitus on kehittynyt tarkastukseen valituilla alueilla. Lisäksi arvioitiin Itämeren suojelun ja Helsingin sopimuksen painoarvoa ja merkitystä toimintaohjelmissa. Lopuksi tarkasteltiin alueellisen ympäristökeskuksen vesioikeudellisten lupien käytännön valvontaa ja toimivuutta kolmen rannikolla sijaitsevan ympäristökeskuksen näkökulmasta.

Tarkastuksessa havaittiin, että perustyö Helsingin sopimuksen voimaansaattamiseksi on Suomessa suoritettu ja saatu valmiiksi. Suurin osa HELCOMin suositusten sisältämistä vaatimuksista on Suomessa toteutettu. Kuitenkin suositusten käytännön toteutus vaihtelee eri toimialoittain ja myös niiden sisällä. Tarkastusvirasto katsoi, että Helsingin sopimus ja sen suositukset ovat jääneet toissijaisiksi suhteessa kansalliseen lainsäädäntöön ja ne ovat eräänlaisen lisäohjausohjausvälineen asemassa maalta peräisin olevan kuormituksen sääntelyssä.

Tarkastusviraston mielestä Helsingin sopimuksen ja suositusten käytäntöön soveltamista olisi mahdollista tehostaa. Ympäristöministeriö hoitaa kansainvälisen raportointivelvoitteen HELCOMin suuntaan asianmukaisesti, mutta kotimaisessa ohjauksessa alueellisiin ympäristökeskuksiin päin havaittiin puutteita. Tulisi myös huomioida, että ranni-

kon ympäristökeskusten ohella muillakin ympäristökeskuksilla on tehtäviä suositusten toteuttamisessa, sillä lähes koko Suomi kuluu Helsingin sopimuksessa määriteltyyn valuma-alueeseen. Nykyisten suositusten toteuttamisen edistämiseksi tarkastusvirasto ehdotti, että ympäristöhallinto kartoittaisi ne ongelma-alueet, joilla suositusten toteuttamisessa on eniten puutteita ja tarpeen mukaan valmistelisi kotimaista ohjeistusta suositusten toteuttamisen tehostamiseksi ja lupavalmistelussa huomioitavaksi. Tarkastusviraston mukaan tavoitteena tulee olla yhdenmukaiset soveltamiskäytännöt alueellisissa ympäristökeskuksissa.

TYÖVOIMA- JA ELINKEINOKESKUKSET - ohjaus- ja johtamisjärjestelmien toimivuus (9/2001)

Tarkastuksessa arvioitiin TE-keskusministeriöiden yhteistyötä uudistuksen toteutuksessa ja TE-keskusten ohjauksessa, TE-keskusjohtajan asemaa ja siihen liittyviä toimivaltakysymyksiä, TE-keskusten johtoryhmäyöskentelyä sekä osastojen välistä yhteistyötä. Tarkastus kohdistui ajallisesti vuoden 2000 lopun tilanteeseen.

TE-keskusuudistus on ollut vaativa ja moniulotteinen prosessi, jonka on vaatinut viranomaisilta huomattavaa lisätyötä normaalin virkatyön ohella. Tarkastuksessa todettiin, että useiden tavoitteiden saavuttamiseksi oli edetty määrätietoisesti ja ne oli osin saavutetukin. Viranomaisten toiminnan ja yhteistyön tehostamisen, hallinnon selkeyttämisen ja valtion aluehallinnon sektoroituneisuuden vähentämisen osalta tavoitteita ei kuitenkaan ollut vielä saavutettu. Osastojen välinen yhteistyö havaittiin tarkastuksessa vähäiseksi ja tavoitellut synergiaedut olivat monilta osin vielä toteutumatta. Maaseutuosastojen toi-

mintaan uudistus ei ollut tuonut lisäarvoa. Työvoimaosaston ja yritysosaston välille olisi voinut olettaa löytyneen enemmän yhteisiä toimintoja, mutta tähän mennessä niitä ei oltu aktiivisesti etsitty. Erityisen ongelmallinen näytti olevan yritysosastojen yhteydessä toimivien alueellisten teknologiayksiköiden asema, joiden ohjaus (Tekes) ja toimintaresurssit (TE-keskus) eivät kohdanneet riittävästi. Teknologiayksiköt toimivat TE-keskuksesta erillään, vaikka niiden olisi tullut tavoitteiden mukaisesti olla saumaton osa TE-keskusten toimintaa.

Hallituksen syksyllä 2000 eduskunnalle antamassa selonteossa annettiin myönteisempi kuva uudistuksen onnistumisesta kuin mitä tarkastuksessa havaittiin. Tarkastuskertomuksessa todettiin, ettei TE-keskusministeriöllä ollut riittävän selkeää ja yhtenäistä näkemystä TE-keskusten ohjauksesta ja niiden kehittämisestä. Ministeriöiden keskinäisessä työnjaossa esiintyi ongelmia, jotka heijastuivat TE-keskusten johtamiseen ja osastojen toimintaan.

TUOMIOISTUINTULOT (10/2001)

Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää millaisin perustein erityislaki tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista (701/93) valmisteltiin. Tämä erityislaki poikkeaa joiltakin keskeisiltä osiltaan valtion suoritetuotannon maksuja säätelevästä yleislaista, valtion maksuperusteista (150/92). Tarkastuksessa kiinnitettiin huomiota varsinkin erityislain tarpeellisuudesta ja maksujen tasosta esitettyihin perusteluihin. Tarkastuksen toinen osa koski maksukertymille ja maksujärjestelmän toimivuudelle asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Tuomioistuimet ovat tulouttaneet valtiolle

vuosittain maksutuloja noin 170 miljoonaa markkaa vastaavien menojen ollessa 900-1000 miljoonaa markkaa. Tuomioistuinmaksuja ei ole muiden valtion maksujen tapaan johdettu suoritteiden omakustannusarvoista. Erityislain pohjana olleessa hallituksen esityksessä painotettiin voimakkaasti sitä, että omakustannusarvon mukainen hinnoittelu estäisi tai rajoittaisi oikeusturvan hakemista. Esityksessä todettiin, ettei mitään muutakaan yleispätevää hinnoittelukriteeriä ole löydetävissä. Esitystä tuettiin arvioilla tulokertymistä ja niiden kustannusten kattavuusprosentteista. Tämä perustelutapa jätti keskeiset ratkaisut yleisten, todentamattomien käsitysten varaan. Esimerkiksi maksujen todellista merkitystä oikeusturvan kannalta ei oltu selvitetty. Tarkastuksessa ilmeni myös, ettei maksutuloja kertynyt ennakoarvioiden mukaan. Kun kustannukset toisaalta kasvoivat, toteutunut kattavuusprosentti oli laskenut jyrkästi viimeisen runsaan kymmenen vuoden aikana.

Tarkastusvirasto katsoi, että pyrittäessä oikeudenkäyntikustannusten kohtuullisuuteen olisi kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota oikeudenkäynnistä aiheutuvaan kokonaiskukuriskiinkin. Oikeusministeriön tulisi selvittää asiaa tarkemmin ja arvioida maksujen oikeusturvavaikutuksia tästä kokonaisuudesta käsin toisin kuin nyt on tehty. Suoritehinnoittelua tulisi uudelleen arvioida, koska tulokertymien ennakoinneissa ei oltu onnistuttu. Arvioinnissa olisi tarpeen lisätä suoritekohtaisia tarkasteluja tähän asti pääasiassa käytettyjen tuomioistuinten kokonaistuloihin ja -kustannuksiin kohdistuneiden tarkasteluiden sijaan.

THL -TILAUSVALTUUDEN KÄYTTÖ (11/2001)

Tarkastuksen tavoitteena oli tarkastaa Puolustusvoimien tutkimustoiminnan ja hankin-

taedellytysten luomisen (THL) tilausvaltuuden käyttöä talousarvion noudattamisen kannalta. THL-tilausvaltuus oli ensimmäistä kertaa käytössä vuonna 1997 ja se on kokonaismäärältään vuosina 1997-2001 yhteensä 2,7 miljardia markkaa. Talousarvioperusteluiden mukaan tutkimustoiminnan ja hankintaedellytysten luomisen tilausvaltuuden perusteella saa tehdä sopimuksia 1) kotimaisen teollisuuden tuotekehittelyä, tuotannon ylläpitämistä ja monipuolistamista varten, 2) puolustusvoimien tutkimustoiminnan kehittämiseksi ja 3) tulevien hankintojen aloittamisen edellytysten luomista varten.

Talousarvioperusteluiden noudattamista tarkastettiin perehtymällä maavoimien osalta hankintoihin, joissa oli käytetty tai suunniteltu käytettäväksi vuosien 1999 ja 2000 THL-tilausvaltuusvaroja. Näiden hankintojen joukosta löydettiin lukuisia tapauksia, joissa THL-tilausvaltuutta ei ollut käytetty talousarvioperusteluiden mukaisesti. Käyttöperusteluihin huonosti sopivia olivat mm. hankinnat ulkomaisilta toimittajilta sekä normaalit varustehankinnat, jotka eivät liittyneet tuotekehittelyyn. Puolustusmateriaalihankintojen lisäksi tilausvaltuutta oli käytetty myös muihin kohteisiin, jotka eivät sovellu sen käyttöperusteluihin. Tilausvaltuuden käytön suunnittelu oli ollut myös puutteellista. Tarkastuksessa havaittiin, että puolustushallinnolla oli ollut vaikeuksia löytää tilausvaltuuden määritelmien mukaisia hankkeita.

Tarkastusvirasto katsoi, että käyttöperusteluiden noudattamista oli osaltaan vaikeuttanut ohjeistuksen puuttuminen. Tarkastusvirasto edellyttikin Puolustusvoimien laativan käyttöönottavista tilausvaltuuksista perustelumuistion, jossa selvitetään, miten tilausvaltuutta tulisi käyttää ja minkälaiset hankinnat soveltuvat tilausvaltuudella tehtäviksi.

Tarkastusvirasto piti hyvänä, että Puolustusvoimat oli lähtenyt kehittämään tilausvaltuuksien hankesuunnitteluprosessia. Tarkastusvirasto tähdensi, että Puolustushallinto on vastuussa tilausvaltuuksien valmistelusta ja siitä, että talousarviokäsittelyyn toimitetaan tilausvaltuusehdotus, joka kyetään toteuttamaan talousarviota noudattaen.

MAATALOUSYRITTÄJIEN LOMITUSPALVELUT (12/2001)

Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintoa, taloudellisuutta ja toiminnan lainmukaisuutta. Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen tarkoitus on tarjota maatalousyrittäjälle mahdollisuus pitää vuosilomaa ja saada sijaispua esimerkiksi sairauden vuoksi. Lomaoikeus perustuu maatalousyrittäjien lomituspalvelulakiin. Lomituspalveluiden johto ja ohjaus kuuluu sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle. Lomituspalvelujen toimeenpanosta vastaa Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela). Varsinaisen lomituksen järjestävät kunnat, jotka ovat tekevät Melan kanssa ns. toimeksiantosopimuksen. Lomituspalvelujen kustannukset valtiolle olivat vuonna 2000 noin 970 miljoonaa markkaa.

Tarkastuksessa havaittiin, että maatalouslomituksen kokonaiskustannukset vähenivät reaalisesti noin 50 % vuosina 1991–2000 pääasiassa palveluun oikeutettujen määrän vähenemisen vuoksi. Vuosina 1996–97 asetettuja taloudellisuustavoitteita ei kuitenkaan saavutettu, vaan tavoitteiden mukaisesta kustannustasosta jäätin vuosien 1996–99 aikana keskimäärin 150 miljoonaa markkaa vuodessa. Hallinnon osalta tarkastuksessa todettiin, että sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön toiminta lomituspalvelujen ohjauksessa oli ollut liian passiivista. Tavoitteiden asettaminen oli ollut

puutteellista, lomituksen tuloksellisuutta ei ollut arvioitu eikä lomituspalvelujen tuloksellisuudesta ollut raportoitu riittävällä tavalla. Myöskään paikallisyksiköiden valvontaa ja tarkastusta ei ollut järjestetty asianmukaisesti. Toiminnan lainmukaisuus oli lomituspalvelujärjestelmässä varmistettu riittävällä tavalla. Lomituspalvelulaki ja -asetus ovat melko yksityiskohtaisia ja antavat varsin tarkat puitteet lomituksen järjestämiselle. Sekä palveluiden myöntäminen että palvelutapahtuman keston määrittely tapahtuvat pääosin normien edellyttämällä tavalla.

Tarkastusvirasto piti tarpeellisena, että sosiaali- ja terveysministeriö sekä valtiovarainministeriö ottavat talousarvion suunnittelussa huomioon lomituspalvelujen osalta odotettavissa olevat tulot ja menot täysimääräisinä. Sosiaali- ja terveysministeriön tulisi asettaa Melalle lomituspalvelujen toimeenpanolle tavoitteita tulostuohjauksen periaatteen mukaisesti ja arvioida toiminnan tuloksellisuutta säännöllisin väliajoin. Sosiaali- ja terveysministeriön ja Melan edellytettiin järjestävän lomituspalvelujen valvonta ja tarkastus riittävällä tavalla. Tarkastuskertomuksessa annettiin myös useita muita yksityiskohtaisempia kehittämisehdotuksia ja esityksiä jatkotoimenpiteiksi.

OSAAMISKESKUKSET ALUEKEHITYSTYÖSSÄ (13/2001)

Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää osaamiskeskustoiminnan tuloksellisuutta alueellisen kehittämisen instrumenttina. Osaamiskeskusohjelmaa on toteutettu sisäasiainministeriön, opetusministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, työministeriön sekä kauppa- ja teollisuusministeriön yhteistyöprojektina. Vuoden 2001 keväällä ohjelmatyöhön mukaan tuli myös sosiaali- ja terveysministe-

riö. Vuosina 1994–2001 16 osaamiskeskuselle on myönnetty rahoitusta yhteensä lähes 2 miljardia markkaa.

Tarkastuksessa todettiin, että osaamiskeskustoiminnalle asetetut tavoitteet oli pääasiassa toteutuneet hyvin. Sisäasiainministeriö ja toimintaan osallistuvat yhteistyötahot olivat hoitaneet myös toiminnan hallinnoinnin ja ohjauksen varsin hyvin. Ongelmia havaittiin lähinnä tulosten seurannan ja mittaamisen osalta sekä perusrahoitusmekanismin toimivuudessa. Tarkastuksessa todettiin, että osaamiskeskusten raportoimat tulokset eivät olleet keskenään yhdenmukaisesti vertailtavissa. Osaamiskeskusten vertailtavuutta vaikeutti erisuuruisten rahoitusresurssien ohella myös osaamiskeskusten osaamisalojen poikkeavuus toisistaan. Tuloksellisuuden arvioinnissa ongelmia tuottivat lisäksi tulosmittareiden vähäisyys tai suoranainen puuttuminen. Vuonna 1999 alkaneella uudella ohjelmakaudella osaamiskeskustoiminnan rahoittajien määrä lisääntyi, mikä aiheutti perusrahoituksen hallinnointiin ongelmia.

Tarkastusvirasto painotti, että sisäasiainministeriön tuli osaamiskeskustoiminnan vastuuviranomaisena ryhtyä kehittämään määrällisten mittareiden ohella myös toiminnan laadullisia tulosmittareita ja arviointimenetelmiä. Tarkastusvirasto esitti myös, että perusrahoitusmekanismin yksinkertaistaminen tuli toteuttaa ensi tilassa. Osaamiskeskusten yhteisenä toiveena oli esitetty, että perusrahoituksen julkinen osuus voitaisiin myöntää yhdestä lähteestä eli lähinnä sisäasiainministeriön kautta ja myös ministeriöissä oli yleisesti kannatettu perusrahoituksen siirtämistä sisäasiainministeriön hallinnonalalle.

EURON KÄYTTÖÖNOTTO VALTIONHALLINNOSSA (14/2001)

Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää euron käyttöönoton valmistelua valtionhallinnossa kevään ja kesän aikana vuonna 2001. Virastojen eurovalmistelujen onnistuminen oli perusolemukseltaan projektinhallintakysymys. Tästä lähtökohdasta tarkastus kohdennettiin seuraaviin asiaryhmiin: 1) ohjeistus 2) tietojärjestelmät 3) tiedottaminen ja henkilöstön koulutus. Koko valtionhallinnon toiminnan euroistamisesta aiheutuvien välittömien kustannusten arvioitiin olevan yhteensä noin 200 miljoonaa markkaa eli noin 33,6 miljoonaa euroa.

Tarkastuksessa todettiin, ettei valtion virastojen euron käyttöönoton valmistelussa ollut euron käyttöönottoa vaarantavia vakavia ongelmia. Valmistelun keskeisimmät osatekijät oli yleisesti tunnistettu ja merkittävimmät uhkatekijät tiedostettu. Tietojärjestelmien osalta valtionhallinto eteni seikkaperäisesti laadittujen käyttöönottosuunnitelmien puitteissa ja sen arvioitiin saavuttavan eurovalmius määrääjässä. Ongelmia havaittiin sen sijaan virastojen europrojektijohtamisessa yleensä. Eurovalmistelu ei aina ollut koordinoitua ja euron käyttöönotto ymmärrettiin usein lähinnä talous- ja tietohallinnon projektiksi. Taloushallintopainotteisuus näkyi myös koulutuksessa, sillä muun kuin taloushallintohenkilöstön koulutus näytti paikoin jääneen liian vähälle huomiolle. Tarkastuskohteista vain harvoilla oli olemassa perusteellisia suunnitelmia viraston asiakkaille suunnatusta euron käyttöönoton tiedottamisesta.

VUOSAAREN SATAMAHANKE (15/2001)

Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää, millä perusteilla ja missä laajuudessa valtio aikoo

osallistua Helsingin suunnitteleman Vuosaaren satamahankkeen toteuttamiseen. Eduskunta on myöntänyt valtion talous- ja lisätalousarvioissa Vuosaaren sataman liikenneväylien suunnitteluun ja jatkosuunnitteluun vuoden 2001 lisätalousarvion määräraha mukaan lukien yhteensä 26,5 miljoonaa markkaa. Euroopan Unionin TEN-tukea hankkeelle on myönnetty 1,3 miljoonaa euroa.

Tarkastuksessa todettiin, että Vuosaaren satamahankkeessa on kysymys Helsingin sisäisestä järjestelystä, jossa Länsisataman ja Sörnäisten sataman toiminnot vain siirretään kaupungin rajojen sisällä toiseen paikkaan. Siirto antaa mahdollisuuden lisätä satamapalvelujen tarjontaa, parantaa Helsingin Sataman kilpailukykyä suhteessa muihin satamanpitäjiin ja vapauttaa maatalueita Helsingin ydinkeskustasta muuhun käyttöön.

Tarkastusvirasto totesi, ettei valtiolla ole voimassa oleviin normeihin perustuvaa velvollisuutta ottaa osaa hankkeeseen liittyviin investointeihin. Vuosaaren satamahankkeen mahdollisesti päästessä toteutusvaiheeseen valtion osallistuminen riippuu poliittisella tasolla tehtävistä, vain poliittiseen harkintaan perustuvista päätöksistä.

OY VEIKKAUS AB:N HARJOITTAMA SPONSOROINTI (16/2001)

Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää Veikkauksen sponsorointitoiminnan luonnetta ja säännösten mukaisuutta. Tarkastuksella pyrittiin varmistumaan siitä, että Veikkauksen rooli varojen kerääjänä ja eduskunnan sekä opetusministeriön rooli kerättyjen varojen jakajana pysyvät erillään. Kirjanpitonsa mukaan Veikkaus käytti vuonna 2000 sponsorointiin noin 18 miljoonaa markkaa.

Tarkastuksessa havaittiin, ettei Veikkauksen kirjanpito anna oikeaa kuvaa sponsoroinnin määrästä, koska sponsorointi- ja mainontamenoja ei pystynyt luotettavasti erittelemään. Suuri osa Veikkauksen sponsoroinnin nimissä harjoittamasta toiminnasta on ollut asianmukaista ja normaalia markkinointia. Tarkastuksessa todettiin Veikkauksen oman kirjallisen sponsorointipolitiikan vastaisiksi pelikohdeyhteistyön pelien liikevaihtoon perustuvia provisiosopimuksia sekä muutoin perusteettomiksi provision maksamista suomalaisille sopijakumppaneille myös ulkomaisiin kohteisiin kohdistuvasta vedonlyönnistä. Yhtiön oman taloussäännön vastaisesti suullisten sopimusten tekeminen oli ollut sponsoroinnin yhteydessä yleistä. Lisäksi suullisista sopimuksista tehdyt sopimuksen vahvistukset olivat olleet asiasisällöltään riittämättömiä. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvassa sponsoroinnissa havaittiin myös ohjeiden ja säännösten vastaisia piirteitä. Oleellinen osa sopimuksia oli ollut Veikkauksen markkinointi lapsille ja nuorille ja lisäksi markkinoinnissa on käytetty piilomainontaa.

Veikkauksen kirjatussa sponsorointipolitiikassa todetaan, että Veikkauksen sponsorointi ei ole tuoton jakamista edunsaajille, vaan lähtökohtaisesti Veikkauksen liiketoiminnan edistämistä. Tarkastusvirasto katsoi, että sponsorointipolitiikan noudattamisen tältä osin pitävän Veikkauksen ja opetusministeriön roolit erillään. Sponsorointipolitiikka keskittyi kuitenkin urheilun sponsorointiin, eikä siinä käsitelty juurikaan taiteen ja nuorisotyön sponsoroinnin perusteita. Tarkastusvirasto katsoikin, että Veikkauksella tulisi olla myös taiteen sponsoroinnille nykyistä paremmat perustelut.

VALTION LIKELAITOSTEN TULOS- JA OMISTAJAOHJAUS (17/2001)

Tarkastuksen tavoitteena oli etsiä ja arvioida niitä asioita ja ongelmakohtia, jotka vaikuttavat valtion liikelaitosten ohjauksen toimivuuteen. Tarkastuksen kohteena oli eduskunnan, valtioneuvoston, liikelaitoksen vastuuministeriön, valtiovarainministeriön ja liikelaitoksen hallituksen liikelaitokseen kohdistama ulkoinen tulos- ja omistajaohjaus, jolla valtio ohjaa liikelaitoksen toimintaa ja kehitystä. Mukana olivat Ilmailulaitos, Senaatti-kiinteistöt sekä Metsähallitus. Nämä liikelaitokset hallitsevat yhteensä yli 6 miljardin euron arvoista valtion omaisuutta.

Tarkastuksessa havaittiin, että valtion talousarviossa ilmoitettiin eri liikelaitosten osalta eri taloudellisia tunnuslukuja ja samojakin tunnuslukuja laskettiin eri tavoilla. Valtion talousarvioesitykseen kirjatut liikelaitosten palvelu- ja muut toimintatavoitteet eivät täyttäneet riittävän hyvin määräysten mukaisia keskeisyyden, konkreettisuuden ja seurantamahdollisuuden vaatimuksia mikä heikensi eduskunnan mahdollisuuksia vaikuttamaan palvelutaso-ohjaukseen. Tavoitteiden toteutumisen valvontaa vaikeutti palvelu- ja muiden toimintatavoitteiden toteutumistietojen puuttuminen hallituksen kertomuksesta valtiovarain hoidosta ja tilasta. Liikelaitoslain uudistuksen lykkääntyminen valtiovarainministeriössä todettiin myös hankaloittaneen liikelaitosten päätöksentekoa ja aiheuttaneen turhaa odottelua. Eri asteisista puutteista ja ongelmista sekä kehittämistarpeista huolimatta ei minkään tarkastuksessa mukana olleen liikelaitoksen ohjauksen kokonaisuutena tarkastellen voitu sanoa toimivan huonosti.

Tarkastusvirasto katsoi, että liikelaitosten ohjauksessa olisi entistä enemmän käytettävä

tunnuslukuihin ja limiitteihin perustuvaa tavoiteohjausta. Tarkastusvirasto edellytti taloudellisia tunnuslukuja koskevan ohjeen ajankukaistamista ja tarkentamista, jotta ohjauspäätöksiä tekevillä olisi käytössään keskeisimmät, yhdenmukaisesti lasketut luvut. Myös konserniluvut tulisi ottaa tarkasteluun nykyistä enemmän mukaan. Tarkastusvirasto katsoi, että annettaessa liikelaitoksille yhteiskunnallisia palveluvelvoitteita ja viranomais-tehtäviä on valtion syytä entisestään suosia ns. tilaaja-tuottaja-mallia, jotta näiden tehtävien rahoituksen läpinäkyvyys turvataan. Tarkastusvirasto painotti myös pätevien hallitusjäsenten hankinnan tärkeyttä eikä pitänyt suotavana liikelaitoksen toimitusjohtajan valitsemista hallituksen jäseneksi.

VEROSAATAVIEN KUITTAUS (18/2001)

Tarkastuksessa selvitettiin verosaatavien kuittausta. Verosaatavien kuittaus voi olla joko veronkantolain mukaista veronkuittauksesta tai siviilioikeudellista kuittausta. Veronkuittauksesta sovelletaan vain verohallinnon sisäiseen kuittaukseen. Tällä tavalla oli kuitattu vuonna 2000 yhteensä 509 miljoonaa markkaa.

Tarkastuksessa havaittiin veronkuittauksessa esiintyvät ongelmat melko vähäisiksi. Siviilioikeudellista kuittausta sovelletaan muiden valtion virastojen ja laitosten kuin verohallinnon suorittamaan kuittaukseen. Sen toimivuudessa havaittiin ongelmia, joista aiheutuu valtiolle vuosittain useiden miljoonien markkojen tulonmenetykset.

Tarkastusvirasto katsoi, että valtion virastojen ja laitosten tulisi käyttää nykyistä enemmän verosaatavien perinnässä ulosoton sijaan siviilioikeudellista kuittausta sen nopeuden, yksinkertaisuuden ja edullisuuden vuoksi. Tarkastusajankohtana oikeusministeriössä

oli suunnitteilla julkisoikeudellisten saatavien perintää koskevien yleisten säännösten valmistelu. Tarkastusvirasto esitti, että sääntelyn kohteeksi tulisi ottaa myös siviilioikeudellinen kuittaus, josta ei nykyisellään ole hallintoa velvoittavaa säännöstä. Tarkastusvirasto esitti myös yritystukien myöntämisehtojen ja maksatuskäytäntöjen kehittämistä siten, että jos yritystukea maksetaan konkurssipesälle, olisi verovirastolla aina ensin oltava mahdollisuus suorittaa kuittaus verojämiä vastaan.

VALTION TUKIEN ILMOITTAMISESSA KOMISSIOLLE NOUDATETTAVA MENETTELY EUROOPAN YHTEISÖN PERUSTAMISSOPI-MUKSEN 87-89 ARTIKLOJEN MUKAAN (19/2001)

Tarkastusvirasto osallistui neljän EU-maan tarkastusviraston yhteistarkastukseen, jonka tavoitteena oli tarkastaa ilmoitettavatko jäsenvaltiot myönnettäväksi suunnitellut valtion tuet EU:n komissiolle hyväksyttäväksi ennen niiden myöntämistä ja seuraavatko ne hyväksytyille tuille asetettuja ehtoja. Yhteistarkastukseen osallistuivat Suomen lisäksi Alankomaiden, Portugalin ja Yhdistyneiden kuningaskuntien tarkastusvirastot. Yhteinen tarkastuskertomus annetaan EU:n jäsenmaiden tarkastusvirastojen pääjohtajien kokoukselle marraskuussa 2002.

Suomessa vastuu tukien ilmoittamisesta Euroopan komissiolle sekä vastuu tukien kumuloitumisen seurannasta on kauppa- ja teollisuusministeriöllä. Kaikille valtion tukea eli ns. julkista tukea myöntäville viranomaisille ja yhteisöille on säädetty velvollisuus ilmoittaa valmistelemistaan tukiohjelmista tai yksittäisistä tukipäätöksistä kauppa- ja teollisuusministeriölle. Tarkastuksessa ei havaittu merkittävää huomauttamista ministeriön tehtävän hoidossa.

Ainoana ongelmana myönnettäväksi suunniteltujen tukien seurannassa olivat kunnat. Koottuja virallisia tietoja siitä, ovatko kunnat myöntäneet julkisia tukia vai eivät, ei ole olemassa. Yleisesti uskotaan, että kunnat yhä ainakin jossain määrin myöntävät valtiontukesi katsottavia etuuksia alueensa yrityksille. Kunnilta oli kuitenkin saatu vain muutama ilmoitus julkisen tuen myöntämissuunnitelmasta koko ilmoitusvelvollisuuden voimassaoloaikana. Tarkastusvirasto katsoikin, että Suomen uskottavan kuvan vahvistamiseksi EU:ssa kauppa- ja teollisuusministeriön tulisi tehostaa tiedottamista kuntien ilmoitusvelvollisuudesta.

YMPÄRISTÖNSUOJELUN EDISTÄMISAVUSTUKSET (20/2002)

Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää toimii-ko ympäristönsuojelun edistämisavustusjärjestelmä säännösten mukaisesti ja siten, että avustukset kohdentuisivat niille osoitettuun käyttötarkoitukseen. Avustuksia ympäristönsuojelun edistämiseen on myönnetty vuodesta 1992 lukien. Vuosina 1996 – 2000 alueelliset ympäristökeskukset ja ympäristöministeriö olivat myöntäneet mainittuja avustuksia yhteensä 137 miljoonaa markkaa kaikkiaan 678 ympäristönsuojelua edistävään kehittämis- ja kokeiluhankkeeseen sekä investointi- ja kunnostushankkeeseen. Avustuksen saajina ovat olleet pääasiassa yritykset ja kunnat.

Tarkastuksen perusteella ympäristöministeriön harjoittaman ympäristökeskusten toiminnan seurannan ja ohjauksen todettiin olleen vähäistä. Seurauksena on ollut se, että edistämisavustusten myöntämiseen, maksamiseen ja käytön valvontaan on liittynyt siinä määrin puutteellisuuksia, epäselvyyksiä ja erilaisia menettelyjä, että ne ovat haitanneet koko järjestelmän toimivuutta, lisänneet ris-

kiä epätarkoituksenmukaisiin ja jopa säännösten vastaisiin avustuspäätöksiin sekä asettaneet avustuksen hakijat eri puolella Suomea eriarvoiseen asemaan. Hakemusten pitkät käsittelyajat olivat myös vaikeuttaneet hankkeiden käynnistämistä ja toteuttamista sekä hankkeiden toteutumisen valvontaa. Tarkastusvirasto piti epäkohtana myös sitä, etteivät ympäristökeskukset olleet pystyneet varmentamaan, onko jokin toinen keskus tukenut samanlaisia tai jopa samoja hankkeita. Edistämisavustushankkeiden muutkaan julkiset rahoittajat eivät välttämättä olleet tietoisia toistensa myöntämistä avustuksista.

Valtakunnallisen tietojärjestelmän puuttessa avustusjärjestelmän tuloksia ei ole pystytty hyödyntämään tarkoitettulla, vaan hyöty hankkeesta on usein jäänyt vain avustuksen saajalle. Tarkastusvirasto piti tärkeänä, että kehitteillä ollut ympäristöhallinnon avustuksia laajemminkin koskeva Centimo-tietojärjestelmä otettaisiin mahdollisimman pian käyttöön. Järjestelmän ongelmakohtien selvittelyssä ilmeni muutamia tapauksia, joista tarkastusvirasto on pyytänyt ympäristöministeriöltä erillistä selvitystä ja tarvittaviin toimiin ryhtymistä.

RIISTA- JA KALATALOUDEN TUTKIMUSLAITOKSEN TULOKSELLISUUSRAPORTOINTI (21/2002)

Tarkastuksen tarkoituksena oli selvittää, antaako Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tuloksellisuusraportointi oikean ja riittävän kuvan laitoksen toiminnasta ja sen onnistumisesta. Tarkastuksessa arvioitiin tulostavoiteasettelua, sen luonnetta ja kattavuutta sekä tuloksellisuusraportoinnin luotettavuutta ja riittävyttä. Tarkastuksessa käsiteltiin myös sitä, miten maa- ja metsätalousministe-

riö on mm. hallinnonalakertomuksessaan raportoinut Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toiminnasta. Tarkastus oli osa tulosohjauksen toimivuuden kohdistuneiden tarkastuksen sarjaa.

Tarkastuksen yleishavaintona todettiin Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tuloksellisuusraportoinnin olevan pääosin luotettavaa, kattavaa ja tavoitteisiin nähden yhtenevää. Puutteita oli lähinnä siinä, että laitoksen ja ministeriön toimintakertomuksen perusteella ei ollut helppo muodostaa käsitystä toiminnan onnistumisen asteesta. Tavoiteasettelun puutteita havaittiin ministeriön asettamien tulostavoitteiden osalta. Varsinaisia koko laitokselle tai tulosyksiköille kohdistettuja tuottavuus-, taloudellisuus- tai vaikuttavuustavoitteita ei ollut asetettu. Missään suunnitelmassa tai tavoiteasiakirjassa ei esitetty yksittäisten tavoitteiden, toiminnan painoalueiden tai tutkimushankkeiden kustannustietoja. Näin ollen asetettujen tavoitteiden ja niiden saavuttamiseksi osoitettujen määrärahojen välisestä yhteydestä ei voi muodostaa käsitystä. Tällä on luonnollisesti omat heijastusvaikutuksensa myös raportointiin.

Tarkastusvirasto katsoi monien tässäkin tarkastuksessa todettujen ongelmien aiheuttuvan tulosohjauksen puutteellisesta määrittelystä ja kevyestä säädöspohjasta suhteessa muihin ohjauskäytäntöihin. Tulosohjaus ei ole vielä kovin hyvin niveltynyt perinteisiin ohjaus- ja johtamiskäytäntöihin. Tarkastusvirasto esitti, että Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen ja ministeriön toimintakertomuksissa tulisi lisätä informaatiota toiminnan onnistumisen asteesta. Tarkastusvirasto painotti myös, että vuosittaiset tulostavoitteet ja -raportointi eivät pelkästään riitä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tapaisen sektoritutkimuslaitoksen toiminnan

ohjaukseen ja arviointiin, vaan toimintaa on suunniteltava ja arvioitava myös pidemmällä aikavälillä.

KORKEAKOULUN OSALLISTUMINEN TEKNOLOGIAN SIIRTOTOIMINTAAN

- korkeakoulun tutkimustulosten ja innovaatioiden siirtäminen yritysten hyödynnettäväksi (22/2002)

Tarkastuksen kohteena oli Teknillisen korkeakoulun projektimuotoinen teknologian siirtotoiminta, jota korkeakoulu harjoittaa yhteistyössä yritysten ja muiden ulkopuolisten rahoittajien kanssa. Tarkastuksessa keskityttiin sellaisten tutkimustulosten ja innovaatioiden siirtotoimintaan, joista merkittävä osuus on syntynyt korkeakoulun perusvoimavaroilla tehtävän tutkimuksen yhteydessä. Tarkastuksessa selvitettiin, miten korkeakoulun teknologian siirtotoimintaan osallistumisen ennakkollinen ja jälkikäteinen hallinta sekä resurssienkäyttö on järjestetty. Hallinnan osalta tarkasteltiin siirtotoimintaa koskevaa tavoitteenasettelua ja tietojärjestelmää. Teknillisen korkeakoulun ulkopuolinen rahoitus vuonna 2000 oli lähes 50 % kokonaisrahoituksesta eli noin 500 miljoonaa markkaa, josta merkittävä osa muodostuu teknologian siirtotoimintaan osallistumisesta koituvista tuloista.

Tarkastuksessa todettiin, ettei Teknillinen korkeakoulu ollut riittävän selkeästi määritellyt mitä hyötyjä se tavoittelee tutkimustulosten ja innovaatioiden siirtämisellä yritysten hyödynnettäväksi (teknologian siirtotoiminta). Määrittelemättä oli jätetty pitäisikö siirtotoiminnan tuottaa välitöntä hyötyä korkeakoulun perusopetukseen ja -tutkimukseen vai riittääkö pelkkä toiminnasta saatava taloudellinen hyöty. Korkeakoulun ja yksiköiden välisissä tulossopimuksissa

siirtotoimintaan osallistumiselle ei ollut myöskään asetettu konkreettisia tavoitteita. Teknologian siirtotoiminnan projektiasiakirjoissa oli määrittelyjä toiminnan velvoitteista ja tavoitteista. Projektiasiakirjoista ei kuitenkaan ilmennyt selkeästi, miten eri osapuolet projektista hyötyvät. Asiakirjoista ei myöskään selvinnyt, millaisin toimintamuodoin ja resurssein korkeakoulu osallistuu toimintaan.

Tarkastusvirasto piti välttämättömänä, että opetusministeriön ja korkeakoulujen välisissä tulossopimuksissa määritellään tarkemmin, mitä tulos- ja toiminnallisia tavoitteita teknologian siirtotoiminnalle asetetaan. Teknillisen korkeakoulun tulisi myös määritellä selkeämmin, mikä asema toiminnalle korkeakoulun tehtäväkentässä annetaan ja mikä sen suhde on korkeakoulun päätehtäviin, opetus- ja tutkimustoimintaan. Julkisten varojen käytön koordinoiminnin ja valvonnan näkökulmasta keskeistä olisi korkeakoulun resurssien käytön kohteen nykyistä parempi määrittäminen. Tarkastusvirasto esitti, että Teknilliselle korkeakoululle tulisi muodostaa kokonaisvaltainen teknologian siirtotoimintaa koskeva tietojärjestelmä, johon sisällytetään kaikki tätä toimintaa koskevat tiedot sekä suunnittelun että seurannan osalta.

[MATKAILUN YRITYSTUET \(23/2002\)](#)

Tarkastuksessa selvitettiin 1) miten matkailun tukemisessa on huomioitu elinkeinon kehittämistarpeita, 2) miten matkailun tukemisessa on otettu huomioon matkailualan kapasiteetin käytön väitetty tehottomuus ja 3) miten tukemisessa on otettu huomioon tarve kausiluonteisuuden tasaamiseen. Tarkastuksella täydennettiin julkisten varojen käytön osalta aiemmin, vuonna 2000 valmistunutta tarkastusta, jossa arvioitiin valtion matkailu-

politiikkaa. Tarkastuskohteeksi valittiin kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan matkailuun suuntaamat yritystuet. Vuosina 1995-99 on kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla myönnetty yritystukea matkailutoimialojen yrityksille yhteensä 166 miljoonaa markkaa, siis keskimäärin 33 miljoonaa markkaa per vuosi.

Tarkastuksessa havaittiin, että lainsäädännön tavoite suunnata valtion yritystukea ensi sijassa yritysten aineettomaan kehittämistoimintaan ei ollut toteutunut matkailuyritysten osalta, vaan matkailun yritystuista oli peräti 75 % kohdistunut investointeihin. Epäkohdaksi todettiin myös se, että ulkomaisen matkailukysynnän lisääminen oli tapahtunut osittain epätarkoituksenmukaisesti kotimaisen kysynnän kustannuksella. Samoin tukipolitiikan painopisteenä olleen talvimatkailun lisääntyessä Lapissa aiemmin suosittu kesämatkailu oli suorastaan taantunut ja kesän yöpymismäärät vähentyneet selvästi. Puutteena pidettiin myös sitä, ettei viranomaisilla ole ollut käytössään riittävää tietoa matkailun tukemisen eri vaikutuksista matkailun kehitykseen, työllistävyyteen ja yritysten kilpailukykyyn. Nykyiset tutkimukset ja barometrit eivät kerro julkisen tuen merkityksestä matkailualan kehityksessä.

Tarkastusvirasto katsoi tukemisen investointipainotteisuuden merkitsevän riskiä ylikapasiteetin tuottamisesta julkisin varoin. Matkailun kausiluonteisuutta tulisi tarkastusviraston mielestä pyrkiä nykyistä tehokkaammin tasaamaan valtakunnallisen matkailupolitiikan toimenpitein. Tarkastusvirasto piti myös tärkeänä, että kauppa- ja teollisuusministeriö huolehtii tukemisen vaikutuksia koskevan tutkimustiedon riittävydestä.

NÄENNÄISVIJELY

- tavanomaisen viljelytavan valvonnan
ongelmat (24/2002)

Suomen liittyminen Euroopan Unioniin muutti maatalouden hintasuhteita siten, että heikkotuottoisia peltomaita ei enää kannattaisi viljellä. Samalla maataloustuki muuttui hintatuesta pinta-alaan perustuvaksi suoraksi tulotueksi. Tulotuen saamiseksi heikkotuottoisten tilojen kannattaisi jatkaa tuotantoa minimipanoksin eli harrastaa ns. näennäsviljelyä. Tämän estämiseksi tukien ehtona on tavanomaisen viljelytavan noudattaminen, johon kuuluu tarkoituksenmukainen maan muokkaus, lannoitus ja kasvinsuojelu. Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää 1) kuinka laaja ongelma näennäsviljely on, 2) mitä ongelmia viljelytavan valvontaan liittyy ja 3) kuinka paljon tukia on maksettu aiheettomasti. Vuonna 2000 maataloustukea maksettiin noin 9,8 miljardia markkaa.

Tarkastuksessa todettiin, että satotilastojen perusteella suurin osa viljelijöistä pyrkii edelleen hyviin satoihin. Enemmistö maatalouden tukivalvontaja tekevästä maaseutuosastoista kuitenkin arvioi, että näennäsviljely on lisääntymässä. Vuoden 2000 tilavalvontojen perusteella koko maan peltoalasta noin 0,5 - 1 prosenttia on nykyisen valvontalinjan mukaan näennäsviljeltyä. Viljelytavan valvonta koetaan maaseutuosastoissa hankalaksi. Kasvuston silmämääräisessä arvioinnissa on vaikea erottaa viljelytoimenpiteiden ja säävaihteluiden vaikutuksia. Viljelijöiden mahdollisuus valittaa valvontapäätöksistä on osaltaan johtanut siihen, että vain törkeät tapaukset hylätään. Valvonta on myös hyvin subjektiivista ja eri henkilöt voivat arvioida samaa lohkoa eri tavalla. Tämä voi johtaa viljelijöiden epätasapuoliseen kohteluun. Näennäsviljelijöille aiheuttom-

asti maksettu tuki voidaan koko maan tasolla arvioida miljooniksi euroiksi vuodessa. Tähän sisältyvät vain törkeät tapaukset, sillä maa- ja metsätalousministeriö on hyväksynyt lievän näennäsviljelyn, kuten lannoitteista ja torjunta-aineista luopumisen.

Tarkastusvirasto katsoi, että maa- ja metsätalousministeriön tulisi nykyistä tarkemmin määritellä tavanomaisen viljelytavan panoskäyttöä ja tuotosten tavoitetasoja. Nykyinen viljelytapamääritelmä on liian tulkinnanvarainen. Tarkastusvirasto esitti, että ministeriön tulisi kehittää keinoja, joilla varmistutaan siitä, ettei maataloustukia makseta perusteettomasti. Valtion ja viljelijän välinen tuotantosopimus voisi olla yksi tällainen keino.

ULKOPUOLINEN RAHOITUS YLIOPISTOJEN
TULOSOHJAUKSEN NÄKÖKULMASTA
– esimerkkinä Jyväskylän yliopisto (25/2002)

Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää ulkopuolisen rahoituksen määrää ja lähteitä yliopiston kokonaisrahoituksessa. Tämän pohjalta selvitettiin ulkopuolisen rahoituksen merkitystä yliopiston perustehtävien toteuttamisen kannalta eli rahoituksen kytkentää yliopiston tulosohtausjärjestelmään. Esimerkkinä tarkastuksessa käytettiin Jyväskylän yliopistoa. Vuonna 1999 yliopistomääräraha oli 5,4 miljardia markkaa, mikä kattoi kaikkien yliopistojen kokonaisrahoitusmäärästä 65 prosenttia.

Tarkastuksessa todettiin ulkopuolisen rahoituksen määrän lisääntyneen yliopistoissa. Jyväskylän yliopistossa valtion talousarvion ulkopuolelta tulee noin kolmannes kaikista rahoituksesta. Suurin osa ulkopuolisesta rahoituksesta on kuitenkin peräisin muilta julkisilta viranomaisilta, kuten esimerkiksi Suomen Akatemialta tai EU:lta. Vain muutama

prosentti ulkopuolisesta rahoituksesta tulee yksityiseltä sektorilta. Valtiontalouden näkökulmasta koulutusta ja tutkimusta rahoitetaan siten edelleen pääasiassa julkisin varoin. Tulosohjauksen kannalta ongelmaksi todettiin se, ettei budjettivaroin saavutettuja tuloksia ollut erotettu ulkoisella rahoituksella aikaansaaduista tuloksista. Yhteyttä resurssien, tavoitteiden ja tulosten välille ei siten Jyväskylän yliopiston raporteista pystynyt havaitsemaan. Myös tämän tarkastuksen yhteydessä havaittiin muitakin tulosohjaukseen yleisesti liittyviä ongelmia.

Tarkastusvirasto katsoi, että yliopiston ohjaus- ja johtamisjärjestelmässä ulkopuolinen rahoitus tulisi ottaa paremmin huomioon. Tarkastusvirasto painotti, että yliopistojen itsensä vastuulla on ulkopuolisella rahoituksella harjoitettavan toiminnan sisältö. Yliopistojen tulisi lisätä omassa johtamisjärjestelmässään erityisesti ulkopuolisen rahoituksen käytön suunnitelmallisuutta ja rahoitusta koskevia menettelyjä. Näin tarkastuskohteeksi valitussa Jyväskylän yliopistossa toimittiinkin jo tämän tarkastuksen aikana.

KAPITEELI OY:N PERUSTAMINEN - osa valtion kiinteistöstrategiaa (26/2002)

Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää Kapiteeli Oy:n perustamisprosessi sekä kuinka Kapiteeli Oy on noudattanut toimintansa alkuvaiheessa valtion kiinteistöstrategiaa. Valtion uuden kiinteistöomistusstrategian ja toimintaperiaatteiden tavoitteina ovat omistajaohjauksen aktivoiminen, tehokkuuden ja pääoman tuoton lisääminen sekä kiinteistöjen arvon säilyttäminen ja valtion tilahuollon turvaaminen. Kapiteeli Oy:n perustamisessa keskeisenä valtiontaloudellisena tavoitteena oli sitoutuneen pääoman tuoton nostaminen ja pääoman vapauttaminen.

Tarkastuksessa havaittiin, että Kapiteeli Oy:öön siirretty kiinteistöomaisuus oli kuntoltaan, sijainniltaan, toimialtaan ja kannattavuudeltaan hyvin kirjavaa. Sen nettovuokratuottoaste oli kokonaisuudessaan alhainen verrattaessa sitä esimerkiksi pörssi-listattuihin kiinteistösijoitusyhteisöihin. Kapiteeli Oy:n tytäryhtiön, Kruunuasunnot Oy:n, toiminta poikkesi osittain Kapiteeli Oy:n alkuperäisestä tehtävästä. Kruunuasunnot Oy:n tehtäväkenttään on sisällytetty selvästi sellaisia tehtäviä, jotka liittyvät valtion käyttöomaisuuteen. Kruunuasunnot Oy:n toiminta lähti osin kangerrellen käyntiin. Toiminnan käynnistämiseen liittyi niin paljon erilaisia tekijöitä ja intressiosapuolia, että nämä vaikeudet eivät sinänsä ole olleet yllätys.

Tarkastusviraston mielestä Kapiteeli Oy:n valitseman strategian mukaisen liiketoimintakonseptin toteuttaminen on tärkeää. Erityisesti yhtiön houkuttelevuuden parantamiseksi on hyvä päästä irti kiinteistökohteiden maantieteellisestä ja myös laadullisesta hajanaisuudesta.

Tarkastuskertomus on salainen julkisuuslain 24.1 § 20 kohdan mukaan, koska se käsittelee Kapiteeli Oy:tä ja muita yhtiöitä koskevia liikesalaisuuksia.

RADANPIDON TALOUDELLISUUS JA RATAVERKOLLA TAPAHTUVA KILPAILU (27/2002)

Tarkastuksen keskeisenä kysymyksenä oli, miten Ratahallintokeskus on toimintansa alkuvuosina selviytynyt rataverkon investoinneista, töiden tilaamisesta sekä radanpidon omaisuuden hallinnasta taloudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna. Toisena kysymyksenä tarkasteltiin, miten hyvin viranomaisahot ovat edenneet rataverkkoinvestointien

hyödyntämisessä taloudellisuus- ja kilpailutamisnäkökulmasta.

Tarkastuksen päähavaintona todettiin, että vuositasolla yli kahden miljardin markan arvoiset rataverkkoon kohdistuvat investoinnit ja tilaukset tapahtuvat edelleen merkittävältä osalta ilman kilpailutusta. Radanpidosta vastuullisen Ratahallintokeskuksen tulostavoitteissa ei ole ollut kattavaa toiminnan taloudellisuutta edistävää tavoitetta, eikä kilpailuttamisen astetta ole seurattu.

Tarkastusviraston mielestä radanpidon taloudellisuutta voidaan parantaa lisäämällä Ratahallintokeskuksen hankintojen kilpailutusta ja edistämällä toimivien markkinoiden syntymistä. Kilpailuttamista voidaan edistää ottamalla kilpailuttamisaste yhdeksi keskeiseksi tulostavoitteeksi ja Ratahallintokeskuksen sisäisen johtamisen ja käytännön toiminnan ohjaajaksi. Viranomaistahojen on myös ponnistettava erikoiskaluston investointikustannusten ja niihin liittyvän osaamisen toimivien markkinoiden syntymiselle muodostaman esteen poistamiseksi. Myös pätevyöitymisen kaikkiin radanpidon tehtäviin tulee olla tasapuolisesti kaikkien saatavilla.

EU-RAHOITUKSEN TOTEUTUMINEN OHJELMAKAUDEN 1995-1999 RAKENNERAHASTOHANKKEISSA (28/2002)

Tarkastuksen kohteena rakennerahastoista oli Euroopan aluekehitysrahasto EAKR, Euroopan sosiaalirahasto ESR ja Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosasto EMOTR-O. Tarkastuksessa selvitettiin valtion talousarviosta EU:n puolesta maksettu-

jen menojen määrä ja rahastoista saatujen tuloutusten kertymä sekä tukien seurantajärjestelmien ja rakennerahastovarojen tuloutusprosessin toimivuutta.

Suomelle myönnettiin ohjelmakaudella tukea mainituista kolmesta rahastosta yhteensä noin 10 miljardia markkaa. Tarkastuksessa havaittiin, että Suomi on pääasiassa maksanut EU:n puolesta menoja ennen kuin EU:lta on saatu tuloja, mistä on aiheutunut valtiolle korkomenoja. Korkomenoa on aiheutunut myös viiveistä maksatushakemusten lähettämisessä EU:lle sekä EU:n noudattamasta maksukäytännöstä. Tarkastuksessa havaittiin myös maksatuksessa ja sen seurannassa puutteita, joiden vuoksi Suomelta jää ilmeisesti saamatta sille ohjelmakaudelle kuulunutta Euroopan sosiaalirahaston rahoitusta. EAKR- ja ESR-ohjelmien seurantajärjestelmien maksatustiedot, johon komissiolle toimitettavat maksuhakemukset perustuvat, olivat yhteensä noin 480 miljoonaa markkaa valtion kirjanpidon tietoja alemmat. Järjestelmien välisiä täsmäytyksiä ei ollut säännöllisesti tehty.

Tarkastusvirasto on kehottanut työministeriötä poistamaan ESR-tukien maksatuksessa todetut puutteet pikaisesti, jotta Suomelle ohjelmakaudelle 2000-2006 myönnettävä ESR-tuki voidaan täysimääräisesti hyödyntää. Tarkastusvirasto edellytti myös sisäministeriötä ja työministeriötä selvittämään seurantajärjestelmien ja kirjanpitolietojen väliset erot, jotta varmistutaan siitä, että kaikki tukikelpoiset menot sisältyvät komissiolle toimitettaviin maksatushakemuksiin.

5.2 Jälkiseuranta

Tarkastusvirasto tekee kaikkien toiminnan-tarkastusten osalta jälkiseurannan, jossa selvitetään mihin toimiin hallinto on tarkastuksen kohteena olleessa asiassa ryhtynyt sekä arvioidaan tarkastuksen vaikuttavuutta. Jälkiseurannan raportoinnin ajankohtaan vaikuttavat tarkastusaihe ja -havainnot. Yleensä tarkastusaiheesta annetaan jälkiseurantaraportti noin 2-3 vuoden kuluttua tarkastuskertomuksen valmistumisesta.

Tässä luvussa esitetään pääkohdat vuonna 2001 ja 2002 toukokuun loppuun mennessä valmistuneista jälkiseurantaraporteista.

POLIISIN TULOKSELLISUUSRAPORTOINTI (14/1998)

Tarkastuksessa arvioitiin, kuinka hyvin poliisi on raportoinut toimintansa tuloksellisuudesta ja kuinka hyvin poliisin seurantamenetelmillä voidaan tuottaa tuloksellisuustietoa. Tarkastuksessa havaittiin, että raportointi ei ole antanut poliittiselle päättäjälle riittävää kuvaa poliisin tuloksellisuudesta. Lisäksi havaittiin, että poliisin seurantamenetelmät ovat osin puutteellisia eikä seurantatietoja analysoida ja arvioida riittävästi.

Jälkiseuranta osoitti, että tarkastuksen välittömät vaikutukset sisäasiainministeriön vuoden 2000 toimintakertomukseen ja poliisin osuuteen hallituksen vuoden 2000 tilakerptomuksessa eivät ole suuret. Sen sijaan poliisin vuosikertomus 2000 on muuttunut tarkastuskertomuksen suositusten mukaisesti aiempaa kattavammaksi, monipuolisemmaksi ja tiedoiltaan luotettavammaksi. Tarkastus on pääasiallisesti vaikuttanut poliisihallinnon

raportointiedellytyksiin: tarkastuksen havainnot ja päätelmät ovat levinneet laajasti poliisihallinnossa. Konkreettisena seurauksena tarkastusprosessi vaikutti myös siihen, että poliisin tulosohjauksen ja tulosmittauksen kehittämiseksi perustettiin kaksi työryhmää, joissa molemmissa oli myös tarkastusviraston edustaja.

VALTION ENERGIA-AVUSTUKSET YRITYKSILLE JA YHTEISÖILLE (8/1999)

Tarkastuksessa selvitettiin energia-avustusjärjestelmän toimivuutta valvonta- ja seurantanäkökulmasta. Tarkastuksessa arvioitiin myös kauppa- ja teollisuusministeriön teettämien energiaturvien vaikuttavuusarviointien luotettavuutta. Tarkastuksessa havaittiin, että energiaturville oli asetettu varsin vähän mitattavia tavoitteita, mikä aiheutti ongelmia tukijärjestelmän ohjaukselle ja valvonnalle. TE-keskusten ja kauppa- ja teollisuusministeriön käytössä olevien atk-rekistereiden yhteensopimattomuuden havaittiin myös vaikeuttavan tukien seuranta- ja valvontaa. Tukia oli yksittäistapauksissa myönnetty epätarkoituksenmukaisella tavalla.

Jälkiseuranta osoitti, että kauppa- ja teollisuusministeriö on kiinnittänyt huomiota vaikuttavuusarvioinnin kehittämiseen julkaisemalla mm. käsikirjan julkisten yritystuki-vaikuttavuusarviointia varten. Ministeriö on myös uudistanut ohjeistustaan TE-keskuksille. Ministeriössä on myös otettu käyttöön uusi asiakasrekisteri 'TUKI 2000', joka parantaa valtion viranomaisten yrityksille myöntämien eri tukien seuranta- ja koordinaatiota.

Kuitenkin edelleen kunnilta ja muilta ns. välillisen julkisen hallinnon organisaatioilta saaduista tuista tieto jää vain avustuksen saajan antaman tiedon varaan. Kauppa- ja teollisuusministeriön tulisikin järjestää valvonta tältä osin asianmukaiseksi ottaen huomioon myös EU:n yritystuille asettamat kumulaatioseurannan vaatimukset. Koordinointia ja työnjakoa yleensäkin yritystukiasioissa tulisi ympäristökeskusten ja TE-keskusten välillä parantaa.

YMPÄRISTÖTIETOJÄRJESTELMÄ

- erityisesti pohjavesitietojen osajärjestelmä (10/1999)

Tarkastus käsitteli ympäristötietojärjestelmän rakennetta ja toimivuutta. Tarkastuksessa havaittiin järjestelmän keskeisiksi epäkohdiksi sektoroituneisuus, hajanaisuus ja osajärjestelmien keskinäisen koordinaation puute. Jälkiseuranta osoitti, että ympäristöministeriö on ryhtynyt korjaamaan mainittuja epäkohtia mm. laatimalla uuden tiedonhallinnan strategian sekä uusimalla tietojärjestelmätyn ohjeistoaan. Pohjavesitietojärjestelmän kehittäminen oli vielä tarkastusajankohtana runsaasti myöhässä aikataulustaan, mutta tarkastus nopeutti kehittämisprojektin käyntiin saamista. Projektisuunnitelmassa on myös otettu huomioon tarkastuskertomuksessa esitetyt, tietojärjestelmien kehittämistä koskevat periaatteet.

MAATALOUSTUOTTEIDEN

MENEKINEDISTÄMINEN (13/1999)

Tarkastus käsitteli maataloustuotteiden menekinedistämisen vaikuttavuuden seurantaan maa- ja metsätalousministeriössä. Tarkastuksen perusteella tämä oli jäänyt tekemättä. Jälkiseuranta osoitti, että tarkastus on käynnistänyt ministeriössä oikeansuuntaista toimintaa: valtionapupäätöksiin on vuodesta 2000

lähtien lisätty velvoite toimittaa toimintaker-
tomuksen osana arvio toiminnan vaikutuk-
sista alan tuotteiden menekkiin. Lisäksi
vuonna 2002 on tarkoitus tehdä menekin-
edistämistoiminnan laajempi evaluointi.

KUNTIEN VALTIONOSUUSJÄRJESTELMÄN TOIMIVUUS (14/1999)

Tarkastuksen kohteena oli kuntien valtion-
osuusjärjestelmän toimivuus järjestelmälle
tavoitteiksi asetettujen kuntien keskinäisen
oikeudenmukaisuuden, selkeyden ja läpinä-
kyvyyden sekä taloudellisen kannustavuuden
osalta. Tarkastuksessa havaittiin kuntien asu-
kaskohtaisten julkisten rahoitusten määrissä
suuria eroja, joihin olivat vaikuttaneet yhtei-
söverojen kasvu, verotulojen tasausjärjestel-
mässä ollut kolmen vuoden viive, tasausvä-
hennyksen enimmäismäärä sekä sairasta-
vuuskerrointekijän määräytymistapa. Järjes-
telmän rakenteellisten heikkouksien vuoksi
tarkastusvirasto esitti harkinnanvaraisten ra-
hoitusavustusten korottamista vuonna 2001.

Jälkiseurannassa todettiin, että asetusta
kuntien valtionosuudesta on muutettu siten,
että vuodesta 2001 lähtien verotulojen tasa-
usjärjestelmän viive on kaksi vuotta. Vuoden
2002 alusta tuli voimaan uudistettu valtion-
osuuslainsäädäntö, jolla muun ohella pois-
tettiin tasausvähennyksen enimmäismäärä ja
vähennettiin kuntien yhteisöveron merkitys-
tä, jotka molemmat merkitsivät harkinnanva-
raisten rahoitusavustusten tarpeen pienene-
mistä. Kuntien harkinnanvaraisten rahoitus-
avustusten määrä vuonna 2001 oli pienempi
kuin vuonna 2000.

VALTION ELÄKERAHASTO (16/1999)

Tarkastus kohdistui Valtion eläkerahaston toi-
mintaan. Tarkastuksessa katsottiin, että ra-

haston itsenäisyyttä tulisi lisätä, jotta sillä olisi paremmat toimintamahdollisuudet rahastointiasteen nostamiseen ja sijoitustoiminnan tuottavaan harjoittamiseen. Eläkerahaston tulisi vastaisuudessa myös siirtyä aiempaa enemmän ja aiempaa monipuolisempiin markkinasijoituksiin, jotta sijoitetuille varoille saataisiin aiempaa parempi tuotto.

Jälkiseurannan yhteydessä on voitu todeta, että eläkerahaston itsenäisyyttä on järjestelmällisesti lisätty ja sijoitustoimintaa monipuolistettu vuoden 2000 alusta lukien. Rahastolle on myös palkattu sivutoiminen toimitusjohtaja 1.9.2000 lukien. Kuitenkaan järjestely, jossa Valtiokonttorin virkamies toimii myös eläkerahaston sivutoimisena toimitusjohtajana, ei ole välttämättä kaikilta osin riidaton. Asiaa selvitetään parhaillaan valtiovarainministeriössä ja Valtiokonttorissa.

Tarkastuksessa pidettiin Valtion eläkerahaston kannalta varsin lyhytnäköisenä menettelyä, jolla rahaston lähes kaikki tulot on vuosittain siirretty valtion talousarvion katteeksi. Vuoden 2000 ensimmäisessä lisätalousarviossa siirtoa eläkerahastosta budjettitalouden katteeksi vähennettiin 2,45 miljardia markkaa. Menettely perustui valtioneuvoston 26.5.2000 tekemään periaatepäätökseen valtion omaisuuden myynnistä saatavien tulojen käytöstä.

Tarkastuksessa esitettiin myös Valtion eläkerahaston kattamattoman eläkevastuun mainitsemista Valtion tilinpäätösasiakirjassa. Näin on toimittu vuodesta 1999 lukien.

YRITYSTEN TOIMINTAYMPÄRISTÖN KEHITTÄMINEN (17/1999)

Tarkastus käsitteli yhden yritystukimuodon eli toimintaympäristötuen myöntämiseen

liittyvän hallinnointijärjestelmän toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tarkastuksessa havaittiin järjestelmän keskeisten ongelmien liittyvän tukea koskevien ohjeiden tulkinnallisuuteen, maksatukseen, seurantaan ja valvontaan sekä tuella saavutettujen tulosten arviointiin. Jälkiseuranta osoitti, että uudessa 1.1.2001 voimaan tulleessa laissa yritystoiminnan tukemisesta (L 1068/2000) ja sen pohjalta laaditussa kauppa- ja teollisuusministeriön ohjeistuksessa (ohjekäsikirja), oli korjattu ohjeita täsmentämällä monia tarkastuksessakin esiin tuotuja epäkohtia. Tarkastuksessa korostettiin myös tukihankkeissa saavutettujen tulosten arvioinnin tärkeyttä. Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti 28.3.2000 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää yritysrahoituksen vaikuttavuuden arvioinnin kehittämistä. Uuden yritystukilain mukaan TE-keskusten on jatkossa kaikkien yritystukimuotojen osalta toteutettava kahden vuoden kuluttua viimeisestä maksatuserästä jälkikäteiskysely, jonka avulla selvitetään myönnettyjen tukien vaikutuksia.

TOIMINTAMENOBUDJETOINTI VIRASTOJEN TULOSOHJAUKSESSA (1/2000)

Tarkastuksessa selvitettiin tulostavoitteiden ja toimintamenoäärärahojen välistä yhteyttä, toimintamenoäärärahojen siirrettävyyttä sekä tilivelvollisuuden ja tulosvastuun toteutumista. Valtion talousarvioesityksen informaatio eduskunnalle todettiin epäselkeäksi ja valtion tilinpäätösasiakirjan toimintamenoäärärahojen käyttöä ja niiden siirtämistä koskeva esitystapa sekavaksi ja tulkinnanvaraiseksi. Tilivirastojen tilinpäätösten informaatio toimintamenoäärärahan siirtämisestä todettiin puutteelliseksi.

Valtiovarainministeriön mukaan toimintamenoja koskevia perusteluja on jossain määrin selkiytetty ja täsmennetty talousarvion laadintamääräykseen. Valtiovarainministeriössä jatketaan tulosohjaukseen liittyvää työryhmätyötä. Käytännössä kuitenkin tästä tarkastuksesta ja muista aiheeseen liittyvistä selvityksistä huolimatta konkreettisia muutoksia ei ole saatu aikaan. Korjaukset ovat olleet lähinnä hienosäätöä ja luonteeltaan teknisiä, mutta isoja periaatteellisia muutoksia ei ole tehty.

OPPISOPIMUSKOULUTUS

- tavoitteet, strategia, rahoitus, tulokset
(2/2000)

Tarkastuksen kohteena oli oppisopimuskoulutus, sen tavoitteiden, strategian, rahoituksen ja tulosten arviointi. Tarkastuksessa havaittiin, ettei tätä koulutusmuotoa oltu asetettujen määrällisten tavoitteiden mukaisesti pystytty kehittämään oppilaitoskoulutuksen rinnalle vaihtoehtoisena nuorten ammatillisen koulutuksen koulutusväylänä. Koulutus painottui edelleen vahvasti aikuiskoulutukseen. Painopisteessä ei ole tapahtunut muutosta, koska aikuiskoulutus on saanut vielä tarkastuksen suorittamisen jälkeen entistä enemmän painoarvoa koulutusjärjestelmän kehittämisessä. Tarkastuksen jälkiseuranta osoitti kuitenkin, että oppisopimuskoulutuksen osalta oli tapahtunut monilta osin myönteistä kehitystä: järjestelmää on tarkoitus edelleen kehittää myös nuorten ammatillisen peruskoulutuksen koulutusväylänä. Oppisopimuskoulutus on tullut myös entistä kiinteämmäksi osaksi koulutusjärjestelmää. Tilasto-, seuranta- ja laatu järjestelmiä on kehitetty. Tarkoituksena on tulevaisuudessa laatia myös oppisopimuskoulutuksen toimeenpano- ja seurantaohjelma.

EUROOPAN ALUEKEHITYSRAHASTOHANKKEIDEN TULOKSELLISUUS (5/2000)

Tarkastuksessa selvitettiin Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) hankkeiden hallinnointia ja tuloksellisuutta sekä tulosten mittaamista. Rahoitukseltaan mittavimpien hankkeiden tuloksellisuus todettiin sekä uusien työpaikkojen että uusien yritysten määrällä mitattuna ohjelmien keskimääräisiä saavutuksia merkittävästi paremmaksi hankkeiden kokoero huomioon ottaenkin. Seurantajärjestelmien luotettavuudessa ja tulosmittaritossa havaittiin korjausta vaativia puutteita.

Jälkiseuranta osoitti, että EAKR-varoja hallinnoivat viranomaiset ovat yleisesti parantaneet hallintomenettelyjään, kehittäneet projektirahoituksen tulostittaristoa ja seurantajärjestelmiä sekä suorittaneet projektien vaikuttavuusarviointeja. Lisäksi ministeriöt ovat reagoineet hanketarkastuksissa esitettyihin huomautuksiin ja ryhtyneet omalta osaltaan tarpeellisiin toimenpiteisiin.

KANSALAI SJÄRJESTÖJEN KEHITYSYHTEISTYÖN TARKASTUS (7/2000)

Tarkastus kohdistui kansalaisjärjestöille myönnetyn kehitysyhteistyötuen hallinnointiin ulkoasiainministeriössä sekä tuen käyttöön järjestöissä ja niiden toteuttamissa hankkeissa.

Järjestökyselyn vastauksista ilmeni muun muassa, että suomalaiset kansalaisjärjestöt hakevat huonosti EU-rahoitusta hankkeisiinsa; järjestöillä on halukkuutta lisätä osallistumistaan kehitysyhteistyön eri toimintaloikoilla ja, että järjestöjen kehitysyhteistyöhön liittyvä koulutustarve on ilmeinen. Ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyöosaston ja kansalaisjärjestöjen sekä näiden perustamien

säätiöiden välisissä sopimuksissa ja menettelytavoissa ilmeni puutteita ja epäkohtia.

Kyselyn avulla järjestöiltä saatiin arvokasta tietoa, jota on voitu hyödyntää ministeriön tukihallinnon, järjestöille suunnattavan koulutuksen ja tiedottamisen sekä varsinaisen kehitysyhteistyötoiminnan eri vaiheiden edelleen kehittämisessä. Ministeriön ja järjestöjen sekä säätiöiden välisissä sopimuksissa olleet epäkohdat ja puutteet on poistettu.

KASARMIKIINTEISTÖJEN KÄYTTÖ

- Taivallahden ja Poltinahon kasarmialueista luopuminen (8/2000)

Tarkastuksessa selvitettiin mitä toiminnallisia ja taloudellisia vaikutuksia aiheutuisi, mikäli puolustushallinto luopuisi Taivallahden ja Poltinahon kasarmialueista. Tarkastuksen perusteella katsottiin, että luopumiselle oli sekä toiminnalliset että taloudelliset perusteet. Jälkiseuranta osoitti, että puolustusministeriö ja valtiovarainministeriö ovat toimineet tarkastuskertomuksessa ehdotetulla tavalla. Poltinahon kasarmialue on luovutettu 31.12.2001 Kapiteeli Oy:n hallintaan ja Taivallahden alue siirtyy kiinteistöomaisuuden mukana Senaattikiinteistölle vuoden 2003 alusta. Korvaaviin investointeihin ei ole kuitenkaan vielä ryhdytty. Puolustusvoimien omaisuudenjakotyöryhmä on tarkastellut kiinteistökysymystä kokonaisuutena ja määritellyt alu-

et, joita Puolustusvoimat tulee käyttämään ja joista se ei tee vuokrasopimuksia. Puolustusministeriön, valtiovarainministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön välisen ai-esopimuksen toimeenpano, jolla puolustushallinnon muu rakennettu kiinteistö-kanta tullaan luovuttamaan valtiovarainministeriölle, liikenne- ja viestintäministeriölle, Kruunuasunnot Oy:lle ja Suomenlinnan hoitokunnalle ja Kapiteeli Oy:lle, on siirretty valtiovarainministeriön päätöksellä vuoden 2003 alkuun.

MAASEUDUN KEHITTÄMISHANKKEET

(11/2000)

Tarkastus käsitteli maaseudun kehittämishankkeiden työllisyysvaikutuksia. Tavoite 5b-ohjelman mukaisten kehittämishankkeiden työllisyysvaikutusten seurannassa havaittiin useita puutteita. Näiden seurauksena ministeriön hankerekisteri ei pitänyt lainkaan paikkaansa hankkeiden luomien uusien työpaikkojen osalta. Todellisuudessa työpaikkoja oli syntynyt selvästi rekisteritietoja vähemmän.

Jälkiseurannassa kävi ilmi, että tarkastus on johtanut useisiin parannuksiin kehittämishankkeiden työpaikkatietojen rekisteröinnissä. Esimerkiksi nyt työpaikkatuloksiin luetaan vain hankkeen välittömät työllisyysvaikutukset mutta ei hankkeen aikaisia työpaikkoja.

5.3 Selvitys valtioenemmistöisten osakeyhtiöiden toiminnasta

Valtiontalouden tarkastusvirasto laatii vuosittain selvityksen valtioenemmistöisten osakeyhtiöiden toiminnasta. Kesäkuussa 2002 julkistetussa selvityksessä on tarkasteltu yksittäisten konsernien ja yhtiöiden toiminnan tunnuslukujen kehitystä vuosina 1997-2001 ja muodostettu niistä yksi valtionyhtiökonserni, jonka toimintaa on selvitetty vastaavalla tavalla. Selvityksessä ovat mukana myös valtioenemmistöiset sijoitus- ja rahoitustoimintaa harjoittavat yhtiöt. Ne eivät kuitenkaan ole mukana yhteenlasketuissa luvuissa. Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenal Oyj ei ole mukana tarkastelussa.

Muodostamalla yksi valtionyhtiökonserni on voitu esittää valtion osakeyhtiömuotoisen

yritystoiminnan yhteinen toiminnallinen tulos ja määrällinen kehitys rahoitus- ja sijoitustoimialaa lukuun ottamatta. Rajoituksensa tähän tarkasteluun tuo kuitenkin se, että tällaisen valtionyhtiökonsernin konsernieliminoiteja ei ole ollut mahdollista tehdä eli mahdollisia yhteisiä liiketoimintoja ja ristiinomistuksia ei ole poistettu tuloksista.

Selvityksessä tarkasteltava valtionyhtiökonserni muodostuu yhteensä 29 kaupallista, tuotannollista ja palvelutoimintaa harjoittavasta konsernista ja yhtiöstä. Vuonna 2001 konsernin 12 kuukauden liikevaihto oli 23,1 miljardia euroa, liikevoitto 1,9 miljardia euroa ja nettotulos 1,0 miljardia euroa.

	2001	2000	Muutos ed. vuoteen
Liikevaihto	23,1 mrd. euroa	23,0 mrd. euroa	+ 0,5 %
Liikevoitto	1,9 mrd. euroa	2,0 mrd. euroa	- 7,1 %
Nettotulos	1,0 mrd. euroa	1,4 mrd. euroa	-27,4 %
Liikevoittoprosentti	8,1 %	8,7 %	- 0,6 %-yksikköä
Nettotulos liikevaihdosta	4,4 %	6,1 %	- 1,7 %-yksikköä

Liikevaihtoa kasvattivat eniten Sonera (+137 milj. euroa), Alko (+67 milj. euroa) ja Avena (+60 milj. euroa). Liikevoittoa kasvattivat eniten Sonera (+152 milj. euroa), Fortum (+25 milj. euroa) ja Altia (+24 milj. euroa). Nettotulos lisääntyi eniten Fortumissa (+80 milj. euroa), Altiassa (+16 milj. euroa) ja Raha-pajassa (+9 milj. euroa).

Vuonna 2001 omavaraisuusaste kohentui 7,5 prosenttiyksiköllä ja oli 51,3 %. Kokonaisvelkojen määrä pieneni edellisvuodesta 17,0 %. Suhteellinen velkaantuneisuus (vieras pääoma/liikevaihto) aleni 14,6 %-yksikköä ollen 68,1 %.

Liikevaihdoltaan suurin valtionyhtiö vuonna 2001 oli Fortum (10,4 mrd. euroa) ja pienin Metsähallitus Consulting (3 mrd. euroa). Parhaat liikevoittoprosentit olivat Veikkauksella (32,8 %), Rahapajalla (31,4 %), Suomen Erillisverkoilla (21,8 %) ja Kemijoella (20,5 %). Liikevoittoprosentilla mitattuna tappiollisimpia olivat Yleisradio (-28,5 %), Metsähallitus Consulting (-5,3 %) ja VPU Pukutehdas (-4,9 %). Suurinta markkamääräistä nettotulosta tekivät Fortum (481 milj. euroa, 4,6 % liikevaihdosta), Veikkaus (355 milj. euroa, 33,3 % liikevaihdosta) ja Kemira (74 milj. euroa, 3,0 % liikevaihdosta).

Henkilöstöä oli eniten Suomen Posti -konsernissa (23 304), VR-konsernissa (14 913) ja Fortum-konsernissa (14 803).

Valtionyhtiökonsernin kehitys vuosina 1997-2001 on toiminnan tuloksellisuutta ku-

vaavilla tunnusluvuilla tarkasteltuna ollut melko vakiintunutta. Tunnusluvut olivat vuonna 2001 edellisvuotta hieman heikommät mutta vertailuvuosien keskimääräisellä tasolla. Kannattavuus ja maksuvalmius ovat edelleen tyydyttävällä tasolla vaikka kannattavuus onkin jonkin verran heikentynyt. Keskimääräinen vakavaraisuus on hyvä ja suhteellinen velkaantuneisuus on alentunut vuotta 2000 edeltävälle tasolle pääosin Sone-ran velkojen lyhentämisestä johtuen.

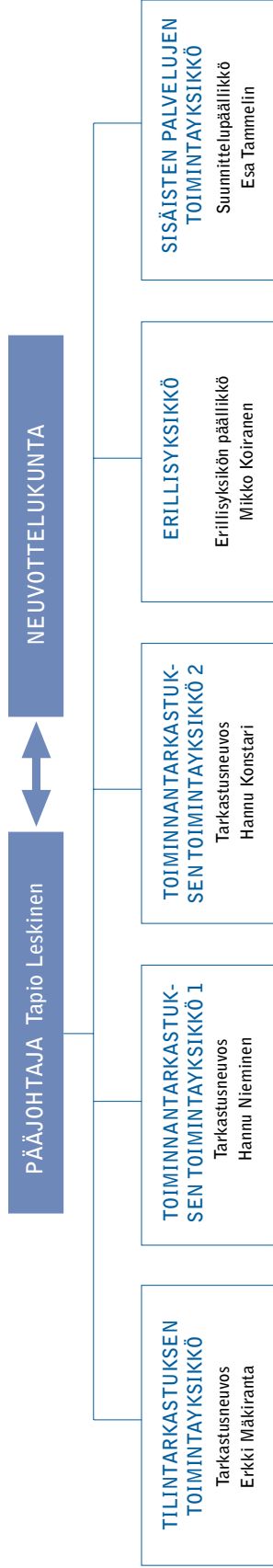
Liikevoittoprosentti oli 8,1 (tunnusluvun paras arvo tarkastelukaudella 1997-2001 oli 9,6). Sijoitetun pääoman tuotto-% oli 8,2 (tunnusluvun paras arvo viisivuotiskaudella oli 12,0). Omavaraisuusaste oli 51,3 %, joka oli tunnusluvun paras arvo viisivuotiskaudella.

LIITTEET

Liite 1:

VALTIONTALouden TARKASTUSVIRASTON ORGANISAATIO 2002

Liite 2:

LAILLISUUSMUISTUTUSTALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

ULKOASIANMINISTERIÖN HALLINONALA

ULKOASIAINMINISTERIÖ

Ulkoasiainministeriö ei ole tilinpäätöksen yhteydessä esittänyt maksullisen toiminnan muiden suoritteiden osalta vuositulosta talousarviolain 15 §:n 2 momentin edellyttämällä tavalla. Määrärahaa 24.30.66 Varsinainen kehitysyhteistyö on käytetty palkkojen maksuun vastoin momentin perusteluja. Sisäisen valvonnan järjestelyt eivät ole olleet säännösten edellyttämällä tasolla.

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

ULKOASIANMINISTERIÖN HALLINONALA

ULKOASIAINMINISTERIÖ

Ministeriön toimenpiteet vuoden 2000 tilin-tarkastuskertomuksen johdosta eivät ole olleet riittäviä. Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen ulkoasiainministeriön tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 30.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt riittävien ja luotettavien tuloksellisuustietojen sekä kustannusvastaavuuslaskelmien esittämiseksi tilinpäätöksessä ja määrärahan 24.30.66 kirjauskäytäntöjen muuttamiseksi momentin perustelujen mukaisiksi. Samoin ilmoitusvelvollisuus koskee toimenpiteitä sisäisen valvonnan huomautuksien ja menetelmäkuvausten puutteiden johdosta.

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINONALA

OIKEUSMINISTERIÖ

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen oikeusministeriön tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

15.8.2002 mennessä mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt hintatuen tilijaottelun vahvistamisen tarkentamiseksi talousarvioasetuksen 12 §:n mukaiseksi.

RIKOSSEURAAMUSVIRASTO

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Rikosseuraamusviraston tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt hintatuen budjetointimenettelyn ja kirjanpidon tarkentamiseksi sekä laskentajärjestelmän ja sen tuottamien maksullisen toiminnan tietojen luotettavuuden ja riittävyyden kehittämiseksi.

SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

ULKOMAALAISVIRASTO

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta kustannusvastaavuuslaskelmissa sekä tilinpäätösmenettelyissä ilmenneitä puutteita (talousarviolain 15 § 2 momentti sekä talousarvioasetuksen 55 §, 63 § ja 65 §).

SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

ULKOMAALAISVIRASTO

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Ulkomaalaisviraston tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt tilinpäätösasiakirjan valmisteluun ja rakenteeseen sekä tuloksellisuuden kuvaukseen ja maksullisen toiminnan vuosituloksen luotettavuuteen liittyvien puutteiden osalta.

Lisäksi Ulkomaalaisviraston tulee samalla ilmoittaa tarkastusvirastolle, miksi se ei ole toteuttanut kaikkia 15.8.2001 antamassaan il-

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSAR- VION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖS- TEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

moituksessa esittämiään korjaustoimenpiteitä, joihin se oli ilmoittanut ryhtyvänsä vuoden 2001 koskevassa tilintarkastuskertomuksessa esitettyjen huomausten johdosta.

ETELÄ-SUOMEN LÄÄNINHALLITUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen lääninhallituksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on oman toimintansa osalta ryhtynyt EAKR-varojen sisäisen valvonnan kehittämisessä.

LAPIN LÄÄNINHALLITUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Lapin lääninhallituksen tulee ilmoittaa 15.8.2002 mennessä tarkastusvirastolle, mihin toimenpiteisiin se on oman toimintansa osalta ryhtynyt EAKR-varojen sisäisen valvonnan kehittämisessä.

73

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

PUOLUSTUSMINISTERIÖ

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen puolustusministeriön tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 30.8.2002 mennessä mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt päivittäistavarahankintojen sisäisen valvonnan parantamiseksi.

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

PUOLUSTUSVOIMAT

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu toimintamomentin tilausvaltuuden käyttöä sekä toimintamäärärahalta toteutettuja eräitä rakennushankkeita, talousarvion tilijaotteluiden välillä tehtyä muutosta, rojaltien kuittausmenettelyä sekä lentopolttoaineen käsittelyn sisäisen valvonnan puutteita lukuun ottamatta.

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

TULLIHALLITUS

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta kertomuksessa mainittuja momentille 11.19.09 muihin verotuloihin virheellisesti kirjattuja palautuskorkoja sekä tase-erittelyiden puutteita.

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

PUOLUSTUSVOIMAT

Valtion tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen puolustusvoimien tulee ilmoittaa 15.8.2002 mennessä mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt kertomuksessa yksilöityjen talousarvion vastaisten menettelyiden johdosta. Samoin puolustusvoimien tulee ilmoittaa mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt lentopolttoaineen käsittelyn sisäisen valvonnan tehostamiseksi.

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

VEROHALLITUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Verohallituksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt hankintojen sisäisen valvonnan parantamiseksi ja veronkannon puuttuvan tase-erittelyn laatimiseksi.

TULLIHALLITUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Tullihallituksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt momenttia 11.19.09 koskevan virheellisen kirjausmenettelyn suhteen, pääkirjanpidon ja verovarojen kirjanpidon erojen selvittämiseksi sekä puuttuvan tase-erittelyn laatimiseksi.

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

OPETUSMINISTERIÖ

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarvioita ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarvion vastaista yhteensä 193 000 markan tulouttamista bruttobudjetoiduille momenteille, 1,4 milj. markan siirtomenon käsittelyä talousarvion vastaisesti ja talousarvion perustelujen päätösosan henkilötyövuosikiintiön ylittämistä.

OPETUSHALLITUS

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarvion vastaista tukirahan kirjausta julkisoikeudellisiin suoritteisiin.

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

OPETUSMINISTERIÖ

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen opetusministeriön tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt kertomuksessa mainittujen muistutusten johdosta.

OPETUSHALLITUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Opetushallituksen tulee ilmoittaa 15.8.2002 mennessä toimenpiteistä talousarvion vastaisen hintatuen käyttöä koskevan menettelyn johdosta.

HELSINGIN YLIOPISTO

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Helsingin yliopiston tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt sisäisen valvonnan ja erityisesti sisäisen tarkastuksen tilaa koskevien huomautusten johdosta.

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

JOENSUUN YLIOPISTO

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarvioon sisällyttämättömien sponsoritulojen ja lahjoitusvarojen sekä niillä rahoitettujen menojen käsittelyä toimintamenomäärärahan yhteydessä, valtion talousarviosta annetun lain 3 §:n vastaista menettelyä bruttobudjetoidun talousarviomomentin 29.10.24 Harjoittelukoulujen toimintamenot suhteen sekä valtion talousarvion vastaista menettelyä eräiden EU:n rakennerahastoprojektien omarahoitusosuuksien maksamisesta talousarviomomentilta 29.10.21. Myös maa- ja metsätalouden tulojen, kuten tukien ja puunmyyntitulojen nettouttaminen talousarviomomentille 29.10.21 on talousarviolain 3 §:n vastainen menettely.

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarvioon sisällyttämättömien sponsoritulojen ja lahjoitusvarojen sekä niillä rahoitettujen menojen käsittelyä toimintamenomäärärahan yhteydessä.

LAPIN YLIOPISTO

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarvioon sisällyttämättömien lahjoitusvaro-

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

JOENSUUN YLIOPISTO

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Joensuun yliopiston tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt toimintamenomomenttien 29.10.21 ja 29.10.24 tulojen nettouttamismenettelyn suhteen sekä vastaavien virheellisten menettelyjen estämiseksi tulevaisuudessa ottaen huomioon omalta osaltaan mahdolliset budjetointimuutokset.

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Jyväskylän yliopiston tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt maksullisen toiminnan kannattavuuden seurannan ja vuosituloksen esittämisen luotettavuuden suhteen.

LAPIN YLIOPISTO

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Lapin yliopiston tulee ilmoittaa 15.8.2002 mennessä tarkastusvirastolle, mihin toimenpiteisiin se

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

jen ja niillä rahoitettujen menojen käsittelyä toimintamenomäärärahan yhteydessä. Euroopan aluekehitysrahastovaroja saavan toimintaympäristötukihankkeen käsittely yliopiston talousarviokirjanpidossa on vastoin valtion talousarviota. Vuokratulojen kirjaaminen talousarviomomentille 29.10.24 on valtion talousarviosta annetun lain 3 §:n vastainen menettely. Lisäksi täydennyskoulutukseen myönnettyä hintatukea on käytetty säännösten vastaisesti.

OULUN YLIOPISTO

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta noin 6 milj. markan säännösten vastaisia tilinpäätöskirjauksia, talousarvioon sisällyttämien sponsoritulojen ja lahjoitusvarojen sekä niillä rahoitettujen menojen käsittelyä toimintamenomäärärahan yhteydessä, korkotulojen käsittelyä talousarvion vastaisesti sekä talousarviolain 15 § 2 momentissa tarkoitettua maksullisen toiminnan kannattavuuden seuranta ja luotettavan vuosituloksen esittämistä.

TAMPEREEN YLIOPISTO

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarvioon sisällyttämien sponsoritulojen ja lahjoitusvarojen sekä niillä rahoitettujen menojen käsittelyä toimintamenomäärärahan yhteydessä, valtion talousarviosta annetun lain 3 §:n vastaista menettelyä brutto-

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

on ryhtynyt kertomuksessa esitettyjen EU-rahoitteisen toimintaympäristötukihankkeen kirjanpitokäsittelyyn ja täydennyskoulutuksen hintatuen käyttöön liittyneiden puutteellisuuksien korjaamiseksi.

OULUN YLIOPISTO

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Oulun yliopiston tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt maksullisen toiminnan kannattavuuden seurannan ja vuosituloksen esittämisen luotettavuuden suhteen sekä kertomuksessa edellytettyjen korjausmenettelyjen suhteen.

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

budjetoidun talousarviomomentin 29.10.24. Harjoittelukoulujen toimintamenot suhteen sekä siirtomenojen maksamista toimintamenomomentilta talousarvion vastaisesti.

TURUN YLIOPISTO

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarvioon sisällyttämättömien sponsoritulojen ja lahjoitusvarojen sekä niillä rahoitettujen menojen käsittelyä toimintamenomäärärahan yhteydessä, 15 000 markan siirtomenojen maksamista toimintamenomomentilta talousarvion vastaisesti sekä talousarviolain 15 §:n 2 momentin edellyttämää maksullisen toiminnan kannattavuuden seurantaa ja vuosituloksen esittämistä.

Tarkastusvirasto on huomauttanut maksullisen toiminnan kustannuslaskennan puutteista lukuisia vuosia.

Tarkastushavaintojen perusteella on todettava, että yliopiston sisäinen valvonta ei ole talousarviolain 24 b §:n ja talousarvioasetuksen 69 §:n edellyttämällä tasolla.

VAASAN YLIOPISTO

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarvioon sisällyttämättömien lahjoitusvarojen sekä niillä rahoitettujen menojen käsittelyä toimintamenomäärärahan yhteydessä.

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

TURUN YLIOPISTO

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Turun yliopiston tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt maksullisen toiminnan kustannuslaskennan kehittämiseksi, hankintatoimen sisäisen valvonnan parantamiseksi sekä taloushallinnon ohjeistuksen puutteiden johdosta.

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

ÅBO AKADEMI

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarvioon sisällyttämättömien lahjoitusvarojen sekä niillä rahoitettujen menojen käsittelyä toimintamenomäärärahan yhteydessä.

TEKNILLINEN KORKEAKOULU

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarvioon sisällyttämättömien sponsoritulojen ja lahjoitusvarojen sekä niillä rahoitettujen menojen käsittelyä toimintamenomäärärahan yhteydessä.

LAPPEENRANNAN TEKNILLINEN KORKEAKOULU

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarvioon sisällyttämättömien sponsoritulojen nettouttamista yliopiston toimintamomentille.

TAMPEREEN TEKNILLINEN KORKEAKOULU

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarvioon sisällyttämättömien sponsoritulojen nettouttamista yliopistojen toimintamomentille.

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

HELSINGIN KAUPPAKORKEAKOULU

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarvioon sisällyttämättömien sponsoritulojen sekä niillä rahoitettujen menojen käsittelyä toimintamenomomentin yhteydessä.

SVENSKA HANDELSHÖGSKOLAN

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarvioon sisällyttämättömien lahjoitusvarojen sekä niillä rahoitettujen menojen käsittelyä toimintamenomäärärahan yhteydessä.

TURUN KAUPPAKORKEAKOULU

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarvioon sisällyttämättömien lahjoitusvarojen sekä niillä rahoitettujen menojen käsittelyä toimintamenomäärärahan yhteydessä.

SIBELIUS-AKATEMIA

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarvioon sisällyttämättömien lahjoitusvarojen, sponsoritulojen ja muiden vastaavien tulojen ja niillä rahoitettujen menojen käsittelyä toimintamenomäärärahan yhteydessä. Lisäksi täydennyskoulutukseen myönnettyä tu-

SIBELIUS-AKATEMIA

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Sibelius-Akatemian tulee ilmoittaa 15.8.2002 mennessä tarkastusvirastolle, mihin toimenpiteisiin yliopisto on ryhtynyt kertomuksessa esitettyjen täydennyskoulutuksen tukirahan käyttöön liittyneiden puutteellisuuksien korjaamiseksi.

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

kirahaa on käytetty säännösten vastaisesti yhteiskustannusten ja pääomakustannusten kattamiseen.

TAIDETEOLLINEN KORKEAKOULU

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarviolain 15 §:n 2 momentin tarkoittaman maksullisen toiminnan vuosituloksen epäluotettavuutta ja talousarvioon sisällymättömien sponsori-tulojen nettouttamista yliopiston toimintamenomomentille.

KANSALLISARKISTO

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta menettelyä, jossa EU-hankkeen omaraahoitusosuus oli kirjattu toimintamenomomentille talousarvion vastaisesti.

VALTION TAIDEMUSEO

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarvioon sisällymättömän sponsorirahoituksen ja sillä rahoitettujen menojen käsitte-lyä toimintamenomäärärahan yhteydessä.

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

TAIDETEOLLINEN KORKEAKOULU

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Taideteolisen korkeakoulun tulee ilmoittaa 15.8.2002 mennessä, toimenpiteistä laskentatoimensa parantamiseksi työ kustannusten kohdistamisessa.

KANSALLISARKISTO

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Kansallisarkiston tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt talousarvion vastaisen omaraahoitusosuuden kirjausmenettelyn korjaamiseksi.

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ

Talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta edellä mainittuja tukien takaisinperintää koskevaa talousarviokirjanpidon kirjauskäytäntöä sekä momentin 30.01.47 talousarvion vastaisista menojen kohdentamista.

KASVINTUOTANNON TARKASTUSKESKUS

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta kertomuksessa mainittuja talousarvion vastaisesti kirjattuja tuloja.

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen maa- ja metsätalousministeriön tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 31.8.2002 mennessä mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt tukien takaisinperintöihin liittyvän kirjauskäytännön osalta.

MAA- JA ELINTARVIKETALOUDEN TUTKIMUSKESKUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt maksullisen toiminnan alijäämäisyyden suhteen.

KASVINTUOTANNON TARKASTUSKESKUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt siementarvikustuosaston luonnonmukaisen tuotannon valvonta-, viljelytarkastus- ja näytteenotto- palvelujen hankintatoiminnan kehittämiseksi.

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

SIEMENPERUNAKESKUS

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta siemenperunoiden hankintamenojen epätarkoituksenmukaista budjetointia ja tästä johtuvia talousarviomenojen kirjanpitokäytäntöjä.

METSÄNTUTKIMUSLAITOS

Metsäntutkimuslaitos on kirjannut vuonna 2001 nettobudjetoidulle toimintamomentille ulkopuolista rahoitusta 2,2 milj. mk ja tätä koskevat menot. Toimintamomentin budjetoinnissa kyseisiä tuloja ei ole kuitenkaan vuonna 2001 otettu huomioon. Muilta osin talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu.

RIISTA- JA KALATALOUDEN TUTKIMUSLAITOS

RKTL on vuonna 2001 saanut rahoitusta kahden eri EU:n rakennerahastovaroista osin rahoitettavaan hankkeeseen momentilta 30.41.62 (Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen). RKTL on rahoittanut talousarvion vastaisesti päätöksissä edellytetyt omarahoitusosuudet toimintamomentiltaan (30.42.21), yhteensä 262 000 markkaa. Lisäksi RKTL on vuonna 2001 kirjannut nettobudjetoidulle toimintamomentille sellaisen toimintaansa saamansa rahoituksen (1,4 miljoonaa markkaa),

METSÄNTUTKIMUSLAITOS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Metsäntutkimuslaitoksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt hankintamenettelyjen kehittämisen johdosta.

RIISTA- JA KALATALOUDEN TUTKIMUSLAITOS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt kertomuksessa mainittujen omarahoitusosuuksien rahoittamismenettelyjen osalta.

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

jota se aikaisemmin on käsitellyt talousarvion ulkopuolisena rahoituksena (talousarviokirjanpidon tili 670). Toimintamenomomentin budjetoinnissa menettelyä ei kuitenkaan vuonna 2001 ole otettu huomioon. Muilta osin talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu.

ELÄINLÄÄKINTÄ- JA ELINTARVIKETUTKIMUSLAITOS

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarviolain 15 §:n 2 momentin edellyttämää maksullisen toiminnan seuranta- ja vuosituloksen esittämistä.

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

GEODEETTINEN LAITOS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Geodeettisen laitoksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt laskentatoimen kehittämiseksi sekä maksullisen ja yhteisrahoitteisen toiminnan käsittelyn selkiennyttämiseksi.

ELÄINLÄÄKINTÄ- JA ELINTARVIKETUTKIMUSLAITOS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt laskentatoimen ja käyttöomaisuuskirjanpidon kehittämiseksi.

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

TIEHALLINTO

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Tiehallinnon tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

RATAHALLINTOKESKUS

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta tarkastusmaksutoiminnon sisäisen valvonnan puutteita ja menomomentin 31.40.21. Perusradanpito määrärahasta tehtyä 12 000 markan lahjoitusta.

KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

VALTION TEKNILLINEN TUTKIMUSKESKUS

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta menettelyä, jossa EU-rakennerahastohankkei-

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt maa-alueiden kirjanpitoon ja omaisuuden hallintaan sekä valtuuskirjanpitoon liittyvien puutteiden korjaamiseksi.

RATAHALLINTOKESKUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Ratahallintokeskuksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt tarkastusmaksutoiminnon sisäisen valvonnan turvaamiseksi.

KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖ

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen kauppa- ja teollisuusministeriön tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 30.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt ministeriön ja työvoima- ja elinkeinokeskusten liiketaloudellisesti hinnoiteltavista subventoiduista kehittämispalveluista esitettyjen huomautusten johdosta.

VALTION TEKNILLINEN TUTKIMUSKESKUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mi-

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

den omarahoitusosuudet on kirjattu toimintamomentille ja valtiovarainministeriön luvalla avatun euromääräisen tilin korot tuloutettu toimintamomentille talousarvion vastaisesti.

KULUTTAJAVIRASTO

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta menettelyä, jossa eduskunnan hyväksymä 1 000 000 markan hintatuki on ylitetty 195 526,88 markalla.

HÄMEEN TE-KESKUS

Maksullisen toiminnan kannattavuuden seuranta ei ole järjestetty talousarviolain 15 §:n 2 momentin edellyttämällä tavalla. Muilta osin voidaan tarkastuksen perusteella lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu.

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

hin toimenpiteisiin se on ryhtynyt kustannusvastaavuuslaskelman laadintaperiaatteiden ja laskentasääntöjen dokumentoinnin selkiyttämiseksi sekä pitkäaikaisten tutkimusprojektien kirjaamis- ja tilinpäätösmenettelyyn suoriteperusteisuuden varmistamiseksi.

KULUTTAJAVIRASTO

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Kuluttajaviraston tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt tarkastuskertomuksessa esitetyn, Kuluttaja-lehteä koskevan hintatuen käyttöä ja määrärahan ylitystä koskevan muistutuksen johdosta sekä toimenpiteistä liiketaloudellisten suoritteiden hinnoittelumiseksi maksuperustelain 7 §:n edellyttämällä tavalla.

ETELÄ-SAVON TE-KESKUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Etelä-Savon TE-keskuksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt kertomuksessa mainittujen sisäisen valvonnan puutteiden korjaamiseksi.

HÄMEEN TE-KESKUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Hämeen työvoima- ja elinkeinokeskuksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolla 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt kustannuslaskentansa kehittämiseksi.

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

KAAKKOIS-SUOMEN TE-KESKUS

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarviolain 15 §:n 2 momentin edellyttämää maksullisen toiminnan kannattavuuden seuranta ja vuosituloksen esittämistä.

KAINUUN TE-KESKUS

Tarkastuksen perusteella voidaan todeta, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarviolain 15 §:n 2 momentin edellyttämää maksullisen toiminnan kannattavuuden seuranta ja sen vuosituloksen esittämistä.

LAPIN TE-KESKUS

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarviolain 15 §:n 2 momentin edellyttämää maksullisen toiminnan kannattavuuden seuranta ja vuosituloksen esittämistä.

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

KAAKKOIS-SUOMEN TE-KESKUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Kaakkois-Suomen työvoima- ja elinkeinokeskuksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt laskentatoimensa kehittämiseksi.

KAINUUN TE-KESKUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Kainuun TE-keskuksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt laskentatoimensa kehittämiseksi.

KESKI-SUOMEN TE-KESKUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Keski-Suomen työvoima- ja elinkeinokeskuksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt laskentatoimensa kehittämiseksi.

LAPIN TE-KESKUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Lapin työvoima- ja elinkeinokeskuksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt kustannuslaskentansa kehittämiseksi.

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

PIRKANMAAN TE-KESKUS

Tarkastuksen perusteella voidaan todeta, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarviolain 15 §:n 2 momentin edellyttämää maksullisen toiminnan kannattavuuden seurantaa.

POHJANMAAN TE-KESKUS

Tarkastuksen perusteella voidaan todeta, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarviolain 15 §:n 2 momentin edellyttämää maksullisen toiminnan kannattavuuden seurantaa ja vuosituloksen esittämistä sekä talousarviolain 39 §:n edellyttämää maksuääräysmenettelyä.

POHJOIS-KARJALAN TE-KESKUS

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuunottamatta talousarviolain 15 §:n 2 momentin edellyttämää maksullisen toiminnan kannattavuuden seurantaa ja vuosituloksen ilmoittamista.

POHJOIS-POHJANMAAN TE-KESKUS

Tarkastuksen perusteella voidaan todeta, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarviolain 15 §:n 2 momentin edellyttämää maksullisen toiminnan kannattavuuden seurantaa ja sen vuosituloksen esittämistä.

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

PIRKANMAAN TE-KESKUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen työvoimaja elinkeinokeskuksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt laskentatoimensa kehittämiseksi.

POHJANMAAN TE-KESKUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Pohjanmaan työvoimaja elinkeinokeskuksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt kertomuksessa mainittujen sisäisen valvonnan puutteiden korjaamiseksi sekä laskentatoimensa kehittämiseksi.

POHJOIS-KARJALAN TE-KESKUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Pohjois-Karjalan TE-keskuksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt laskentatoimensa kehittämiseksi.

POHJOIS-POHJANMAAN TE-KESKUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Pohjois-Pohjanmaan TE-keskuksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt laskentatoimensa kehittämiseksi.

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

POHJOIS-SAVON TE-KESKUS

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarviolain 15 §:n 2 momentin edellyttämää maksullisen toiminnan kannattavuuden seuranta ja vuosituloksen ilmoittamista.

SATAKUNNAN TE-KESKUS

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarviolain 15 §:n 2 momentin edellyttämää maksullisen toiminnan kannattavuuden seuranta ja vuosituloksen esittämistä.

UUDENMAAN TE-KESKUS

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu, lukuun ottamatta talousarviolain 15 §:n 2 momentissa tarkoitettua maksullisen toiminnan kannattavuuden seuranta ja vuosituloksen esittämistä.

VARSINAIS-SUOMEN TE-KESKUS

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarviolain 15 §:n 2 momentin edellyttämää maksullisen toiminnan kannattavuuden

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

POHJOIS-SAVON TE-KESKUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen TE-keskuksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt kustannuslaskentansa ja työllistämistukien sisäisen valvonnan kehittämiseksi.

SATAKUNNAN TE-KESKUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Satakunnan työvoima- ja elinkeinokeskuksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt laskentatoimensa kehittämiseksi.

UUDENMAAN TE-KESKUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Uudenmaan työvoima- ja elinkeinokeskuksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt laskentatoimensa kehittämiseksi sekä sisäisen valvonnan parantamiseksi menojen tarkastus-, hyväksymis- ja maksatusmenettelyissä.

VARSINAIS-SUOMEN TE-KESKUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Varsinais-Suomen TE-keskuksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt maksumää-

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

seurantaa ja vuosituloksen esittämistä sekä talousarvioasetuksen 39 §:n edellyttämää maksumääräysmenettelyä.

SOSIAALI- JA TERVEYS MINISTERIÖN HALLINNONALA

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarviolain 15 §:n 2 momentissa tarkoitettua maksullisen toiminnan kannattavuuden seurantaa ja luotettavan vuosituloksen esittämistä.

SOSIAALI- JA TERVEYSALAN TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISKESKUS

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta varainhoitovuodelle kohdennettuja vuodelle 2002 kuuluvia tuloja, maksullisen toiminnan

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

räysmenettelynsä ja laskentatoimensa kehittämiseksi.

SOSIAALI- JA TERVEYS MINISTERIÖN HALLINNONALA

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen sosiaali- ja terveysministeriön tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 30.8.2002 mennessä mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt maksullisen toiminnan seurannan ja luotettavan vuosituloksen esittämistä koskevan muistutuksen johdosta sekä taloudellisen tuloksellisuusinformaation ja laskentatoimen kehittämiseksi. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 30.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskusten maksullista toimintaa koskevien huomautusten johdosta, jotka on esitetty Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskusten tilintarkastuskertomuksessa 175/53/02.

SOSIAALI- JA TERVEYSALAN TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISKESKUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskusten tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

kannattavuuden seurannan ja vuosituloksen esittämisen puutteita sekä maksullisen toiminnan hinnoittelua, jota ei ole järjestetty maksuperustelain 7 §:n mukaisesti sekä tilinpäätökseen sisältyvien saatavien ja velkojen erittelemättömiä eriä.

KANSANTERVEYSLAITOS

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta varainhoitovuoden tulojen kohdentamisvirheitä sekä kirjanpidossa ja sen sisäisessä valvonnassa esiin tulleita talousarvioasetuksen vastaisia menettelyjä.

LÄÄKELAITOS

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta toimintamenoihin sisältyviä yhteensä 130 000 markan määräisiä avustuksia, jotka olisi tulnut budjetoida ja kirjata talousarviokirjanpidossa siirtomenoihin.

ILMOITUSVELVOLLISUUS TARKASTUSVIRASTOLLE

se on ryhtynyt kirjanpidon sisäisen valvonnan parantamiseksi, eräiden saatavien ja velkojen erittelyjen selvittämiseksi, maksuperustelain 7 §:ää koskevan muistutuksen johdosta ja maksullisen toiminnan vuosituloksen luotettavuuden parantamiseksi.

KANSANTERVEYSLAITOS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Kansanterveyslaitoksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt kirjanpidon ja sen sisäisen valvonnan järjestämistä koskevan muistutuksen johdosta.

SÄTEILYTURVAKESKUS

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Säteilyturvakeskuksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt tarkastuskertomuksessa esitetyn, kirjanpidon kirjausketjua ja sen tarkastettavuutta vaarantavia menettelyjä koskevan huomautuksen johdosta.

LAILLISUUSMUISTUTUS TALOUSAR-
VION JA SITÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖS-
TEN NOUDATTAMISEN SUHTEEN

TYÖMINISTERIÖN
HALLINNONALA

TYÖMINISTERIÖ

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta tulon kohdentamista momentilla 12.45.70 ja kertomuksessa esitettyä arvionvaraista menettelyä liittyen sekä kansallisin että Euroopan sosiaalirahaston rakennerahasto-ohjelmoina osarahoitettaviin työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen opintososiaalisiin etuihin.

ILMOITUSVELVOLLISUUS
TARKASTUSVIRASTOLLE

TYÖMINISTERIÖN
HALLINNONALA

TYÖMINISTERIÖ

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen työministeriön tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 31.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt käyttöomaisuuskirjanpidon osalta, selvittäessään opintososiaalisten etujen virheelliset rahoitusosuudet Euroopan sosiaalirahaston rakennerahasto -ohjelmakaudella 2000 – 2006 ja varmistaakseen teknisesti järjestelmän avulla tukimaksujen rahoitusosuuksien oikean kohdentumisen sekä toimenpiteistä sisäisen valvonnan parantamiseksi.

Valtionalouden tarkastusvirasto, Annankatu 44, PL 1119, 00101 HELSINKI
Puh. (09) 4321, Faksi (09) 432 5820, www.vtv.fi

ISSN 1458-7092